

32-
07.12.2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

**КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ, БІЗНЕСУ ТА МАРКЕТИНГОВИХ
ТЕХНОЛОГІЙ**

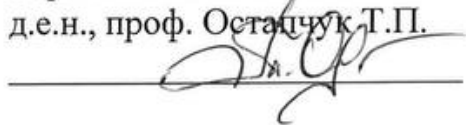
ЗАНИК Назарій Ярославович
(здобувач вищої освіти групи МОМ-24)

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

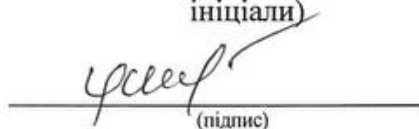
**ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА
ПІДПРИЄМСТВІ**

(представлена на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»
галузі знань 07«Управління та адміністрування» спеціальності
073 «Менеджмент»)

Допущено до захисту
зав. кафедри менеджменту, бізнесу та
маркетингових технологій
д.е.н., проф. Остапчук Т.П.

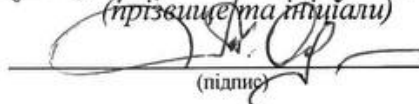

Керівник роботи:
д.е.н., проф. Мошенський С.З.
(наукове звання, прізвище та
ініціали)

(підпис)

Рецензент
д.е.н., проф. Остапчук Т.П.
(прізвище та ініціали)

(підпис)

Житомир, 2024

Анотація

Заник Н.Я. Формування системи екологічного менеджменту на підприємстві.
Рукопис.

Магістерська кваліфікаційна робота представлена на здобуття ступеня вищої освіти «магістр», галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 073 «Менеджмент». Державний університет «Житомирська політехніка», Житомир, 2024.

У магістерській кваліфікаційній роботі розглянуто особливості формування системи екологічного менеджменту на підприємстві та визначено напрями удосконалення відповідного процесу.

Ключові слова: екологія, менеджмент, ресурсозбереження, енергозбереження, відходи, витрати.

Annotation

Zanyk N.Ya. Formation of the environmental management system at the enterprise.
Manuscript.

The master's qualification work is presented for obtaining the degree of higher education "master", field of knowledge 07 "Management and administration" specialty 073 "Management". Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, 2024.

In the master's qualification work, the peculiarities of the formation of the environmental management system at the enterprise were considered and directions for improvement of the relevant process were determined.

Keywords: ecology, management, resource saving, energy saving, waste, costs.

ЗМІСТ

<i>Вступ</i>	3
<i>Розділ 1. Теоретичні основи екологічного менеджменту на підприємстві</i>	7
1.1. Поняття екологічного менеджменту на підприємстві	7
1.2. Організація системи екологічного менеджменту на підприємстві.....	14
1.3. Методичні засади оцінки ефективності системи екологічного менеджменту на підприємстві.....	22
1.4. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення відносин в сфері екологічного менеджменту на підприємстві.....	31
Висновки до розділу 1.....	39
<i>Розділ 2. Аналітична оцінка системи екологічного менеджменту ТОВ «ВІВАД 09»</i>	41
2.1. Організаційно-управлінський аналіз діяльності підприємства	41
2.2. Діагностика фінансово-економічного стану ТОВ «ВІВАД 09».....	48
2.3. Оцінка ефективності системи екологічного менеджменту підприємства...	57
Висновки до розділу 2.....	69
<i>Розділ 3. Напрями удосконалення системи екологічного менеджменту ТОВ «ВІВАД 09»</i>	71
3.1. Організаційно-методичні засади удосконалення системи екологічного менеджменту деревообробних підприємств.....	71
3.2. Обґрунтування резервів удосконалення системи екологічного менеджменту підприємства.....	79
3.3. Розрахунок економічної ефективності запропонованих заходів	89
Висновки до розділу 3.....	94
<i>Висновки</i>	96
<i>Список використаних джерел</i>	100
<i>Додатки</i>	108

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Екологічну ситуацію в Україні вже давно характеризують як кризову. Впродовж тривалого часу відбувалися структурні деформації народного господарства, за яких перевага надавалася розвитку сировинновидобувних, найбільш екологічно небезпечних галузей промисловості. Відхід від традиційно «ресурсної і споживацької» стратегії розвитку потребує зміни поведінки суспільства, розроблення нових концепцій державного управління й підприємницької діяльності, оскільки розбалансованість функцій використання природного капіталу та його відтворення призвела до широкомасштабних деструктивних процесів, які становлять реальну загрозу для здоров'я людини і розвитку суспільства.

Із кожним роком в Україні загострюється проблема забруднення навколишнього середовища виробничими відходами підприємств, а через воєнні дії ще й воєнними. Оскільки Україна визнала на державному рівні вектор європейського розвитку, а також налагодження зв'язків із Європейським Союзом, однією з головних цілей виступає дотримання європейських вимог, що передбачає екологізацію економіки. Процес екологізації долає багато труднощів на своєму шляху, оскільки підприємництво орієнтоване на отримання прибутків за короткий період часу, а процес екологізації передбачає фінансові вкладення і довгострокове окуплення цих витрат.

Останніми десятиліттями з'явилися нові наукові напрями, які генерують в собі як класичні вчення, так і новітні уявлення про людину, суспільство і природу та їх співіснування. Одним із таких напрямів є екологічний менеджмент, який на сьогодні вже є своєрідною ідеологією управління виробничою діяльністю, оскільки пропонує дієвий інструментарій для розв'язання поточних та попередження виникнення нових еколого економічних проблем виробництва.

Загальні проблеми пов'язані з визначенням поняття, постановкою завдань та механізму формування екологічного менеджменту знайшли своє відображення в працях таких відомих закордонних та вітчизняних вчених і науковців, серед яких:

А.Л. Бобров, Дж. Беббінгтон, Д. Волтерс, Т.П. Галушкіна, А.С. Грінін, Б.М. Данилишин, Л.Ф. Кожушко, О.А. Лук'яніхіна, В.О. Мартиненко, О.Л. Михайлюк, Ю. Стеджер, Л.І. Федулов, В.О. та інші. Не зважаючи на те, що в наукових дослідженнях висвітлюються питання екологічного менеджменту, деякі аспекти застосування екологічного менеджменту все ж залишаються мало дослідженими та недостатньо висвітленими в економічній літературі.

Зазначене обумовило вибір теми, постановку мети та завдань магістерської кваліфікаційної роботи. Обрана тема повністю відповідає проблемам напряму підготовки за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Метою магістерської кваліфікаційної роботи є узагальнення та подальший розвиток теоретико-методичних засад формування системи екологічного менеджменту на підприємстві, а також визначення резервів покращення відповідного процесу.

Поставлена мета обумовила вирішення наступних **завдань**:

- розглянути поняття екологічного менеджменту на підприємстві;
- дослідити організацію системи екологічного менеджменту на підприємстві;
- обґрунтувати методичні засади оцінки ефективності системи екологічного менеджменту на підприємстві;
- проаналізувати нормативно-правове та інформаційне забезпечення відносин в сфері екологічного менеджменту на підприємстві;
- провести організаційно-управлінський аналіз діяльності підприємства;
- здійснити діагностику фінансово-економічного стану ТОВ «ВІВАД 09»;
- оцінити ефективність системи екологічного менеджменту підприємства;
- проаналізувати організаційно-методичні засади удосконалення системи екологічного менеджменту підприємства;
- обґрунтувати резерви в сфері удосконалення системи екологічного менеджменту підприємства;
- розрахувати економічну ефективність запропонованих заходів.

Об'єктом дослідження у магістерській кваліфікаційній роботі виступає процес екологічного менеджменту на підприємстві, **предметом** – теоретичні,

методичні та прикладні засади організації екологічного менеджменту на ТОВ «ВІВАД 09».

Методи дослідження. Теоретико-методичною основою магістерської кваліфікаційної роботи виступив системно-структурний підхід, що розглядає систему екологічного менеджменту як цілісну структуровану систему, що є одночасно частиною управління підприємством в цілому. Вирішення поставлених у роботі завдань забезпечувалося використанням основних методів дослідження, а саме методів наукової абстракції, аналізу, синтезу, індукції, дедукції, логічного аналізу, системного підходу тощо. Для розв'язання визначених завдань також застосовувались наступні методи: монографічний – при вивченні літературних джерел та нормативно-правових актів; теоретичне узагальнення, порівняння та аналогії – для розкриття сутності поняття «екологічного менеджменту»; балансовий та аналізу – для дослідження тенденцій функціонування підприємства; синтезу – для формулювання висновків про рівень ефективності екологічного менеджменту підприємства.

Інформаційною базою дослідження виступили наукові фахові, навчальні та методичні публікації провідних вітчизняних та зарубіжних вчених, чинне законодавство України, статистичні дані, дані фінансової та управлінської звітності досліджуваного підприємства.

Наукова новизна роботи полягає в подальшому розвитку теоретико-методичних та прикладних засад удосконалення системи екологічного менеджменту на підприємстві. Зокрема, це знайшло своє відображення у наступному:

- дістали подальшого розвитку практичні засади удосконалення системи екологічного менеджменту деревообробних підприємств на основі системності та комплексності, де окремо виділено напрямки системи екологічного управління деревообробними підприємствами, розроблено механізм функціонування системи екологічного управління деревообробним підприємством, деталізовано елементи екологічної політики деревообробного підприємства, проаналізовано чинники, які повинні враховуватись при формуванні екологічної політики підприємствами та

зазначено ряд економічних вигоди, які одержить деревообробне підприємство від запровадження екологічного менеджменту.

Практичне значення одержаних результатів полягає у обґрунтуванні організаційних заходів підвищення ефективності екологічного менеджменту на підприємстві. Визначено економічний ефект від реалізації запропонованих заходів.

За результатами дослідження опубліковано:

1. Заник Н.Я. Система екологічного менеджменту для підприємства. Тези Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні виклики сталого розвитку». Житомир. 2024.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження було апробовано під час участі в наступних наукових конференціях: Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні виклики сталого розвитку» (07–08 листопада 2024 р.).

Структура та обсяг магістерської кваліфікаційної роботи. Магістерська кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладено на 108 сторінках друкованого тексту. Робота містить 28 таблиць та 11 рисунків. Список використаних джерел налічує 90 найменувань. Робота містить 3 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1. Поняття екологічного менеджменту на підприємстві

Останніми роками провідні компанії-лідери світових ринків активно зосередилися на реалізації концепції сталого розвитку, забезпечення стійкості підприємств. Все активніше підприємства впроваджують у виробництво нові стандарти екологічного менеджменту, що актуально для вітчизняних підприємств задля підвищення їх конкурентоспроможності.

Поняття екологічного менеджменту досить нове, оскільки його використання пов'язане з трансформацією національної економіки та її ринковою спрямованістю. Історичний розвиток екологічного менеджменту в розвинених країнах можна охарактеризувати умовним виокремленням трьох його основних етапів.

Перший етап розвитку екологічного менеджменту – ранній (початковий) – триває з першої половини XX сторіччя до 1970 р. Для нього властива відсутність законодавчо регламентованих норм та нормативів екологічної безпеки. Тоді мало хто замислювався про збереження довкілля, адже виробництво не настільки активно нарощувало свої потужності.

Другий етап – перехідний (проміжний) – тривав з 1970 до 1990 рр. У цей період відбувалося активне нарощення виробничих потужностей в усіх сферах суспільного господарства. Актуальними були проблеми охорони довкілля та регламентації екологічної безпеки виробництв. Почали прийматися нормативно-правові акти по нормуванню викидів в атмосферу, з'явилися стандарти якості продукції з метою забезпечення охорони здоров'я громадян та захисту довкілля, відбувався постійний контроль за дотриманням встановлених вимог.

Третій етап – сучасний – почався з 1990 рр. і триває до нині. Він пов'язаний із прийняттям у Ріо-деЖанейро у 1992 р. рішення про розробку і впровадження ISO 14000, яке є результатом Уругвайського раунду переговорів за Всесвітньою торговельною угодою і зустрічі на вищому рівні з питань навколишнього

середовища і розвитку. Основним предметом ISO 14000 є система екологічного менеджменту. Саме цей етап визначає пріоритетність екологічного менеджменту та його стратегічну роль у забезпеченні екологічної безпеки та охорони довкілля, а також підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання через активне впровадження систем екологічного менеджменту, рис. 1.1. [18].

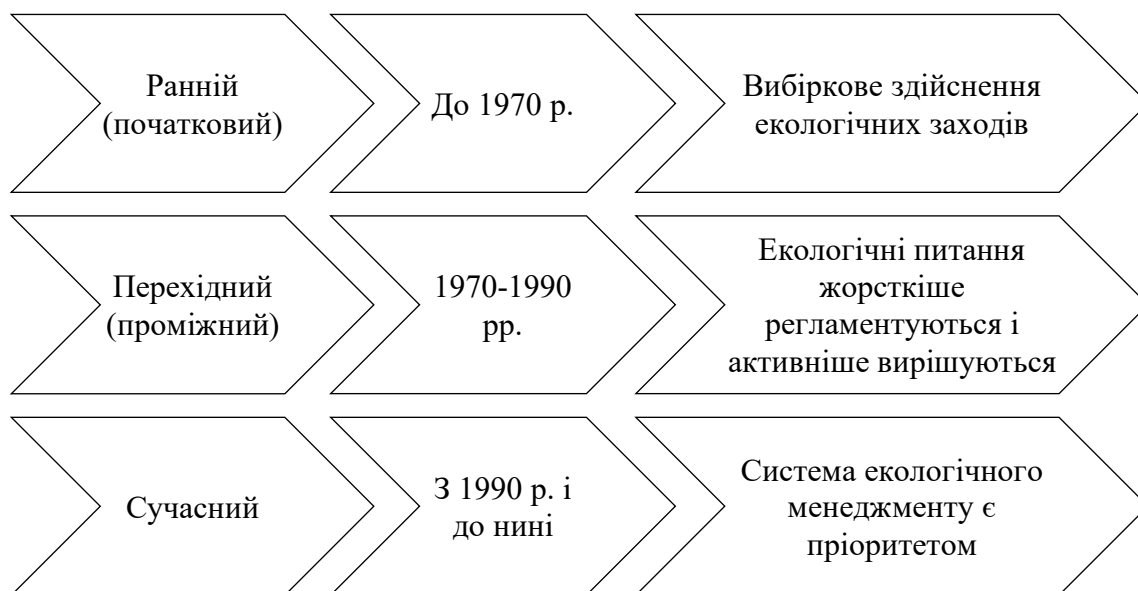

Рис. 1.1. Етапи розвитку екологічного менеджменту в розвинених країнах світу

Джерело: складено автором на основі [18]

В табл. 1.1. систематизовано основні аспекти розвитку кожного етапу екологічного менеджменту.

Таблиця 1.1

Систематизація основних аспектів розвитку кожного етапу екологічного менеджменту

Аспект	I етап До 1970 р.	II етап 1970-1990 рр	III етап з 1990 р
1	2	3	4
Ставлення до охорони довкілля	Окремі законодавчі акти щодо регулювання викидів забруднювальних речовин в атмосферне повітря і водойми	Введення суворіших законодавчих вимог. Підприємства прагнуть дотримуватись цих вимог	Комплексний підхід до розв'язання екологічних проблем. Підприємства виказують прагнення досягти вищого рівня охорони довкілля, аніж того вимагає законодавство
Філософія управління	Стан довкілля – це не проблема	Екологічні питання вирішуються підходом "кінця труби" (end-of-	Попереджувальні (превентивні) заходи системи екологічного

Продовження табл. 1.1

1	2	3	4
		pipe) (контролюванням забруднення)	менеджменту (підхід "початку труби")
Організація	Природоохоронні питання вимагають незначних організаційних ресурсів	Природоохоронні питання розглядає лише відділ охорони довкілля відокремлено від процесу виробництва	Екологічні аспекти становлять невід'ємну частину системи виробництва. З метою підвищення екологоекономічної ефективності діяльності підприємств впроваджуються системи екологічного менеджменту
Витрати	Незначне вкладення капіталу	Кошти витрачають лише на задоволення вимог природоохоронного законодавства	Екологічні питання набувають стратегічного значення для ведення бізнесу

Джерело: складено автором на основі [4]

Характерними рисами сучасного етапу розвитку екологічного менеджменту є:

- визнання факту, що екологічний менеджмент є невід'ємним складником стратегічної лінії поведінки і розвитку компанії в довгостроковій перспективі;
- використання екологічного менеджменту розглядають як цілком виправдані виробничі витрати;
- зорієнтованість корпорацій під час розв'язання екологічних проблем на якість продукції, інтереси суспільства і потреби споживачів, що вимагає використання цілісного підходу до обліку екологічних витрат на рівні компанії;
- вимога до промислових підприємств неухильно дотримуватися екологічних принципів і видобувати ефективну систему екологічного менеджменту [18].

На сьогодні не існує єдиних загальноприйнятих визначень екологічного менеджменту. Наведемо низку підходів щодо тлумачення «екологічного менеджменту», які представлено у табл. 1.2.

На основі проведеного нами критичного аналізу наукових джерел можна виокремити декілька основних підходів до трактування екологічного менеджменту, рис. 1.2.

Таблиця 1.2

Теоретичні підходи до трактування сутності екологічного менеджменту

Автор, джерело	Визначення
Добуш Ю.Я. [19]	«... управління екологічними характеристиками конкретних економічних суб'єктів екологічно небезпечної діяльності, джерел екологічної небезпеки або окремих природних комплексів з метою охорони довкілля і раціоналізації природокористування для досягнення сталого (збалансованого) розвитку рекреаційних територій»
Лук'янихіна О. А. [39]	«...сукупність принципів, форм, методів, прийомів, засобів управління виробництвом та виробничим персоналом підприємства з метою досягнення високої еколого-економічної ефективності виробництва»
Семенов В.Ф. [72]	«...частина загальної системи менеджменту що включає організаційну структуру, планування діяльності, розподіл відповідальності, практичну роботу, а також процедури, процеси і ресурси для розробки, впровадження та оцінки досягнутих результатів і вдосконалення екологічної політики»
Білик О.С. [6]	«...аналіз, планування, перетворення в життя та контроль за поведінкою природоохоронних заходів з метою досягнення завдань підприємства: отримання прибутку та його екологічно безпечний розвиток; вміння приймати ефективні управлінські рішення з метою покращення природоохоронної діяльності підприємств в конкретній ринковій ситуації»
Харченко Т.Б. [79]	«... добровільна, ініціативна та результативна діяльність економічних суб'єктів, спрямована на реалізацію їх власних екологічних цілей, проектів і програм, розроблених на основі принципів екоефективності та екосправедливості»
Кожушко Л. Ф., Скрипчук П. М. [30]	«... цілеспрямована, свідомо діяльність, пов'язана з розробленням, запровадженням, реалізацією, контролюванням різноманітних заходів природоохоронного характеру, які повинні забезпечити раціональне використання і збереження природних ресурсів, дотримання екологічної безпеки»
Пахомова Н., Ендрес А., Рихтер К. [58]	«... система управління діяльністю підприємства в тих її формах, напрямках та аспектах, які прямо або опосередковано стосуються взаємовідносин підприємства з навколишнім природним середовищем»
Закірова Д.І. [24]	«... процес та результат ініціативної діяльності економічних суб'єктів, направлений на досягнення власних екологічних цілей, реалізацію екологічних програм на основі принципів екологічної ефективності та екологічної справедливості»
Тендюк А. О. [74; 75]	«...цілеспрямована, свідомо діяльність, пов'язана з розробкою, впровадженням, реалізацією, контролем заходів спрямованих на оптимізацію взаємодії людини та навколишнього природного середовища»
Галушкіна Т.П. [12]	«...сукупність адміністративно-командних і ринкових інструментів, важелів і стимулів, що забезпечують усвідомлену зацікавленість ресурсокористувачів у виборі найбільш ефективних управлінських рішень у сфері природокористування, у тому числі як на мікро-, так і на макрорівні»
Бобра Т. В. [9]	«... якісно нова ідеологія управління природоохоронною діяльністю та природокористуванням в умовах ринково орієнтованої економіки»

Джерело: складено автором на основі [6; 9; 12; 19; 24; 30; 39; 58; 72; 74; 75; 79]

Перший підхід (реагування підприємства на екологічні виклики). Таке трактування є досить вузьким, адже воно передбачає, що здійснення заходів екологічного менеджменту відбувається лише у випадку настання реальної небезпеки, загрози або ж навіть аварії чи катастрофи. За такого підходу будь-які екологічні заходи спрямовані лише на усунення наслідків, а не передбачення та попередження причин екологічної небезпеки.

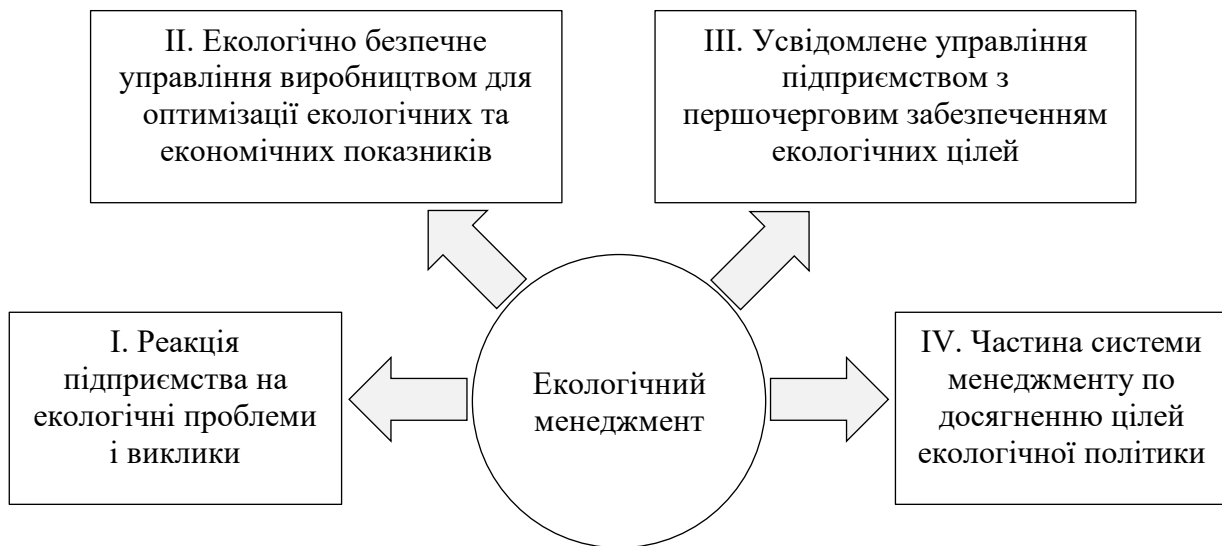

Рис. 1.2. Основні підходи до визначення сутності екологічного менеджменту
Джерело: складено автором на основі [18]

Другий підхід (першочерговість екологічної безпеки). Автори даного підходу характеризують екологічний менеджмент як екологічно безпечне управління виробництвом, за якого досягається оптимальне співвідношення між екологічними та економічними показниками.

Цей підхід, повніше враховує потреби як довкілля, так і безпосередньо суб'єктів господарювання для забезпечення максимальної екологічної та економічної ефективності. Однак в умовах нестачі коштів та постійно зростаючих вимог із охорони довкілля через негативні наслідки недбалості в екологічній політиці за минулі роки важко досягти оптимального співвідношення між економічними та екологічними показниками.

Прихильники третього підходу (оптимальне поєднання екологічних та економічних показників) вважають, що екологічний менеджмент можна

тракувати як екологічно безпечне управління виробництвом, за якого досягається оптимальне співвідношення між екологічними та економічними показниками.

Прихильники вказаного підходу вже значно ширше розглядають екологічний менеджмент, а саме першочергове забезпечення екологічних цілей, щоб гарантувати дотримання вимог екологічних нормативів та безпеки. Проте у такому разі зміст екологічного менеджменту обмежується лише управлінням підприємством для дотримання екологічної безпеки, яка регулюється галузевими нормами та нормативами. Вони не завжди відповідають міжнародним стандартам і, як правило, встановлюються на максимально допустимому рівні, близькому до критичного. Це не допоможе вітчизняним підприємствам підвищити рівень конкурентоспроможності, і, тим більше, забезпечити стратегічне бачення екологічності виробництва для максимального збереження довкілля.

Останній, четвертий підхід (екоменеджмент як елемент системи загального менеджменту) визначений у міжнародних стандартах. Він полягає в тому, що екологічний менеджмент є частиною загальної системи менеджменту, яка передбачає досягнення цілей і завдань екологічної політики. Відповідно у кожній корпорації повинна бути чітко сформована екологічна політика, яка відповідає міжнародним екологічним стандартам і входить у загальну систему екологічного управління. Цей підхід ураховує міжнародні стандарти щодо екологічності виробництва та вимоги до впровадження систем екологічного менеджменту з його невіддільністю від загального менеджменту підприємства. Це актуально для підприємств в умовах постійно зростаючої конкуренції і необхідності забезпечення їх конкурентоспроможності на ринку.

На нашу думку, найповніше трактування екологічного менеджменту наведене у міжнародному стандарті ISO 14000. «Система екологічного менеджменту – це частина загальної системи менеджменту, яка включає організаційну структуру, планування діяльності, розподіл відповідальності, практичну роботу, а також процедури, процеси та ресурси для розробки, впровадження, оцінки досягнутих результатів реалізації та вдосконалення екологічної політики, цілей і завдань» [86].

Отже, головною метою впровадження екологічного менеджменту на підприємстві є мінімізація негативних наслідків бізнес-діяльності на навколишнє середовище, досягнення високого рівня екологічної безпеки процесів виробництва і споживання продукції, що випускається підприємством, продукції і послуг, що надаються. При цьому реалізація цих завдань повинна бути узгоджена з досягненням підприємством інших його пріоритетних цілей, включаючи забезпечення поточної і довгострокової конкурентоспроможності.

Виходячи із проведеного аналізу підходів до визначення екологічного менеджменту окреслимо його основні завдання:

- організація екологічно безпечних виробничих процесів;
- забезпечення екологічної сумісності всіх виробництв;
- попередження негативного антропогенного впливу на природу в процесі виробництва, споживання та утилізації продукції, що випускається;
- отримання максимального результату при мінімальній шкоді для навколишнього середовища;
- перетворення екологічних обмежень у нові можливості зростання виробничої діяльності;
- оновлення продукції виходячи з попиту та створення «зеленого» іміджу підприємства в очах громадськості;
- створення і впровадження маловідходних технологій;
- стимулювання природоохоронних ініціатив, що знижують витрати або сприяють зростанню доходів.

Впровадження системи екологічного менеджменту на підприємстві передбачає виконання наступних умов:

- визначити екологічну політику підприємства і сформулювати вимоги до системи екологічного менеджменту;
- сформулювати програму реалізації екологічної політики;
- розробити механізм досягнення цілей і завдань екологічної політики;
- забезпечити постійний моніторинг, ефективний контроль, аудит характеристик навколишнього середовища;

- проаналізувати стан і можливості поліпшення характеристик системи екологічного менеджменту, забезпечуючи її постійну відповідність мінливим зовнішнім і внутрішнім факторам;

- розглянути екологічні аспекти в рамках господарських проблем.

Отже, екологічний менеджмент становить сукупність форм, методів, засобів управління виробничими процесами для досягнення екологічної та економічної ефективності з метою підвищення конкурентоспроможності підприємств. Незалежно від теоретичного підходу щодо сутності та трактування екологічного менеджменту всі вони доводять необхідність та доцільність використання його для забезпечення конкурентоспроможності підприємств.

1.2. Організація системи екологічного менеджменту на підприємстві

Екологічний менеджмент – це відносно новий напрямок наукового знання, яке включає в себе систематизовані підходи, які прямо або опосередковано впливають на зміну діяльності в галузі використання природних ресурсів, зниження негативного впливу на природні об'єкти. Екологічний менеджмент, перш за все, це зміна підходів, певна «філософія», зміна поглядів людства на ставлення до природного середовища за рахунок дотримання встановлених стандартів, правил і принципів.

Екологічний менеджмент ґрунтується на основі екологічної політики організації та передбачає поетапне наближення до поставленої мети, вибір реальних цілей і визначення реального часу їх досягнення. Декларуючи власну екологічну політику і впроваджуючи її на практиці через систему екологічного управління, організація ліквідує формалізм адміністративно регульованої природоохоронної діяльності. З моменту проголошення про наявність власної екологічної політики, екологічний компонент діяльності організації перестає бути примусовим «додатком» до її основної діяльності.

Адже цим самим організація підтверджує, що встановлення цієї політики та її впровадження є наслідком її прямих інтересів. Проголошення внутрішньої

екологічної політики не повинно суперечити законодавству та національним стандартам у сфері охорони довкілля, раціонального природокористування та екологічної безпеки.

Упровадження системи екологічного менеджменту є економічно корисним і доцільним завдяки таким факторам:

1. Економія виробничих витрат і ресурсів. Завдяки впровадженню системи екологічного менеджменту можна значно раціоналізувати споживання сировинних матеріалів, води, енергії, скорочуючи так виробничі витрати. Крім того, значної економії ресурсів і коштів можна досягти за рахунок вироблення продукції, що підлягає вторинній переробці. Скорочення обсягу викидів шкідливих речовин допомагає уникнути штрафів та інших санкцій від державних контролюючих органів.

2. Конкурентна перевага. Існує безпосередній зв'язок між дотриманням принципів екологічної політики й екологічного менеджменту та поліпшенням екологічних характеристик продукції. З року в рік у свідомості споживачів якість продукції здебільшого асоціюється з її відповідністю екологічним стандартам.

3. Декларування екологічної політики і впровадження системи екологічного менеджменту зазвичай призводить до послаблення адміністративного тиску на підприємство з боку органів державного контролю (нагляду). Навіть більше, упровадження системи екологічного менеджменту та екологічна дієвість можуть удоступнити певні види державної підтримки національного товаровиробника.

4. Розширення ринків збуту продукції. Зростання екологічної обізнаності суспільства відображається безпосередньо на тенденціях розвитку ринків. Вихід на нові ринки збуту, особливо в розвинених країнах, є неможливим без дотримання міжнародних екологічних стандартів та критеріїв екологічності.

5. Вихід на новий рівень технологічного розвитку та інновацій. Пошук оптимальних з екологічної точки зору виробничих рішень сприяє технологічному оновленню виробничих процесів, а також появі інноваційних, тобто якісно нових, продуктів [16].

Таким чином, екологічний менеджмент - це частина загальної системи корпоративного управління, яка володіє чіткою організаційною структурою і ставить за мету досягнення положень зазначених в екологічній політиці за допомогою реалізації програм з охорони довкілля.

Основними принципами екологічного менеджменту вважаються: різнобічно організована екологічна діяльність, яка дозволяє не тільки скоротити відповідні витрати, але й отримати додатковий прибуток та усвідомлення керівництвом підприємства моральну відповідальність за негативний вплив на навколишнє середовище і нераціональне використання природних ресурсів.

За допомогою елементів, інтегрованих в усі аспекти діяльності, система екологічного менеджменту забезпечує основу підвищення ефективності екологічної відповідальності. Дотримання міжнародних стандартів потребує створення ефективних систем екологічного менеджменту, що стало обов'язковим у глобальній економіці.

Якісні зміни, що відбуваються зі змінами в підходах вирішення екологічних проблем, призводять до поступової відмови від традиційних адміністративно-командних методів управління і переходу до сучасних ринкових механізмів екологічного регулювання. Компанії, що запобігають впливу на навколишнє середовище, мають такі економічними і соціальними вигодами, як:

- можливості для підвищення ефективності маркетингу і реклами;
- створення і зміцнення сприятливого іміджу підприємства;
- привернення уваги інвесторів;
- привернення уваги міжнародних організацій та міжнародної громадськості до організації;
- додаткові можливості для зміцнення і розширення позицій підприємства на міжнародних товарних і фінансових ринках і т.д.

На думку вчених, ефективність систем екологічного менеджменту в сучасних ринкових умовах при використанні економічних важелів впливу на організації, таких, як: платежі за природокористування, податкові пільги в екологічній сфері, система фінансування природоохоронної діяльності та екологічне страхування.

Сьогодні зростає інтерес підприємців до реалізації економічної моделі системи екологічного менеджменту, що ґрунтується на таких соціально-економічних й екологічних факторах: потреба створення системи матеріальних стимулів і заохочень для забезпечення прогресу у сфері екології; ефективне використання переваг ринку для досягнення поставлених цілей у цій сфері; пошук природоохоронними державними органами й суб'єктами господарювання найменш витратних методів для досягнення цих цілей; потреба переходу від боротьби із забрудненнями до їх запобігання.

Врахування наведених вище факторів дозволить підприємствам досягти синергетичного ефекту, який полягає у можливості отримання значно вагоміших економічних результатів, ніж проста сума ефектів від окремих частин функціонування звичайного економічного механізму підприємства без врахування екологічної складової. Виходячи з цього, на рис. 1.3 запропонована економічна модель реалізації системи екологічного менеджменту вітчизняними підприємцями.

Отже, розглянута економічна модель реалізації системи екологічного менеджменту на вітчизняних підприємствах має базуватися на причинно-наслідкових зв'язках між основними напрямками екологічного менеджменту підприємства з урахуванням управлінського впливу економічного менеджменту.

Використання екологічних інструментів є невід'ємною складовою механізмів екологічного управління. На жаль, для більшості промислових підприємств екологічна політика не є основою прийняття управлінських рішень. Впровадження механізмів екологічного менеджменту потребують здійснення наступних етапів [6]:

- розробка екологічних заходів;
- впровадження екологічних заходів;
- контроль за реалізацією екологічних заходів;
- аналіз результатів;
- усунення недоліків;
- удосконалення екологічної політики.

Рис. 1.3. Економічна модель реалізації системи екологічного менеджменту
Джерело: складено автором на основі [3]

Механізм здійснення екологічного менеджменту представлено на рис. 1.4. Механізм екологічного менеджменту реалізується наступним чином: суб'єкт екологічного менеджменту, яким може бути елемент рекреаційного комплексу, управляє об'єктом екологічного менеджменту, тобто передбачається прийняття і реалізація управлінських заходів суб'єкта на об'єкт – таких, як планування, аудит, фінансування, інформування.

Результатом таких дій є фактичний стан об'єкта впливу. Завершальним етапом є порівняльна оцінка відхилень фактичного стану об'єкта екологічного менеджменту від його ідеального стану, через порівняння їх екологічних аспектів, під якими розуміють характеристики функціонування об'єкта щодо вимог екологічного законодавства та вирішення екологічних завдань. Треба зауважити також, що ідеальний стан, до якого прагне суб'єкт екологічного менеджменту, має власні фактори, які його визначають: екологічне законодавство, екологічна криза, екологічна свідомість і екологічна культура [79].

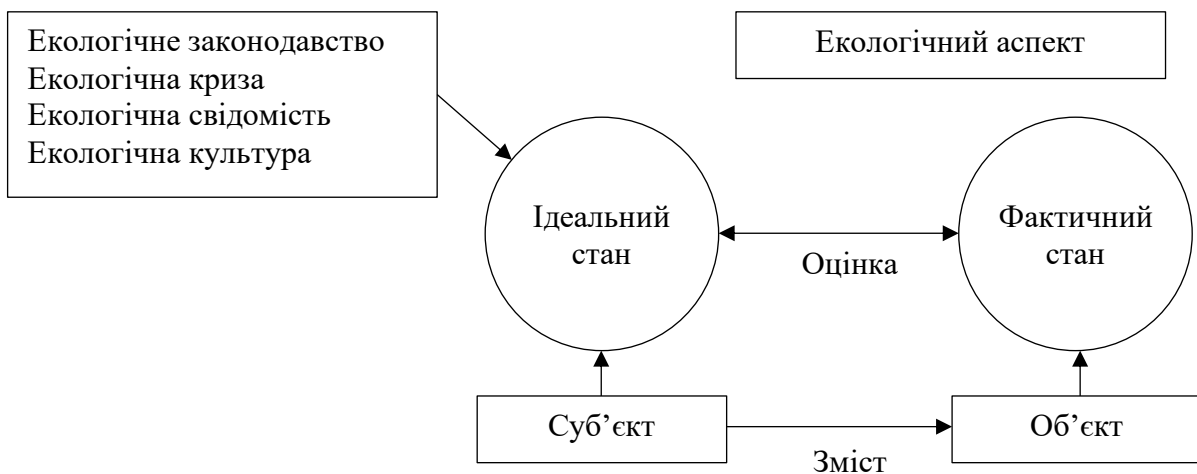

Рис. 1.4. Механізм екологічного менеджменту

Джерело: складено автором на основі [3]

Відповідно до наведеного механізму екологічний менеджмент можна визначити як комплекс заходів, які охоплюють управління ресурсами, виробничими процесами та продукцією і спрямовані на зменшення негативних впливів виробничої діяльності на довкілля й підвищення ефективності роботи підприємства. Основними функціями екологічного менеджменту є:

1. Аналітична функція – оцінка та аналіз екологічних впливів, взаємодій та еколого-економічних наслідків виробничо-господарської діяльності з метою визначення поточного (еколого-економічного) стану об'єкта господарювання.

2. Функція прогнозування – розробка пропозицій і рекомендацій щодо підвищення еколого-економічної ефективності підприємства з урахуванням

динаміки зовнішніх процесів з метою забезпечення сталого розвитку виробництва і суспільства.

3. Функція планування – визначення основних принципів і напрямів покращення екологічних характеристик виробничого процесу і розвитку виробництва з урахуванням наявних аналітичних і прогностичних даних.

4. Управлінська функція – методологія прийняття екологічно-виважених рішень та їх координування.

5. Організаційна функція – налагодження природоохоронної діяльності та організаційних відносин між різними підрозділами для досягнення запланованих екологічних показників діяльності.

6. Інтеграційна функція – інтегрування екологічних вимог і принципів діяльності в усі етапи і ланки менеджменту підприємства.

7. Функція внутрішнього контролю – постійна самооцінка відповідності діяльності встановленим зовнішнім і внутрішнім екологічним вимогам та налагодження для цього системи екологічного обліку, екоконтролінгу і внутрішнього екологічного аудиту.

8. Інформаційна функція – внутрішнє і зовнішнє поширення екологічної інформації з метою підвищення рівня екологічної освіченості і свідомості персоналу та формування екологічного іміджу підприємства.

9. Мотиваційна функція – розробка і використання стимулів і заохочень для ефективної взаємодії суб'єктів спільної діяльності з метою дотримання ними екологічних вимог.

Діяльність у галузі охорони природи і використання природних ресурсів повинна регулюватися стандартами. Дія цих стандартів поширюється на управління навколишнім середовищем з метою забезпечення економічних суб'єктів необхідними інструментами і механізмами управління навколишнім середовищем для досягнення їхніх екологічних і економічних цілей. Всі завдання і критерії оцінки програм і проектів в системі екологічного менеджменту спрямовуються на постійне вдосконалення. Такого постійного вдосконалення необхідно досягати в усіх напрямках діяльності економічних суб'єктів. Оскільки

так створюється передумова для оцінювання ефективності екологічної діяльності економічних суб'єктів, то це є способом досягнення позитивних стосунків з усіма зацікавленими сторонами. Відповідно до ДСТУ ISO 14001 модель системи екоменеджменту має такий вигляд, рис. 1.5.

Рис. 1.5. Система екологічного менеджменту

Джерело: складено автором на основі [3]

Згідно з міжнародним стандартом ISO 14001, система екологічного менеджменту – це частина загальної системи менеджменту, яка включає організаційну структуру, планування діяльності, розподіл відповідальності, практичну роботу, а також процедури, процеси та ресурси для розробки, впровадження, оцінки досягнутих результатів реалізації та вдосконалення екологічної політики, її цілей і завдань [50].

Отже, екологічний менеджмент – це система, за допомогою якої здійснюється управління тими видами діяльності підприємств, які завдають або потенційно здатні завдати шкоди навколишньому середовищу; це тип управління, принципово орієнтований на формування й розвиток екологічного права та екологічної культури життєдіяльності людини, які побудовані на соціально-економічному і соціально-психологічному мотивуванні досягнення гармонії між людиною і природою.

Впровадження системи екологічного менеджменту на підприємстві дозволить зменшити ресурси та витрати виробництва внаслідок раціоналізації споживання сировини, матеріалів та природних ресурсів; підвищити вмотивованість працівників підприємства; забезпечити високу якість продукції підприємства; розширити ринки збуту, за рахунок виходу підприємства на зовнішні ринки; підвищити ефективність інноваційної діяльності підприємства; урегулювати відносини з державними органами влади, партнерами, споживачами та іншими зацікавленими особами. Особливістю екологічного менеджменту виступає той факт, що він передбачає розробку екологічних завдань на основі відповідних стратегій і програм, а також їх реалізацію шляхом створення профільних структур, контроль за результатами на всіх рівнях. Насамперед це пов'язано з тим, що екологічні проблеми мають довготривалий та глобальний характер і впливають на інтереси різних поколінь.

1.3. Методичні засади оцінки ефективності системи екологічного менеджменту на підприємстві

Сучасний стан розвитку цивілізації характеризується перманентним ростом потреб людства, задоволення яких супроводжується надмірним навантаженням на навколишнє природне середовище. Причиною виникнення низки глобальних екологічних проблем є наслідки екологодеструктивного впливу виробничої діяльності підприємств на реципієнтів. Світовою спільнотою визнано необхідність забезпечення рівноваги у системі «суспільство-виробництво-природа», що потребує розроблення відповідного методичного забезпечення та надає особливої актуальності питанню оцінювання екологічного менеджменту підприємства.

Під екологічним менеджментом підприємства розуміємо властивість підприємства забезпечити екологічну рівновагу в системі «суспільство-виробництво-природа» та його здатність виконувати виробничі функції, забезпечуючи максимально можливу корисність сучасному суспільству без шкоди інтересам потреб майбутніх поколінь.

Проведення оцінки екологічного менеджменту підприємства зумовлює необхідність використання відповідного інструментарію, а саме системи показників, що дасть змогу достовірно оцінити екологічні аспекти діяльності підприємства.

Відбираючи показники для оцінки екологічного менеджменту підприємства, необхідно забезпечити виконання таких умов:

- відібрані показники повинні всебічно характеризувати екологічні аспекти діяльності підприємства та мати взаємозв'язок із технічними, технологічними та економічними аспектами виробничої діяльності підприємства;
- наявність інформаційної бази, що необхідна для розрахунку відібраних показників [31; 58];
- погодженість відібраних показників із нормативно-правовими та адміністративно-регулюючими критеріями оцінки [31; 58].

Проведений аналіз літературних джерел щодо питання наявних систем показників оцінки екологічного чинника діяльності виробничих підприємств дав змогу дійти до таких висновків.

1. Приведена у роботі [73] система показників екологічної оцінки діяльності підприємства містить такі групи, як 1) санітарно-гігієнічні (концентрації забруднювальних речовин); 2) кількісні (ліміти; нормативи; обсяги забруднення за напрямками; загальний обсяг відходів та обсяги відходів залежно від ступеню їх обробки (утилізовані, знешкоджені, що підлягають очищенню, розміщенню тощо); 3) приведені з урахуванням ступеню агресивності забруднювальних речовин; 4) вартісні (капітальні та поточні витрати, економічний податок та збиток, тощо); 5) похідні від вищезазначених (ефективність очищення, ступень очищення, ступінь впливу на довкілля, інтенсивність використання природних ресурсів тощо).

Недоліком цієї системи є те, що подані в ній показники концентрують увагу на оцінці вже здійсненого екологодеструктивного впливу виробничої діяльності підприємства, ігноруючи при цьому питання необхідності забезпечення рівноваги у системі «суспільство-виробництво-природа».

2. У роботі [48] автори виділяють три групи показників оцінки екологічного складника діяльності підприємства.

До першої групи належать показники концентрації, токсичності, обсягу забруднення, кількості забруднювальних речовин тощо; та фактори, що ведуть до їх утворення, наприклад, кліматичні, топографічні, технічні та технологічні характеристики джерел забруднення (швидкість, температуру та хімічний склад газопилового потоку) тощо.

До другої групи належать фактори, які дають змогу встановити кількість об'єктів, що сприймають екологодеструктивний вплив (населення, основні фонди промислового призначення, об'єкти (елементи) комунального, лісового, сільськогосподарського, транспортного господарства тощо).

До третьої групи відносять показники, що дають можливість здійснювати вартісну оцінку екологодеструктивного впливу (виплати за листами непрацездатності, утримання об'єктів комунального господарства, утримання основних фондів промислового призначення тощо).

Ця система більшою мірою, ніж перша, відбиває сенс оцінки екологічного менеджменту виробничого підприємства, проте має певні недоліки. Система передбачає використання показників, застосування яких утруднено через недостатню вивченість питання екологодеструктивного впливу на реципієнтів, брак інформаційного і методичного забезпечення. Це пов'язано із труднощами встановлення об'єктивного причинно-наслідкового зв'язку між екологодеструктивним впливом, який здійснюється на реципієнтів внаслідок виробничої діяльності підприємства, та настанням подій, що спричиняють відповідні вартісні витрати. Наприклад, причинами захворюваності, крім екологодеструктивного впливу, зумовленого виробничою діяльністю підприємства, може бути загальний стан організму (вік, культура життєдіяльності, особливості харчування тощо) та інше.

3. Стандартом «ДСТУ ISO 14031:2004 Екологічне керування. Настанови щодо оцінювання екологічної характеристики (ISO14031:1998, IDT)»

передбачений загальний підхід до формування системи показників оцінки екологічних результатів діяльності господарюючих об'єктів.

Згідно із зазначеним документом система індикаторів оцінки екологічної результативності містить у собі три групи показників, а саме:

1) показники ефективності управління (кількість екологічних програм; кількість працівників, що залучені до розробки та реалізації екологічних програм; показники, що відображають фінансові та суспільні (соціальні) результати впровадження екологічних програм тощо);

2) показники ефективності функціонування (показники, що характеризують обсяг та ефективність використання залучених до виробничого процесу матеріальних, сировинних, енергетичних та інших видів ресурсів тощо); 3) показники стану довкілля (кількість забруднювальних речовин; обсяг забруднення тощо).

Отже, передбачений стандартом ДСТУ ISO 14031–2004 підхід має узагальнений характер, а отже, потребує конкретизації відповідно до умов, що характеризують підприємства, виробнича діяльність яких зумовлює прояв екологодеструктивного впливу на реципієнтів.

Таким чином, проведений аналіз висвітлених у науковій літературі підходів до оцінки екологічного складника діяльності підприємств дав змогу дійти висновку, що оцінювання екологічного менеджменту виробничого підприємства має відбуватися за допомогою системи показників, яка дасть змогу оцінити не тільки наслідки вже здійсненого екологодеструктивного впливу виробничої діяльності підприємства на реципієнтів, а й показники, що спрямовані на попередження такого впливу.

На нашу думку, оцінювання екологічного складника діяльності підприємства, а також екологічного менеджменту підприємства має відбуватися з використанням показників, що мають вартісні та натуральні (приведені) вимірники.

Оцінка екологічного менеджменту підприємства з використанням показників, що мають вартісні вимірники, дає змогу врахувати механізм

природоохоронної діяльності держави (екологічні податки, збори, збитки; мінімальна заробітна платня, мінімальний неоподаткований мінімум, індекс інфляції тощо). Застосування вартісних показників дає змогу, крім визначення основних економічних параметрів екологічного менеджменту підприємства (капітальні інвестиції, поточні витрати, додаткові витрати та надходження екологічної спрямованості), здійснювати вартісні оцінки деструктивних змін у суспільстві та природі, що пов'язані із забрудненням навколишнього середовища (екологічні платежі, збитки, штрафні санкції тощо).

До основних груп показників вартісної оцінки екологічного менеджменту підприємства, посиляючись на [65], варто віднести:

1. Капітальні інвестиції (витрати на обладнання, реконструкцію, реставрацію, капітальний ремонт, розширення, будівництво нових об'єктів природоохоронного призначення тощо).

2. Поточні витрати (вартість матеріалів, покупних напівфабрикатів, палива, енергії тощо, що необхідні для роботи засобів природоохоронного призначення та інших робіт екологічної спрямованості (наукові, дослідні, випробувальні тощо); витрати, пов'язані з експлуатацією та утриманням обладнання екологічного призначення, включаючи амортизаційні відрахування, витрати на поточний ремонт; витрати на утримання відповідного персоналу (заробітна платня з відрахуваннями, охорона праці тощо); витрати, що пов'язані зі знешкодженням, зберіганням та утилізацією відходів тощо).

3. Екологічні платежі (екологічний податок, відшкодування збитків та стягнення різного роду штрафних санкцій, що пов'язано з порушенням норм природоохоронного законодавства та екологодеструктивним впливом на реципієнтів; інші платежі екологічної спрямованості).

4. Додаткові надходження та витрати (побічна продукція, послуги екологічної спрямованості, субсидії, трансферти тощо).

Проте, вище зазначені групи вартісних показників не повною мірою окреслюють аспекти екологічного характеру, що пов'язані з оцінкою екологічного

менеджменту підприємства. Не знаходять відображення у жодній із зазначених груп показники, що характеризують:

- видатки господарюючих об'єктів, що пов'язані з можливим обмеженням (зупиненням) діяльності або/та відзивом дозвільних документів екологічного характеру, що зумовлено недотриманням норм природоохоронного законодавства (сюди доцільно віднести витрати, зумовлені неможливістю здійснення виробничої діяльності; витрати, пов'язані з ліквідацією екологічних проблем; видатки, пов'язані з поновленням виробничої діяльності; витрати, пов'язані з поновленням терміну дії дозвільних документів екологічного характеру тощо);

- видатки, що зумовлені неможливістю реалізації продукції на окремих ринках через невідповідність екологічних характеристик ринковим вимогам;

- витрати, що пов'язані зі зростанням вартості полісів екологічного страхування, судові та інші витрати юридичного характеру, що зумовлені порушенням норм природоохоронного законодавства;

- інші витрати, що обумовлені наявністю екологодеструктивного впливу на реципієнтів та не описані у попередніх групах, тощо.

Недооцінка зазначених витрат у здійсненні вартісної оцінки екологічного менеджменту виробничого підприємства може стати причиною отримання викривлених показників, на основі яких приймаються стратегічні та тактичні рішення щодо розвитку підприємства, а отже, ігнорування необхідності забезпечення екологічної рівноваги в системі «суспільство-виробництво-природа».

Наведені судження зумовлюють необхідність виокремлення п'ятої групи вартісних показників оцінки екологічного складника – «інші витрати, що зумовлені невідповідністю екологічних характеристик адміністративним та ринковим вимогам», яка призначена відобразити у вартісному виразі аспекти екологічного характеру, що не були включені до попередніх чотирьох груп.

Водночас проведення оцінки екологічного менеджменту підприємства потребує використання разом із вартісними показниками показників, що мають натуральні (приведені) вимірники або базуються на їх зіставленні, з огляду на те, що:

– механізми вартісної оцінки природних ресурсів та еколого-економічних збитків, викликаних порушенням екологічної рівноваги (змінюю екологічних параметрів), остаточно не сформовані, що ставить під сумнів достовірність отриманих результатів під час застосування у розрахунках показників оцінки лише у вартісних одиницях виміру;

– показники, що мають натуральні (приведені) вимірники, доповнюють використання цінових показників, що пов'язані зі впливом ринкових та політичних коливань на економічну систему держави та можуть привести до викривлення отриманих результатів і знецінення самої екологічної оцінки;

– використання натуральних показників спрощує процес прогнозування впливу екологічних параметрів на основні показники діяльності підприємства у разі змін нормативного-правового та методичного забезпечення щодо природоохоронної діяльності на державному рівні.

Таким чином, з урахуванням висвітлених у науковій та спеціальній літературі підходів [8; 31; 48; 49; 58; 65; 73] оцінку екологічного менеджменту виробничого підприємства варто здійснювати, використовуючи дві групи показників, такі як:

1. Група показників, що відображають екологодеструктивний вплив на реципієнтів (кількість джерел екологодеструктивного впливу на реципієнтів; кількість реципієнтів; обсяг забруднення (за напрямками); концентрації забруднювальних речовин (гранично допустимі, максимально-разові, середні, фактичні); ліміти (гранично допустимі, тимчасово погоджені тощо); показники агресивності (токсичності, небезпеки тощо) забруднювальних речовин тощо.

2. Група показників, що характеризують особливості функціонування виробничо-технічних та природоохоронних систем (природоємність, матеріалоємність, паливоємність, енергоємність, відходоємність продукції; коефіцієнт корисного використання відходів; показники ступеня замкненості виробництва; коефіцієнт максимальної зв'язаності потужностей очисного і основного технологічного обладнання; коефіцієнт фактичної зв'язаності за окремими видами забруднень або за типами очисного обладнання; коефіцієнт корисної дії природоохоронних споруд і технологій; коефіцієнт очищення газового

поток; коефіцієнт очищення стічних вод; характеристика природоохоронного устаткування, а саме оцінка його прогресивності, ступеню оновлення тощо).

Методичні підходи до визначення показників, що мають натуральні (приведені) вимірники (базуються на їх зіставленні) та формують виокремлені групи щодо оцінки екологічного менеджменту підприємства, приведені у спеціальних і наукових джерелах [8; 58; 45; 65].

Систематизуючи усі обґрунтовані вище аспекти, сформуємо узагальнену систему показників оцінки екологічного складника, що пропонується для використання під час визначення екологічного менеджменту підприємства.

Інформаційна база щодо розрахунку відібраних показників оцінки екологічного менеджменту підприємства міститься у внутрішній інформації підприємства та зовнішніх інформаційних джерелах.

Наведений у табл. 1.3 перелік показників оцінки екологічного складника діяльності виробничого підприємства не є вичерпним та може доповнюватися залежно від виробничих особливостей підприємства, що підлягає дослідженню.

Таблиця 1.3

Система показників оцінки екологічного складника, що пропонується для застосування під час визначення рівня екологічного менеджменту підприємства

Група	Показники
1	2
Оцінка, побудована на використанні вартісних показників	
Група показників, що характеризують капітальні інвестиції	Витрати на обладнання, реконструкцію, реставрацію, капітальний ремонт, розширення, будівництво нових об'єктів природоохоронного призначення тощо
Група показників, що відображають поточні витрати	Вартість матеріалів, покупних напівфабрикатів, палива, енергії тощо, які необхідні для роботи засобів природоохоронного призначення та інших робіт екологічної спрямованості (наукові, дослідні, випробувальні тощо); витрати, пов'язані з експлуатацією та утриманням обладнання екологічного призначення, включаючи амортизаційні відрахування, витрати на поточний ремонт; витрати на утримання відповідного персоналу (заробітна платня з відрахуваннями, охорона праці тощо); витрати, пов'язані зі знешкодженням, зберіганням та утилізацією відходів тощо
Група показників, що характеризують екологічні платежі	Екологічний податок; відшкодування збитків та стягнення різного роду штрафних санкцій, що пов'язані з порушенням природоохоронного законодавства; інші платежі екологічної спрямованості
Група показників, що характеризують	Побічна продукція, послуги екологічної спрямованості, субсидії, трансферти тощо.

Продовження табл. 1.3

1	2
додаткові надходження та витрати	
Група показників, що відображають інші витрати, зумовлені невідповідністю екологічних характеристик адміністративним та ринковим вимогам	Видатки, що пов'язані з обмеженням (зупиненням) діяльності або(та) відзивом дозвільних документів екологічного характеру, що викликано недотриманням норм природоохоронного законодавства; неможливістю реалізації продукції на окремих ринках, що зумовлено невідповідністю екологічних характеристик ринковим вимогам; зростанням вартості полісів екологічного страхування; іншими невизначеними витратами, що зумовлені наявністю екологодеструктивного впливу на реципієнтів тощо
Оцінка, побудована на використанні натуральних (приведених) показників	
Група показників, що характеризують екологодеструктивний вплив на реципієнтів	Кількість джерел екологодеструктивного впливу на реципієнтів; кількість реципієнтів; обсяг забруднення (за напрямками); концентрації забруднювальних речовин (гранично допустимі, максимально-разові, середні, фактичні тощо); ліміти (гранично допустимі, тимчасово погодені тощо); показники агресивності (токсичності, небезпеки тощо) забруднювальних речовин.

Джерело: складено автором на основі [44]

Отримані значення показників оцінки рівня екологічного менеджменту підприємства мають розглядатися у поточному періоді та порівнюватися з відповідними показниками за попередні періоди, з огляду на те, що саме динаміка зміни означених показників дає змогу дійти висновків стосовно спрямованості екологічної діяльності оцінюваного підприємства в системі «суспільство-виробництво-природа».

В оцінці екологічного менеджменту підприємства важливим є порівняння отриманих значень показників оцінки екологічного складника діяльності окремого виробничого підприємства зі значеннями цих показників провідних виробничих підприємств України та світу, які працюють у виробничій сфері. Це дасть змогу не тільки встановити спрямованість екологічної діяльності окремого виробничого підприємства, а й оцінити ступінь використання наявних у світі розробок щодо забезпечення рівноваги в системі «суспільство-виробництво-природа», здатність підприємства виконувати виробничі функції, забезпечуючи максимально можливу корисність сучасному суспільству без шкоди інтересам потреб майбутніх поколінь.

1.4. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення відносин в сфері екологічного менеджменту на підприємстві

В Україні набуває все більшої актуальності забезпечення ефективної екологічної політики, насамперед у частині впровадження системи екологічного менеджменту на підприємствах. Стан із забрудненням довкілля та впровадженням принципів екологічного менеджменту незадовільний. Тривалий час підприємства перебувають на межі виживання через складний перехід до ринкової економіки та втрату ринкових позицій в умовах падіння споживчого попиту, фінансової, економічної і політичної кризи. Досягнення конкурентоспроможності підприємств відбувалося здебільшого за рахунок кількісних, а не якісних змін. Проте за умов глобальної соціальної відповідальності виграють ті, хто усвідомлює нагальну потребу у використанні технологій і обладнання, які дозволяють зменшити рівень ресурсо- та енергоємності виробництва, обсяг викидів в атмосферу та мінімізувати негативний вплив на навколишнє природне середовище.

Правову основу екологічного менеджменту становить складний комплекс національних і міжнародних документів, які регулюють діяльність у сфері підприємництва та охорони довкілля з метою виконання таких трьох основних завдань:

- охорона і збереження довкілля та підтримання на належному рівні його якості (води, повітря, земельних ресурсів);
- охорона здоров'я працівників підприємств і місцевого населення;
- регулювання процесу споживання/використання ресурсів.

Відповідно до перелічених напрямків сформувався складний комплекс національного і міжнародного нормативно-правового забезпечення екологічного менеджменту: законів, конвенцій, стандартів, рекомендацій, резолюцій і принципів виробничого саморегулювання, табл. 1.4.

На міжнародному рівні регулювання екологічного менеджменту здійснюється за допомогою міжнародних стандартів, розроблених Міжнародною організацією стандартизації ISO серії 14000. Рішення про розробку ISO 14000 є

результатом Уругвайського раунду переговорів за Всесвітньою торговельною угодою і зустрічі на вищому рівні з питань навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро у 1992 р. Основним предметом ISO 14000 є система екологічного менеджменту [33].

Таблиця 1.4

Нормативно-правове забезпечення екологічного менеджменту

Категорія	Тип	Функції	Приклади
1	2	3	4
Національний рівень			
1. Основні закони і правила			
Загальні	Закони, постанови, розпорядження, укази тощо	– визначають компетенцію; – наділяють повноваженнями; – обмежують поле діяльності; – визначають напрями виробничої та природоохоронної діяльності	– Конституція України; – Постанова ВРУ «Про основні напрямки державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки»; – Закон про стандартизацію
Спеціальні	Природоохоронне законодавство і закони безпосередньо в галузі екологічного менеджменту	– регулюють відносини у галузі використання, охорони і відтворення ресурсів і умов довкілля; – визначають мінімальні екологічні вимоги до діяльності підприємства; – забезпечують основу для практичної реалізації екологічного менеджменту	– Закон про охорону навколишнього природного середовища; – Закон про екологічну експертизу; – Земельний кодекс; – Лісовий кодекс; – Закон про екологічний аудит
2. Правила і норми виробничої діяльності			
Обов'язкові	Угоди, дозволи, статистичні звіти	– регулюють відносини із державними органами та економічними партнерами; – встановлюють допустимий рівень впливу підприємства на довкілля; – забезпечують статистичною інформацією про екологічний вплив підприємства, продукції і послуг.	– дозвіл на спеціальне водокористування; – № 2-ТП (повітря) (річна) "Звіт про охорону атмосферного повітря"
	Стандарти якості довкілля		– нормативи ГДВ43, ГДК44, ГДС45
Добровільні	– стандарти у сфері екологічного менеджменту	– забезпечують методикою формування і розвитку систем екологічного менеджменту;	– ДСТУ ISO 14001:2006; – ДСТУ ISO 14015:2005; – ДСТУ ISO 14020:2003; – ДСТУ ISO 14031:2004; – ДСТУ ISO 14040:2004; – ДСТУ ISO 14050:2004;

Продовження табл. 1.4

1	2	3	4
	– стандарти у суміжних сферах (менеджменту якості)	– систематизують екологічну діяльність підприємства; – регулюють відносини з зацікавленими сторонами, громадськістю; – забезпечують інструментарієм для прийняття екологічно доцільних та економічно зважених рішень.	– ДСТУ ISO 9001-2001
3. Внутрішньofірмові правила та норми			
Обов'язкові	– для працівників підприємства	– визначають вимоги до кваліфікації, освіченості та морально-етичних якостей працівників; – розподіляють обов'язки, повноваження і відповідальність; – заохочують до екологічно-свідомої діяльності.	– екологічна політика; – правила поведінки; – посадові інструкції; – внутрішні процедури (визначення екологічних аспектів, проведення внутрішнього аудиту і т.д.); – екологічна звітність (статистична); – установчі документи тощо
	– для відвідувачів підприємства	– регламентують поведінку відвідувачів підприємства	– правила поведінки на території підприємства.
Добровільні	– для працівників підприємства	– інформують про результати діяльності в галузі екологічного менеджменту підприємства й екологічну ефективність підприємства;	– екологічна звітність; – екологічна політика
	– для відвідувачів підприємства	– підвищують рівень екологічної поінформованості й освіченості.	
Міжнародний ринок			
Стандарти	– у сфері екологічного менеджменту	– визначають єдині правила і вимоги щодо побудови систем менеджменту;	– ISO 14001:2004; – EMAS:2001; – ISO 19011:2002
	– у суміжних сферах (менеджменту якості, охорони праці, соціальної відповідальності тощо)	– забезпечують міжнародну узгодженість і співпрацю	– ISO 9001:2000; – ISO 10015:1999; – OHSAS 18001:1999; – SA 8001-2001
Угоди, конвенції, протоколи, стратегії тощо		– регулюють міжнародні аспекти природоохоронної та підприємницької діяльності; – формують міжнародні	– Порядок денний на XXI століття (Агенда-21); – Хартія Міжнародної Торгової Палати про принципи екологічного

Закінчення табл. 1.4

1	2	3	4
		торгово-економічні відносини та ринок екологічних товарів і послуг; – сприяють підвищенню рівня екологічної свідомості та культури	екологічного менеджменту; – Кіотський протокол зі зміни клімату; – Організація Конвенція; – Рамкова Конвенція про захист довкілля та сталий (збалансований) розвиток у Карпатському регіоні; – Протокол про стратегічну екологічну оцінку

Джерело: складено автором на основі [73]

Міжнародні стандарти екологічного менеджменту спрямовані на забезпечення компаній елементами ефективної системи екологічного менеджменту Ecology Management System (EMS), які можна поєднувати з іншими елементами загальної системи менеджменту підприємств з метою сприяння досягненню цілей екологічної політики. Ці стандарти є добровільними, містять чіткі практичні рекомендації.

Серія стандартів ISO 14000 визначає різноманітні аспекти екологічного менеджменту. Вона надає практичні рекомендації для компаній, які прагнуть вдосконалити свої екологічні показники і покращити екологічну ситуацію в навколишньому середовищі.

ISO 14001:2004 визначає основні критерії для системи екологічного менеджменту, по ньому може бути проведена сертифікація. Він не встановлює вимог стосовно того, якими мають бути екологічні показники діяльності підприємств, але визначає межі, які будуть спрямовувати компанії до ефективного екологічного менеджменту в разі, якщо вони будуть визначати екологічну політику. Цей стандарт є загальним та універсальним, оскільки може бути використаний будь-яким підприємством незалежно від розміру, сфери діяльності та галузі. Методологія впровадження екологічного менеджменту в ньому ґрунтується на загальновідомій методології вдосконалення бізнес-процесів Plan-Do-Check-Act (PDCA). Відповідно до цього необхідно встановлювати цілі та процеси згідно з екологічною політикою підприємства, впроваджувати

найефективніші процеси, які забезпечують найменші ресурсоемність і шкідливий вплив на довкілля, здійснювати постійний моніторинг досягнення цілей, завдань екологічної політики, а також дозволяють підвищити ефективність системи екологічного менеджменту.

У цілому міжнародні стандарти серії ISO 14000 мають декілька комплексних документів, що регулюють екологічний менеджмент в окремих напрямках, табл. 1.5.

Таблиця 1.5

Міжнародні стандарти серії ISO 14000 для регулювання функціонування системи екологічного менеджменту

Стандарт	Основні положення
ISO 14001	Системи екологічного менеджменту (EMS). Вимоги та рекомендації по застосуванню. Визначаються модель системи екологічного менеджменту, основні терміни такі як екологічна політика, цілі та завдання, екологічний менеджмент, внутрішній аудит, основні вимоги до екологічної політики компанії, впровадження та функціонування екологічного менеджменту.
ISO 14004	Системи екологічного менеджменту (EMS). Загальні вказівки по принципам, системам, а також засобам забезпечення функціонування
ISO 14010	Посібник з екологічного аудиту – Загальні принципи
ISO 14011	Посібник з екологічного аудиту – Процедури аудиту. Аудит систем екологічного менеджменту
ISO 14012	Посібник з екологічного аудиту – Критерії кваліфікації екологічних аудиторів
ISO 14014	Посібник з визначення "початкового рівня" екологічної ефективності підприємства. Інструменти екологічного контролю і оцінки
ISO 14020	Принципи екологічного етикетування продукції
ISO 14031	Посібник з оцінки екологічних показників діяльності організації. Стандарти, зорієнтовані на продукцію
ISO 14040	Методологія "оцінки життєвого циклу" – оцінки екологічного впливу, пов'язаного з продукцією, на всіх стадіях її життєвого циклу
ISO 14050	Екологічний менеджмент. Глосарій (словник)
ISO 14060	Посібник з обліку екологічних аспектів у стандартах на продукцію

Джерело: складено автором на основі [17]

На національному рівні екологічний менеджмент регулюється Державними стандартами та технічними умовами (ДСТУ) [20]. В Україні міжнародні стандарти серії ISO 14000 прийняті як національні в 1997 р. У зв'язку з цим підприємства мають дотримуватися певних чітких стандартів. Так, згідно з ISO 14000:2004, вони повинні розробити та ввести в дію і підтримувати в робочому стані процедури, які дозволяють ідентифікувати можливості виникнення катастроф чи аварійних ситуацій, що можуть вплинути на навколишній світ. У свою чергу не можна

ігнорувати аварійні ситуації, на які відповідним чином зобов'язані реагувати господарюючі суб'єкти, зокрема повинні пом'якшувати наслідки або запобігати негативним діям на навколишнє середовище [33].

Окрім того, в Україні є також національні нормативно-правові акти, які регулюють господарську діяльність підприємств та організацій щодо екологічної політики та охорони довкілля. Основним законодавчим актом, який регламентує діяльність з охорони довкілля є Закон «Про охорону навколишнього природного середовища» [67], який визначає, що державні стандарти у сфері охорони навколишнього природного середовища є обов'язковими до виконання і визначають поняття і терміни, режим використання і охорони природних ресурсів, методи контролю за станом навколишнього природного середовища, вимоги до запобігання шкідливому впливу внаслідок забруднення довкілля. В Україні нормативно-правове забезпечення регулювання охорони навколишнього середовища відбувається в розрізі використання окремих природних ресурсів, як земля, вода, ліси тощо, табл. 1.6.

Таблиця 1.6

Основні нормативно-правові акти з питань природокористування в Україні

Назва	Основні положення
1	2
Земельний кодекс України від 15.01.1993 № 561-ХІІ	Визначає основні правові засади земельних відносин, об'єктів та суб'єктів, регулювання земельних відносин, склад та цільове призначення земель, принципи землекористування
«Про охорону навколишнього природного середовища» Закон України від 25.06.1991 № 1264-ХІІ	Визначає правові, економічні і соціальні основи організації охорони навколишнього природного середовища в інтересах нинішнього і майбутнього покоління
«Основи законодавства України про охорону здоров'я» Закон України від 19.11.1992 № 2801-ХІІ	Визначає правові, організаційні, економічні та соціальні засади охорони здоров'я, регулює суспільні відносини у цій сфері
Кодекс України про надра від 27.07.1994 № 132/94-ВР	Регулює гірничодобувні відносини з метою забезпечення раціонального комплексного використання надр для задоволення потреб в мінеральній сировині
Лісовий кодекс України від 21.01.1994 № 3852-ХІІ	Лісовий кодекс регулює правові відносини з метою забезпечення науково обгрунтованого раціонального використання лісових ресурсів.
Водний кодекс України від 06.06.1995 № 213/95-ВР	Водний кодекс регулює правові відносини з метою: забезпечення науково обгрунтованого раціонального

Продовження табл. 1.6

1	2
	використання вод для потреб населення і галузей економіки, відтворювання і охорони водних ресурсів
«Про охорону атмосферного повітря» Закон України від 16.10.1992 № 2707-XII	Визначає правові і організаційні основи й екологічні вимоги в області охорони і використання атмосферного повітря
«Про екологічний аудит» Закон України від 24.06.2004 № 1862-IV	Визначає основні правові та організаційні засади здійснення екологічного аудиту і спрямований на підвищення екологічної обґрунтованості та ефективності діяльності суб'єктів господарювання

Джерело: складено автором на основі [25; 29; 38; 57; 64; 66; 67]

Екологічна політика в Україні ґрунтується на досягненні екологічної безпеки, яка передбачає збалансованість розвитку виробництва та погіршення екологічного стану. Це, у свою чергу, досягається за рахунок встановлення нормативів щодо забруднення довкілля залежно від характеру виробничих процесів, а також обмеження через ліцензування використання природних ресурсів з метою забезпечення їх природного відтворення.

На державному рівні екологічна політика повинна визначати основні інструменти та важелі впливу на стан довкілля, які повинні бути як адміністративними, так і ринковими. Нині в Україні екологічний стан регулюється за допомогою стандартизації та екологічного нормування. Причому, якщо стандарти є чіткими та обов'язковими до виконання, то норми, що встановлюються в природоохоронній діяльності, визначають гранично допустимі межі, в яких повинно діяти підприємство, здійснюючи вплив на довкілля. Такі норми та нормативи покликані сприяти підприємствам розвивати виробничі потужності, беручи до уваги нормативні значення певних коефіцієнтів по впливу на навколишнє середовище (наприклад, викиди в атмосферу, видобуток корисних копалин, утилізація відходів тощо).

На локальному рівні екологічна політика зводиться безпосередньо до екологічного менеджменту – визначення його цілей та основних завдань, розробка компаніями власних нормативів в екологічному менеджменті та підвищення ефективності виробництва з урахуванням екологічної складової.

Нині нормативно-правове регулювання екологічного менеджменту в Україні має включати такі основні складові: економіко-екологічне нормування, екологічний аудит, екологічний контролінг, екологічне ліцензування.

Економіко-екологічне нормування – це встановлення меж, в яких допускаються масштаби розвитку виробництва і зміни природних властивостей природного середовища [30]. Варто відзначити, що в Україні ця складова характеризується значною кількістю нормативних підзаконних актів, які або мають декларативний характер, або кардинально відрізняються між собою, а іноді і суперечать один одному. Відповідно до чинного законодавства, екологічні нормативи включають нормативи екологічної безпеки та гранично допустимі викиди та скиди у навколишнє природне середовище. Екологічні нормативи розробляються і вводяться в дію Міністерством екології і природних ресурсів України.

Необхідність проведення екологічного аудиту пов'язана з нестачею достовірної інформації стосовно негативного впливу суб'єктів господарювання на навколишнє природне середовище. Відповідно до Закону «Про екологічний аудит», екологічний аудит – це документально оформлений системний незалежний процес оцінювання об'єкта екологічного аудиту, що включає збирання і об'єктивне оцінювання доказів для встановлення відповідності визначених видів діяльності, заходів, умов, системи екологічного управління та інформації з цих питань вимогам законодавства України про охорону навколишнього природного середовища та іншим критеріям екологічного аудиту [64]. Екологічний аудит в Україні проводиться з метою забезпечення додержання законодавства про охорону навколишнього природного середовища в процесі господарської та іншої діяльності.

Нормативно-правова база екологічного менеджменту достатньо широка і охоплює міжнародний, національний і локальний рівні. Проте в діючому законодавстві України є багато невідповідностей та декларативних положень, які необхідно відповідно усувати та конкретизувати задля досягнення цілей екологічної політики держави. Крім того, розвиток екологічного менеджменту

стримує нестача фінансових ресурсів. У таких умовах державне регулювання повинно окрім адміністративних методів, зокрема, таких як обов'язкова стандартизація, містити ринкові інструменти для стимулювання підприємств до впровадження екологічного менеджменту.

Висновки до розділу 1

В ході проведеного дослідження встановлено, що система екологічного менеджменту – це частина загальної системи менеджменту, яка включає організаційну структуру, планування діяльності, розподіл відповідальності, практичну роботу, а також процедури, процеси та ресурси для розробки, впровадження, оцінки досягнутих результатів реалізації та вдосконалення екологічної політики, цілей і завдань.

Головною метою впровадження екологічного менеджменту на підприємстві є мінімізація негативних наслідків бізнес-діяльності на навколишнє середовище, досягнення високого рівня екологічної безпеки процесів виробництва і споживання продукції, що випускається підприємством, продукції і послуг, що надаються. При цьому реалізація цих завдань повинна бути узгоджена з досягненням підприємством інших його пріоритетних цілей, включаючи забезпечення поточної і довгострокової конкурентоспроможності.

Механізм екологічного менеджменту реалізується наступним чином: суб'єкт екологічного менеджменту управляє об'єктом екологічного менеджменту, тобто передбачається прийняття і реалізація управлінських заходів суб'єкта на об'єкт – таких, як планування, аудит, фінансування, інформування. Результатом таких дій є фактичний стан об'єкта впливу. Завершальним етапом є порівняльна оцінка відхилень фактичного стану об'єкта екологічного менеджменту від його ідеального стану, через порівняння їх екологічних аспектів, під якими розуміють характеристики функціонування об'єкта щодо вимог екологічного законодавства та вирішення екологічних завдань.

В оцінці екологічного менеджменту підприємства важливим є порівняння отриманих значень показників оцінки екологічного складника діяльності окремого виробничого підприємства зі значеннями цих показників провідних виробничих підприємств України та світу, які працюють у виробничій сфері. Це дасть змогу не тільки встановити спрямованість екологічної діяльності окремого виробничого підприємства, а й оцінити ступінь використання наявних у світі розробок щодо забезпечення рівноваги в системі «суспільство-виробництво-природа», здатність підприємства виконувати виробничі функції, забезпечуючи максимально можливу корисність сучасному суспільству без шкоди інтересам потреб майбутніх поколінь.

Нормативно-правова база екологічного менеджменту на сьогоднішній день є достатньо широкою і охоплює міжнародний, національний і локальний рівні. Проте в діючому законодавстві України є багато невідповідностей та декларативних положень, які необхідно відповідно усувати та конкретизувати задля досягнення цілей екологічної політики держави. Крім того, розвиток екологічного менеджменту стримує нестача фінансових ресурсів. У таких умовах державне регулювання повинно окрім адміністративних методів, зокрема, таких як обов'язкова стандартизація, містити ринкові інструменти для стимулювання підприємств до впровадження екологічного менеджменту.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕЖМЕНТУ ТОВ «ВІВАД 09»

2.1. Організаційно-управлінський аналіз діяльності підприємства

Об'єктом дослідження в роботі стало ТОВ «ВІВАД 09». ТОВ «ВІВАД 09» – потужне деревопереробне підприємство, яке знаходиться в смт. Романів, Житомирської області. ТОВ «ВІВАД 09» – займається заготівлею та переробкою деревини, виробництвом ламелю, паркету індустріального; паркету мозаїчного; паркету штучного; заготовки пиляної (пиломатеріалів); паливних брикетів; обрізів та уламків дубових для розпалювання камінів. Товариство виробляє кінцеву продукцію та активно займається її експортом до країн ближнього зарубіжжя. Хоча кінцева продукція не має широкого асортименту, проте її якість та натуральність не викликають сумнівів у кінцевого споживача. Підприємство здійснює повний цикл переробки деревини, проте виробництво ще не є безвідходним.

ТОВ «ВІВАД 09» займається деревопереробкою з 1994 року. Спочатку на підприємстві працювало 15 людей. Поступово нарощуючи обсяги виробництва, підприємство збудувало нові цехи зі шпанування дерев'яних заготовок та автоматична лінія обробки виробів із деревини. Сьогодні це вже потужне підприємство, на якому працює майже 800 чоловік, адже попит на натуральну продукцію зростає та потребує нарощування обсягів виробництва. Для підвищення виходу пиломатеріалів з пилу сировини встановлена лінія з переробки обополю. Також підприємство у подальшій перспективі вбачає можливість виробництва клеєного бруса та рейок підлоги. Так, рік за роком набирає нових обертів лісопильне виробництво, закуповуються деревообробні верстати та лісопильні рами. На сьогоднішній день підприємство є потужним комплексом із заготівлі та переробки деревини.

Місія деревообробного підприємства ТОВ «ВІВАД 09» полягає в насиченні вітчизняного та зарубіжного ринку високоякісною продукцією, що відповідає світовим стандартам.

Основні цілі підприємства ТОВ «ВІВАД 09» полягають в:

- одержанні максимально можливого прибутку, це взагалі головна мета, заради якої створюється будь-яке підприємство;
- збільшенні рівня продажу та підвищенні попиту на продукцію ТОВ «ВІВАД 09»;
- посиленні свого становища на ринку;
- відповідності продукції власного виробництва світовим стандартам;
- добробуті робітників.

Максимально можливий прибуток можна отримати з допомогою використання всіх наявних виробничих ресурсів. Попит на продукцію підприємства можна підвищити за рахунок середнього рівня цін при високій якості та розширенні асортименту продукції, що випускається. А для цього потрібне використання нових сучасних технологій.

Продукція з натуральних матеріалів є елітним товаром через її екологічність. Урізноманітнивши асортимент, підприємство залучає більше покупців, завойовуючи основну частку ринку деревообробної промисловості Житомирської та суміжних областей.

На сьогоднішній день підприємство успішно функціонує на ринку паркету. Вся продукція сертифікована. З 1996 року підприємство має свій товарний знак і систематично бере участь у регіональних та загальноукраїнських виставках, де продукція компанії відзначається серед найкращих виробників. Відмінною особливістю продукції ТОВ «ВІВАД 09» від аналогічної продукції вітчизняного та імпортного виробництва є висока якість та відносно низькі ціни.

Досягнення поставлених цілей багато в чому залежить від керівництва підприємства, від уміння правильно використовувати наявні ресурси, від чіткого контролю процесів, що протікають, а також уміння вирішувати конфліктні ситуації в організації і переробляти конфлікти на свою користь.

Успіх діяльності підприємства на ринку забезпечується ефективністю його організаційної структури, рис. 2.1.

Рис. 2.1. Організаційна структура ТОВ «ВІВАД 09»

Джерело: складено автором за даними підприємства

Управління господарською діяльністю підприємства відбувається генеральним директором товариства, що наймається на підприємство його власниками (засновниками) на заздалегідь визначений термін. Відповідальність

генерального директора полягають у тому, що при виконанні своїх безпосередніх прав та виконанні своїх обов'язків він повинен працювати безпосередньо на користь підприємства, керувати діяльністю підприємства відповідально, використовуючи ресурси в інтересах власників товариства та його трудового колективу. Він також невисить відповідальності перед власниками підприємства за збитки, принесені підприємству своїми діями або бездіяльністю, якщо тільки інша підстава та величина відповідальності не встановлена. До повноважень генерального директора належать усі завдання керівництва поточних обов'язків підприємства.

На підприємстві діє бюрократична організаційна ієрархія. Ця структура має високу категорію поділу праці, робочу ієрархією управління, ув'язку команд з правилами та нормами поведінки працівників, та пошуком кадрів по професійним якостям. Ця структура називається «раціональною», оскільки передбачається, що ухвалені рішення бюрократією мають справедливий характер. Бюрократію іноді називають також класичною чи традиційною організаційною структурою.

Організаційна структура підприємства побудована за лінійно-функціональним принципом. За такої структури генеральному директору у прийнятті конкретних рішень та програм допомагає спеціальний апарат управління, що складається з функціональних підрозділів, в які входять такі підрозділи як управління, відділи, групи, бюро, які мають назву служб чи штабів. Такі підрозділи проводять свої рішення або через вище керівництво, або ж звичайно в межах спеціальних повноважень відправляють їх до служб спеціального призначення та спеціальних виконавців на менш високій посаді.

Діяльність функціональних підрозділів залежить від розмірів господарської діяльності та структури управління підприємство в цілому. Функціональні служби виконують усі технічні заготівлі виробництва; розробляють можливості вирішення завдань, що належать до керівного процесу виробництва; спрощують роботу лінійних керівників від проектування фінансових розрахунків, матеріально-технічної бази виробництва та інших завдань [13].

Деякі фахівці чи функціональні працівники виконують деякі завдання лінійного керівника у сфері збору та обробки інформації, у розробці господарської діяльності, у підготовці управлінських рішень, стежать за їх виконанням, але самі вказівок або інструкцій керованому об'єкту не дають.

Ринкове середовище, в якому господарює підприємство є крайнє не стійким, турбулентним та мінливим. Тому, характеризуючи споживачів підприємства варто відмітити те, що продукція реалізується через будівельні магазини чи будівельні гіпермаркети, також замовити партію товару можна безпосередньо через офіційний сайт підприємства. Проте, варто зауважити, що навіть цю функцію використовують здебільшого будівельні підприємства чи роздрібні посередники тощо.

Прямими конкурентами для ТОВ «ВІВАД 09» виступають всі вітчизняні підприємства, які виробляють аналогічну продукцію, особливо близькою за ціною та якістю. Непрямими конкурентами виступають всі інші підприємства, які виробляють аналогічну продукцію із штучної сировини. Така продукція більш дешева, проте в той же час закриває потребу споживача в даному виді товару.

Сировина, що використовується на підприємстві є здебільшого власного виробництва, адже підприємство має власне лісове господарство, інша частина закуповується у вітчизняних товаровиробників, це здебільшого лісхоза Житомирської та Рівненської області. Деревообробний інструмент закуповується у різних підприємств, асортимент якого представлений в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Асортимент деревообробних інструментів постачальникам

Найменування постачальника	Різновид товару	Питома вага, %
ПАТ «Дніпровський інструментальний завод»	Електроінструменти	11
ТОВ «ТОПВОЛЬТАЖ»	Професійні фрези	17,5
ТОВ «Берком»	Професійні Фрези	13,5
ТОВ «POLIMAN»	Щітки для шліфування	3
ТОВ «Інтекс-Плюс»	Пилки рамні сталеві	13
ПАТ «Київський механічний завод»	Рубанки	2

Джерело: складено автором за даними підприємства

Відповідно до аналізу структури асортименту деревообробних інструментів по постачальникам, лідируючі позиції займає – ТОВ «ТОПВОЛЬТАЖ» - 17,5%.

Деревообробні інструменти постачальників ТОВ «Берком» та ТОВ «Інтекс-Плюс» представлені практично в однаковому обсязі - 13,5% та 13%. Найменшу питому вагу посідають інструменти таких постачальників як ПАТ «Київський механічний завод» - 2%, ТОВ «POLIMAN» - 3%.

Для з'ясування, з якими проблемами стикається підприємство ТОВ «ВІВАД 09» використаємо SWOT-аналіз, табл. 2.2. Технологія SWOT аналізу широко використовується у стратегічному управлінні та менеджменті, оскільки є одночасно простим і якісним інструментом для оцінки ринкової позиції підприємства на ринку. Розшифровка SWOT: S = Strengths, сильні сторони товару; W = Weaknesses, слабкі сторони товару; O = Opportunities, можливості компанії; T = Threats, загрози компанії.

В результаті проведення SWOT аналізу було виявлено основні проблеми ТОВ «ВІВАД 09» – велика кількість деревних відходів; забруднення довкілля; недостатня кваліфікація персоналу внаслідок мобілізації висококваліфікованих працівників підприємства.

Розглянемо можливі напрямки вирішення проблем, що виникли в ході аналізу.

1. Велика кількість деревних відходів на підприємстві. Для переробки лісу-кругляку встановлений пілорамний комплекс. У лісопильних цехах при розпилювання пиломатеріалів хвойних і листяних порід утворюються наступні відходи: кора, горбиль, тирса. На підприємстві ТОВ «ВІВАД 09» при виробництві ламелю липового відхід складає 45% (1591,14 м³/рік), а під час виробництва пиломатеріалу – 40% (10914,78 м³/рік).

Таким чином можна запропонувати такі методи використання деревних відходів: спалювання; передача в якості технологічної сировини для іншого підприємства; виробництво клеєного шпону, виробництва ДСП (деревно-стружкової плити); виробництво ДВП (деревноволокнистої плита); пелетування.

2. Забруднення навколишнього середовища. Можна запропонувати підприємству провести порівняльну характеристику на відповідність його вимогам

стандарту ISO 14001 системи екологічного менеджменту – Вимоги та посібник зі застосування.

Таблиця 2.2

SWOT аналіз ТОВ «ВІВАД 09»

	Зовнішні можливості	Зовнішні загрози
	1. Випуск якісної продукції 2. Вихід на інші ринки збуту 3. Розробка та випуск нових видів продукції 4. Залучення інвесторів	1. Загальний кризовий стан економіки 2. Зміна курсів валют 3. Значні темпи інфляції
Внутрішні сильні сторони	Сила та можливості	Сила та загрози
1. Гарна репутація підприємства 2. Наявність сертифіката FSC 3. Наявність іноземних інвесторів 4. Співпраця з мережею ОЛДІ -Україна та ІКЕА-Польща 5. Наявність обладнання турецької фірми Istunkarli 6. Наявність виробничого ділянки для власної заготівлі деревини (3000 га) 7. Наявність постачальників та споживачів 8. Зручне розташування підприємства 9. Наявність кваліфікованого персоналу 10. Наявність усіх комунікацій	1. Стабільне становище на ринку 2. Підвищення конкурентоспроможності 3. Збільшення робочих місць 4. Вихід на нові ринки або сегменти ринку	1. Збільшення темпів інфляції та зміна курсів валют призводить до звуження ємності зовнішнього ринку 2. Стабільний рівень господарювання 3. Можливість появи нових конкурентів або конкурентів з товарами-замінниками
Внутрішні слабкі сторони	Слабкість та можливості	Слабкість та загрози
1. Велика кількість деревних відходів 2. Забруднення навколишнього середовища 3. Через війну та мобілізацію персоналу часто приходится наймати працівників з меншою кваліфікацією, тому виділимо – недостатня кваліфікація персоналу	1. Використання деревних відходів для виробництва нового виду продукції 2. Оплата навчання для співробітників	1. Зниження конкурентоспроможності 2. Скорочення персоналу 3. Низька заробітна плата 4. Закриття підприємства

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

3. Питання недостатньої кваліфікації персоналу можна вирішити шляхом направлення працівників на курси підвищення кваліфікації поза робочим місцем

або використати методи навчання на робочому місці, такі як: набуття практичного досвіду через наставництво, складання індивідуального плану професійного навчання; ротація на інші робочі місця; робота в якості асистентів та стажистів тощо.

Таким чином, з огляду на проведені дослідження нами зроблено висновок проте, що ТОВ «ВІВАД 09» є потужним та конкурентоспроможним підприємством в секторі обробки дерева та виготовлення високоякісного кінцевого продукту. Незважаючи на виклики зовнішнього середовища підприємство не витрачає свої позиції на ринку, розвивається, нарощуючи власний виробничий потенціал.

2.2. Діагностика фінансово-економічного стану ТОВ «ВІВАД 09»

Діагностика фінансово-економічного стану є актуальним інструментом для виявлення сильних і слабких сторін підприємства, його фінансових можливостей та ризиків. У сучасних умовах, особливо в Україні, де підприємства працюють в умовах економічної нестабільності та викликів, пов'язаних з війною, необхідність такої діагностики стає ще важливішою. Це дозволяє вчасно виявити проблеми з ліквідністю, платоспроможністю, ефективністю використання ресурсів та оперативно реагувати на можливі загрози. Вона сприяє покращенню управлінських рішень і підвищує стійкість підприємства на ринку.

Діагностика фінансово-економічного стану – це комплексний процес аналізу фінансових показників та економічних показників підприємства для оцінки його поточного стану, фінансової стабільності та здатності досягати стратегічних цілей. Цей процес включає збір, обробку, аналіз та інтерпретацію даних з метою виявлення тенденцій та проблем у фінансовій діяльності. За допомогою діагностики визначаються ключові показники, які відображають рівень рентабельності, ліквідності, платоспроможності та інші важливі аспекти діяльності підприємства.

Основними напрямки діагностики фінансово-економічного стану є аналіз ліквідності та платоспроможності, який визначає здатність підприємства своєчасно

виконувати свої короткострокові та довгострокові зобов'язання. Включає аналіз коефіцієнтів ліквідності та чистого оборотного капіталу. Це допомагає оцінити фінансову стійкість і можливість уникнути ризику неплатоспроможності.

Ще одним напрямком діагностики фінансово-економічного стану є аналіз фінансової стійкості, який передбачає здійснення оцінки співвідношення власного та позикового капіталу, визначення показників автономії, фінансової стабільності та забезпеченості власними засобами, що дозволяє виявити залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування та оцінити рівень фінансової незалежності.

Аналіз рентабельності включає оцінку рентабельності продукції, активів, власного капіталу та господарської діяльності загалом. Дає уявлення про ефективність використання ресурсів та здатність підприємства генерувати прибуток.

Не менш важливим етапом діагностики фінансово-економічного стану підприємства є аналіз ділової активності, який передбачає здійснення оцінки оборотності активів, власного капіталу, запасів, дебіторської заборгованості та інших активів підприємства. Даний аналіз показує ефективність використання ресурсів підприємства і дозволяє виявити можливості для підвищення продуктивності.

Аналіз ефективності використання активів дає можливість оцінити рівень фондівіддачі, фондомісткості та фондоозброєності. Вона дає змогу зрозуміти, як ефективно підприємство використовує свої матеріальні та фінансові ресурси для досягнення виробничих цілей.

Діагностика фінансово-економічного стану підприємства є важливим інструментом для забезпечення його стійкості та конкурентоспроможності. Вона дозволяє керівництву приймати обґрунтовані рішення, визначати пріоритети у фінансуванні, підвищувати ефективність використання ресурсів та мінімізувати ризики. Завдяки регулярному проведенню діагностики можна виявляти проблемні аспекти в діяльності підприємства та швидко реагувати на зміни в економічному середовищі.

Виходячи із важливості діагностики фінансово-економічного стану підприємства для власників, керівників, інвесторів, персоналу та держави розпочнемо дану діагностику з оцінки основних економічних показників діяльності ТОВ «ВІВАД 09», табл. 2.3

Аналізуючи табл. 2.3 відмітимо, що чистий дохід підприємства у 2023 р. зменшився на 15,9% порівняно з 2021 р., що, ймовірно, є наслідком військових дій, які негативно вплинули на економіку та стабільність ринку. Це зменшення може свідчити про зниження попиту на продукцію або логістичні проблеми з постачанням деревини та інших матеріалів. Чистий прибуток у 2023 р. також знизився на 14,3%, що свідчить про зростання витрат або скорочення прибутковості підприємства. Це може бути спричинене зростанням вартості ресурсів, енергоносіїв, а також витратами на безпеку, що є типовим для підприємств, які господарюють під час воєнного стану.

Таблиця 2.3

Основні економічні показники діяльності ТОВ «ВІВАД 09»

№	Показник	Роки			Відхилення 2023 р. до 2021 р.	
		2021	2022	2023	+/-	%
1	Чистий дохід, тис. грн.	615030	941259	517626	-97677	-15,9
2	Чистий прибуток, тис. грн.	23868	39454	20447	-3421	-14,3
3	Середньорічна вартість активів, тис. грн.	198915	316467	391608,5	192693,5	96,9
4	Середньорічна вартість необоротних активів, тис. грн.	75664	137283,5	204873	129209	170,8
5	Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн.	123251	179183,5	186735,5	63484,5	51,5
6	Середньооблікова чисельність працівників, осіб	738	815	742	4	0,54
7	Фондовіддача	8,12	6,86	2,53	-5,59	-68,8
8	Фондомісткість	0,12	0,15	0,40	0,28	в 2,3 р.б.
9	Фондоозброєність, тис. грн /ос.	102,53	168,45	276,11	173,58	168,3
10	Продуктивність праці, тис. грн. /ос.	833,37	1154,92	697,61	-135,76	-16,3
11	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	4,99	5,25	2,77	-2,22	-44,5

Джерело: складено автором за даними підприємства

Зростання середньорічної вартості активів на 96,9% може бути пов'язане зі збільшенням інвестицій в обладнання та техніку для підтримки виробництва в

складних умовах або ж потребою в оновленні активів, які могли бути пошкоджені або потребують модернізації. Середньорічна вартість необоротних активів збільшилася на 170,8%, що може свідчити про значні інвестиції в обладнання або виробничі потужності. У період війни це може бути викликано потребою в закупівлі нової техніки, яка може працювати в умовах нестабільного постачання електроенергії чи інших енергетичних ресурсів. Збільшення середньорічної вартості оборотних активів на 51,5% може відображати необхідність мати запас матеріалів для уникнення перебоїв у виробництві через логістичні проблеми або труднощі з постачанням. Незначне зростання чисельності працівників на 0,54% показує, що компанія зберегла свою робочу силу, можливо, залучаючи місцевих працівників, щоб компенсувати відтік кадрів, спричинений мобілізацією та міграцією.

Протягом досліджуваного періоду відмічено значне зменшення показника фондівдачі на 68,8%, що може говорити про зменшення ефективності використання основних засобів. Це може бути пов'язане зі зниженням виробничих обсягів, простоем обладнання, або ж неможливістю реалізувати продукцію через логістичні обмеження. Зменшення фондівдачі призвело до зростання фондомісткості у 2,3 рази, що може свідчити про менш ефективне використання основних засобів. Зростання фондоозброєності на 168,3% свідчить про зростання інвестицій в основні засоби в розрахунку на одного працівника. Це може бути обумовлено прагненням компанії підвищити автономність працівників або модернізувати обладнання в умовах обмеженого людського ресурсу. Протягом 2021-2023 рр. відбулося зниження показника продуктивності праці на 16,3%, що відображає негативний вплив війни на ефективність його роботи. Це може бути пов'язане з нестабільними умовами роботи, втратою кваліфікованих кадрів, або ж стресом і психологічним навантаженням працівників. Зниження коефіцієнту оборотності оборотних активів на 44,5% означає зниження швидкості обігу оборотних активів, що може бути наслідком проблем з реалізацією продукції або затримками з постачанням сировини.

Узагальнюючи проведене дослідження відмітимо, що ТОВ «ВІВАД 09» зіткнулося з значними економічними труднощами через війну. Підприємство змушене інвестувати в активи для підтримки енергетичної стабільності, але при цьому знижуються показники ефективності.

Важливим етапом діагностики фінансово-економічного стану підприємства є аналіз активів та пасивів підприємства, оскільки він дозволяє оцінити фінансову стабільність, ефективність використання ресурсів та джерел фінансування. Активи відображають, які ресурси має підприємство та як вони використовуються для генерування доходу, а пасиви показують структуру фінансування цих ресурсів, включаючи власний капітал і зобов'язання. Аналіз майна підприємства та джерел їх утворення за балансом представлено в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Характеристика майна підприємства та джерел його формування за балансом
ТОВ «ВІВАД 09»

Показники	На 31.12.2021		На 31.12.2022		На 31.12.2023		Відхилення 2023 р. до 2021 р.		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+, -	%	п.с.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
АКТИВИ									
1. Необоротні активи:	84455	38,2	190112	46,2	219634	59,1	135179	160,1	20,9
в т.ч. основні засоби	72789	32,9	119033	28,9	128780	34,7	55991	76,9	1,8
2. Оборотні активи	136640	61,8	221592	53,8	151879	40,9	15239	11,2	-20,9
в т.ч. запаси	50699	22,9	66626	17,3	59925	16,2	9226	18,2	-6,7
дебіторська заборгованість	11537	5,2	12576	3,1	25077	6,7	13540	117,4	1,5
грошові кошти	7964	3,6	3515	0,9	768	0,2	-7196	-90,4	-3,4
ПАСИВИ									
1. Власний капітал	62348	28,2	101817	24,7	114810	30,9	52462	84,1	2,7
нерозподілений прибуток	62285	28,1	101441	24,6	114436	30,9	52151	83,7	2,8
2. Поточні зобов'язання і забезпечення	158747	71,8	309887	75,6	256703	69,1	97956	61,7	-2,8
БАЛАНС:	221095	100	411704	100	371513	100	150418	68,0	X

Джерело: складено автором за даними підприємства

Аналіз табл. 2.4 дав можливість зробити наступні висновки щодо характеристики майна та джерел його формування ТОВ «ВІВАД 09». У 2023 р. вартість необоротних активів збільшилися на 160,1% порівняно з 2021 р., що свідчить про значні інвестиції у довгострокові ресурси. Це може вказувати на бажання підприємства зміцнити свою матеріально-технічну базу. Відсоткова частка необоротних активів у загальній структурі активів зросла з 38,2% до 59,1%.

Вартість оборотних активів зменшилися на 11,2% у 2023 р., що, ймовірно, є наслідком обмеженого доступу до оборотних ресурсів або збільшення витрат на підтримку виробничих процесів. Відсоткова частка оборотних активів у загальній структурі зменшилася з 61,8% у 2021 р. до 40,9% у 2023. Аналізуючи структуру оборотних активів підприємства відмітимо те, що вартість запасів підприємства зросла на 18,2% у 2023 р. відносно 2021 р., що може свідчити про прагнення підприємства створити запас матеріалів через труднощі з їх постачанням або для уникнення збоїв у виробничих процесах. Вартість дебіторської заборгованості значно зросла на 117,4%, що може свідчити про збільшення продажів на умовах відстрочки платежу. Це підвищує ризик неплатежів, що може вплинути на фінансову стійкість. В той же час вартість грошових коштів зменшилися на 90,4% у 2023 р. відносно 2021 р., що є значним зниженням і може свідчити про обмежену ліквідність та значні витрати, що впливають на платоспроможність підприємства.

Аналізуючи пасиви підприємства відмітимо те, що вартість власного капіталу збільшилася на 84,1%, що свідчить про збільшення внутрішніх резервів, це може бути позитивним сигналом щодо фінансової стабільності. Вартість поточних зобов'язань підприємства зросла на 61,7%, але їхня частка в структурі капіталу зменшилася з 71,8% до 69,1%, що свідчить про певне зменшення залежності підприємства від короткострокового фінансування. Довгострокові зобов'язання в структурі пасивів підприємства в період 2021-2023 рр. відсутні.

Отже, ТОВ «ВІВАД 09» здійснило значні інвестиції в необоротні активи, що позитивно позначилося на структурі активів. Водночас, скорочення оборотних активів і грошових коштів вказує на труднощі з ліквідністю. Збільшення власного капіталу та скорочення частки поточних зобов'язань можуть сприяти стабільності

підприємства, але для підтримання платоспроможності в умовах війни потрібні додаткові заходи для покращення ліквідності та управління дебіторською заборгованістю.

Аналіз показників формування фінансових результатів підприємства є необхідним для оцінки прибутковості та ефективності діяльності. Він дозволяє виявити сильні й слабкі сторони в операційній, інвестиційній та фінансовій діяльності, а також оцінити рентабельність і витратність. Такий аналіз допомагає підприємству приймати обґрунтовані управлінські рішення для поліпшення фінансових показників і конкурентоспроможності, табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Механізм формування фінансових результатів діяльності ТОВ «ВІВАД 09»

Показники	Роки			Відхилення 2023 р. до 2021 р.	
	2021	2022	2023		
					+, -
1	2	3	4	5	6
Чистий дохід від реалізації продукції	615030	941259	517626	-97677	-15,9
Собівартість реалізованої продукції	512274	764742	418181	-94093	-18,4
Валовий прибуток	102756	176517	99445	-3311	-3,2
Інші операційні доходи	10061	34409	19766	9705	96,5
Адміністративні витрати	20141	24767	22637	2496	12,4
Витрати на збут	47358	104431	46092	-1266	-2,7
Інші операційні витрати	13574	28734	19128	5554	40,9
Фінансовий результат від операційної діяльності	31744	31490	31354	-390	-1,2
Інші фінансові доходи	20	0	0	-20	-100
Інші доходи	92	0	0	-92	-100
Фінансові витрати	2554	4654	6066	3512	137,5
Інші витрати	0	1	2	2	100
Фінансовий результат до оподаткування	29302	48239	25286	-4016	-13,7
Чистий фінансовий результат	23868	39454	20447	-3421	-14,3

Джерело: складено автором за даними підприємства

Аналіз механізму формування фінансових результатів діяльності ТОВ «ВІВАД 09», табл. 2.5. дав можливість дійти наступних висновків. У 2023 р. чистий дохід зменшився на 15,9% порівняно з 2021 р., що свідчить про зниження обсягів продажів або зміну цінової політики підприємства, це негативно впливає на фінансову стабільність підприємства. Собівартість реалізованої продукції

зменшилася на 18,4%, що може бути пов'язано зі зменшенням обсягів виробництва або оптимізацією витрат.

Валовий прибуток зменшився на 3,2%, що свідчить про недостатнє зменшення витрат порівняно зі зниженням доходів. Інші операційні доходи зросли на 96,5%, що може свідчити про залучення додаткових джерел доходу, таких як реалізація непрофільних активів або надання послуг.

Протягом досліджуваного періоду збільшилися адміністративні витрати на 12,4%, що може бути пов'язано з інфляцією або підвищенням витрат на управлінський персонал. Це зростання бажано тримати під контролем для збереження ефективності. Позитивним є зниження витрат на збут зменшилися 2,7%, що може вказувати на скорочення маркетингових витрат або оптимізацію витрат на логістику. Вартість інших операційних витрат зросла на 40,9%, що може бути пов'язано з непередбаченими витратами або зменшенням ефективності в певних аспектах діяльності.

Вищеописана динаміка відобразилася на фінансовому результаті від операційної діяльності підприємства, який зменшився на 1,2%, що вказує на стабільність, але також свідчить про необхідність удосконалення політики управління витратами для покращення динаміки даного показника. Чистий фінансовий результат знизився на 14,3%, що є негативною тенденцією і може потребувати перегляду стратегій зростання доходу та контролю витрат.

Підсумовуючи результати аналізу механізму формування фінансових результатів діяльності ТОВ «ВІВАД 09» варто відмітити, що підприємство відчуває певні труднощі, що пов'язані зі зниженням доходів і зростанням адміністративних та інших витрат. Зменшення валового і чистого фінансового результату свідчить про необхідність оптимізації витрат та пошуку нових джерел доходу для підтримання рентабельності в умовах війни та економічної нестабільності.

Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства є необхідним для оцінки його здатності виконувати короткострокові та довгострокові зобов'язання. Ліквідність дозволяє оцінити, наскільки підприємство спроможне швидко конвертувати свої активи у грошові кошти для покриття боргів.

Платоспроможність відображає фінансову стабільність підприємства та його здатність фінансувати свою діяльність без ризику неплатоспроможності. Проведення аналізу ліквідності та платоспроможності дозволяє виявити ризики нестачі коштів для покриття зобов'язань, що особливо важливо в умовах економічної нестабільності, зумовленої війною, табл. 2.6.

Аналіз динаміки показників фінансового стану ТОВ «ВІВАД 09», табл. 2.6 дав можливість зробити наступні висновки.

Коефіцієнт загальної ліквідності знизився з 0,86 у 2021 р. до 0,59 у 2023 р., що свідчить про зменшення здатності підприємства покривати поточні зобов'язання оборотними активами, це є негативною тенденцією, яка може свідчити про проблеми з ліквідністю. Також відмічено зменшення коефіцієнта абсолютної ліквідності з 0,05 до 0,002 протягом 2021-2023 рр., що свідчить про майже повну відсутність грошових коштів на покриття короткострокових зобов'язань, що вказує на низьку платоспроможність підприємства.

Таблиця 2.6

Динаміка показників оцінки фінансового стану ТОВ «ВІВАД 09»

Показники	Роки			Відхилення 2023 р до 2021 р., +,-
	2021	2022	2023	
1	2	3	4	5
1. Коефіцієнт загальної ліквідності	0,86	0,72	0,59	-0,27
2. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,05	0,01	0,002	-0,048
3. Чистий оборотний капітал	-22107	-88295	-104824	-11283
4. Коефіцієнт автономії	0,28	0,25	0,31	0,03
5. Коефіцієнт фінансової стабільності	0,39	0,33	0,45	0,06
6. Коефіцієнт забезпеченості власними засобами	0,54	0,54	0,24	-0,03
7. Коефіцієнт оборотності активів	3,09	2,97	2,52	-0,57
8. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	9,86	9,24	4,51	-5,35
9. Рентабельність господарської діяльності, %	4,02	4,28	4,04	0,02
10. Рентабельність власного капіталу, %	32,28	38,75	17,81	-14,47
11. Рентабельність продукції, %	20,06	23,08	22,78	3,72

Джерело: складено автором за даними підприємства

Невелике зростання коефіцієнту автономії з 0,28 до 0,31 протягом 2021-2023 рр. свідчить про збільшення частки власного капіталу в загальній структурі

капіталу, що є позитивним для фінансової незалежності підприємства. Також відмічено зростання коефіцієнту фінансової стабільності з 0,39 до 0,45, що вказує на покращення фінансової стабільності підприємства і зниження ризику залежності від зовнішніх позик. Коефіцієнт забезпеченості власними засобами зменшився з 0,54 у 2021 р. до 0,24 у 2023 р., що є негативною ознакою і свідчить про зниження обсягів власних коштів для фінансування активів. Це може негативно вплинути на стабільність підприємства.

Зниження коефіцієнту оборотності активів з 3,09 до 2,52 свідчить про зниження ефективності використання активів для генерації доходу. Це може вказувати на зниження операційної ефективності. Коефіцієнт оборотності власного капіталу також зазнав зменшення протягом 2021-2023 рр. з 9,86 до 4,51 є негативним і свідчить про зниження ефективності використання власного капіталу.

Рентабельність залишилася стабільною, зазнала незначного зростання на 0,02%, що свідчить про підтримання операційної прибутковості попри інші негативні тенденції. Рентабельність власного капіталу знизилася з 32,28% до 17,81%, що свідчить про зниження прибутковості власного капіталу і є тривожним сигналом для інвесторів та власників. Незначне зростання рентабельності продукції на 3,72% є позитивним фактором, оскільки вказує на можливість підприємства отримувати більший прибуток з кожної гривні продажів.

Таким чином, показники ліквідності і платоспроможності ТОВ «ВІВАД 09» свідчать про певні проблеми з покриттям поточних зобов'язань та зменшенням ефективності використання капіталу. Підприємство може мати труднощі з грошовими коштами для покриття короткострокових боргів, що є ризиком для його фінансової стабільності, особливо в умовах воєнного стану.

2.3. Оцінка ефективності системи екологічного менеджменту підприємства

На підприємстві ТОВ «ВІВАД 09» впроваджена програма ISO 14001, яка стосується екологічного управління. Основні напрями діяльності підприємства

включають розробку екологічної політики, яка відображає її наміри і принципи в сфері екології, а також формулювання екологічних цілей. Ця політика відповідає масштабам виробництва основної продукції підприємства, а також вимогам стандартів. Підприємство прагне дотримуватися екологічних норм і постійно вдосконалювати свою систему екологічного менеджменту. Мета виробництва – перейти на безвідходні або майже безвідходні технології. До покращення виробничих процесів підприємства залучені всі працівники підприємства.

До основних завдань підприємства в сфері екологічного менеджменту варто віднести:

- зменшення кількості технологічних етапів для зниження втрат сировини;
- забезпечення безперервності виробничого процесу з метою ефективнішого використання ресурсів (сировини та енергії);
- встановлення новітнього обладнання для скорочення відходів від виробництва;
- корисне використання тепла, яке виділяється під час виробничих процесів;
- економія сировини та енергетичних ресурсів, а також зниження теплового впливу на навколишнє середовище.

Для реалізації поставленої мети в сфері екологічного менеджменту керівництвом підприємства було розроблено власну екологічну програму, визначено відповідальних осіб та встановлено строки в які заплановано досягнення поставлених цілей. На підприємстві періодично проводяться аудити системи екологічної політики, на досягнення відповідності внутрішніх стандартів ТОВ «ВІВАД 09» вимогам ISO 14001.

Керівництво ТОВ «ВІВАД 09» регулярно оцінює роботу системи екологічного менеджменту, перевіряючи його ефективність та уважно стежачи за змінами в законодавстві й ринкових умовах. Всі процедури та їхні результати фіксуються в документації. Екологічний менеджмент інтегрований у загальну систему управління підприємством.

ТОВ «ВІВАД 09» для виробництва ламелю, паркету та заготовок паркету використовує цінні породи деревини, тому керівництво прагне максимально

ефективно використовувати сировину, зводячи втрати корисних матеріалів до мінімуму.

В табл. 2.7. представлено перелік порід деревини, та їх основні параметри, які використовуються ТОВ «ВІВАД 09» у своїй діяльності при виробництві заготовок паркету.

Держава розробила стандарти витрат сировини для виробництва заготовок паркету, що представлені як керівний документ для нормування витрат на підприємствах деревообробної галузі.

Даний документ дає можливість контролювати раціональне використання цінних порід деревини, враховуючи вид і якість сировини в різних регіонах. Він також визначає, наскільки витрати сировини на виробництво заготовок паркету відповідають реальним матеріальним затратам на сучасних технологічних лініях.

Таблиця 2.7

Види деревини, які використовуються на виробництві заготовок паркету

Види деревини	Товщина	Довжина
Дуб радіальний	36 мм – 45 мм	0,4 м – 3,2 м
Дуб тангентальний	36 мм – 45 мм	0,4 м – 3,2 м
Дуб напівтангентальний	36 мм – 45 мм	0,4 м – 3,2 м
Дуб темний «рустикаль»	36 мм – 45 мм	0,4 м – 3,2 м
Дуб дзеркало	36 мм – 45 мм	0,4 м – 3,2 м
Дуб «сучки»	36 мм – 45 мм	0,4 м – 3,2 м
Дуб «рігель»	36 мм – 45 мм	0,4 м – 3,2 м
Дуб «білок»	36 мм – 45 мм	0,4 м – 3,2 м
Дуб червоний	36 мм – 45 мм	0,4 м – 3,2 м
Бук світлий	36 мм – 45 мм	0,4 м – 3,2 м
Бук слабо проварений	36 мм – 45 мм	0,4 м – 3,2 м
Бук «траки»	36 мм – 45 мм	0,4 м – 3,2 м
Бук радіальний	36 мм – 45 мм	0,4 м – 3,2 м
Бук тангентальний	36 мм – 45 мм	0,4 м – 3,2 м
Бук з ядром	36 мм – 45 мм	0,4 м – 3,2 м
Бук дзеркало	36 мм – 45 мм	0,4 м – 3,2 м
Клен	36 мм – 45 мм	0,4 м – 3,2 м
Клен «рігель»	36 мм – 45 мм	0,4 м – 3,2 м
Ясен білий	36 мм – 45 мм	0,4 м – 3,2 м
Ясен коричневий	36 мм – 45 мм	0,4 м – 3,2 м
Ясен «нарости»	36 мм – 45 мм	0,4 м – 3,2 м
Вільха	36 мм – 45 мм	0,4 м – 3,2 м
Липа	36 мм – 45 мм	0,4 м – 3,2 м

Джерело: складено автором за даними підприємства

Для аналізу ефективності використання сировини при виробництві заготовки паркету використаємо результати роботи ТОВ «ВІВАД 09» за останні роки.

Будемо враховувати породний склад деревини, для якої розроблені ці стандарти (дуб, ясен, бук, горіх). Стандартна товщина для дуба та ясеня становить 28 мм, для горіха та бука – 60 мм. Деревина повинна бути першого або другого гатунку. Діаметр кряжів листяних порід для дуба, бука, ясеня, клена, граба та горіха має бути 24 см і більше, а для сосни – 32 см і більше.

Зауважимо, що існує пряма залежність між діаметром кряжа, що піддається обробці, та кількістю вироблених заготовок. Зі збільшенням діаметру кряжа витрати сировини знижуються. Аналіз балансу сировини представлено в табл. 2.8 на прикладі букової і дубової сировини.

Таблиця 2.8

Баланс сировини для виготовлення заготовок паркету

№ з/п	Продукція, відходи та втрати	Значення статей балансу (%)	
		Бук	Дуб
1	Готова продукція	35,66 – 51,09	34,58 – 50,76
2	Відходи: - кускові відходи - відходи у вигляді тирси - різного розміру зрізки - відстриг - обрізки	23,45 – 10,04 4,91 – 1,72 2,42 – 0,45 12,38 – 6,35 14,01 – 20,07	23,57 – 8,24 4,93 – 1,73 2,42 – 0,45 12,38 – 6,35 14,38 – 21,97
3	Втрати: - при сушінні деревини - внутрішньо-цехові	6,82 – 9,77 0,36 – 0,52	6,8 – 9,99 0,35 – 0,51
4	Всього	100,0	100,0

Джерело: складено автором за даними підприємства

Державою встановлено нормативи витрат сировини на 1000 м заготовок паркету:

- товщина відстругу не більше 3,0 см,
- розкрій сировини листяних порід діаметром до 30 см – тупокантнобрусовим методом, понад 30 см – ванчесним чотирибічним методом,
- для сосни діаметром від 32 до 60 см – ванчесним, понад 60 см – способом трійня.

Окремо для кожного виду породи деревини складені нормативи витрат сировини. Для дрібнорозсіяносудинних порід бука, горіха; для кільцесудинних порід деревини дуба та ясена; для голкової породи – сосни. Ці нормативи складаються з табличних даних витрат сировини в м³ на 1 тис. м² заготовок.

Відмітимо, що виробничі цехи ТОВ «ВІВАД 09» оснащені сучасним високопродуктивним обладнанням, яке дає можливість виконувати на підприємстві план з виконання прогресивних норми витрат сировини та матеріалів.

Загальну динаміку основних засобів в структурі необоротних активів підприємства представлено в табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Динаміка основних засобів в структурі необоротних активів підприємства

Показники	На 31.12.2021		На 31.12.2022		На 31.12.2023		Відхилення 2023 р. до 2021 р.		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+, -	%	п.с.
Нематеріальні активи	45	0,1	46	0,02	20	0,01	-25	-55,6	-0,09
Незавершені капітальні інвестиції	11621	13,8	71033	37,4	90834	41,4	79213	в 6,8 р.б.	27,6
Основні засоби	72789	86,1	119033	62,58	128780	58,59	55991	76,9	-27,51
Разом	84455	100	190112	100	219634	100	135179	160,1	х

Джерело: складено автором за даними підприємства

За даними табл. 2.9 видно, що за період з 2021 до 2023 рр. вартість нематеріальних активів зменшилися з 45 тис. грн у 2021 р. до 20 тис. грн у 2023 р, що становить спад на 55,6%, їх частка в загальній структурі необоротних активів також знизилась. Вартість незавершених капітальних інвестицій значно зросла з 11,6 млн. грн. до 90,8 млн. грн., і показує зростання в 6,8 разів. У структурі необоротних активів їхня частка також зросла на 27,6 в.п., що вказує на активне інвестування в довгострокові проекти. Вартість основних засобів збільшились з 72,8 млн. грн. до 128,8 млн. грн. (на 76,9%). Проте їх частка у складі необоротних активів знизилась з 86,1% до 58,6%, що свідчить про зростання інших необоротних активів, зокрема незавершених капітальних інвестицій. Загальна вартість необоротних активів зросла на 160,1%, або на 135,2 млн. грн., що вказує на загальне

зміцнення активів підприємства та вкладення у довгострокові ресурси. Така динаміка свідчить про зміну структури необоротних активів підприємства, зокрема збільшення капітальних інвестицій, що вказує на наміри розширення чи оновлення виробничих потужностей.

У 2022-2023 рр. підприємством було закуплено: станок для оклеювання дерев'яних профілів шпоном, шліфувальний верстат F-200, станок форматного розкрою F-9. Обладнання, яке було придбано у 2022-2023 р. представлено в табл. 2.10. Загальна вартість придбаного обладнання склала 4357,14 тис. грн. Дане обладнання використовується як для покращення якісних характеристик продукції, яка вже виробляється підприємством, так і для освоєння нових видів продукції – шпонованого дерев'яного профілю та погонажу (для плінтусів і наличників).

Таблиця 2.10

Види і вартість придбаного обладнання у 2022-2023 рр.

Назва обладнання	Вартість, грн.
Станок для оклеювання дерев'яних профілів шпоном	961065
Шліфувальний верстат F-200	564706
Станок форматного розкрою F-9	306800
Лісопилна рама РГ-1000	1678214
Шпоно-стругальний верстат ДКВ-4000	846352

Джерело: складено автором за даними підприємства

Продукція ТОВ «ВІВАД 09» як і продукція будь-якого деревообробного підприємства є досить енергомісткою. Останніми роками підприємство взяло курс на заощадження енергоресурсів. Енергоощадливість – це забезпечення необхідних об'ємів виробництва при мінімальних витратах енергії. Така енергетична політика вирішує ряд таких питань:

- виготовлення високоякісної та конкурентоспроможної продукції у необхідній кількості забезпечується стабільною роботою енергетичного обладнання виробництва;
- ефективне та раціональне використання енергоносіїв;
- гарантування надійного енергопостачання виробничих потреб;
- впровадження нового обладнання та технологій, які сприяють енергозбереженню;

- створення безпечних умов праці при використанні енергетичного обладнання;
- забезпечення захисту навколишнього середовища.

Технологічні процеси обробки сировини передбачають процес її сушіння, який характеризується значними енергозатратами та впливом на зовнішнє середовище, тому правильний вибір категорії сушіння, правильно проведений процес сушіння з використанням енергоощадного обладнання є екологічно та економічно доцільним. В цілому на процес сушіння використовується, як правило до 60-70% всієї енергії. В табл. 2.11 представлено використання різних видів енергії на деревообробному підприємстві.

Таблиця 2.11

Використання теплової та електричної енергії у процесах виробництва пиломатеріалів

Стадія обробки	Електроенергія (кВт/м ³ пиломатеріалу)	Теплова енергія (кВт/м ³ пиломатеріалу)	Температури, С ⁰
Корування	4	-	-
Розпилювання	23	10	30
Сортування	2	5	30
Сушіння	31	299	75
Обробка після сушіння	4	5	30
Шліфування	13	5	30
Управління	-	15	-
Всього	77	339	-

Джерело: складено автором за даними підприємства

Енергетичні витрати при сушінні – це втрати теплової та електричної енергії. Теплова енергія витрачається на: початкове нагрівання деревини та сушильної камери; сушіння та кондиціювання деревини; на втрати через огородження та двері; на втрати через припливно-витяжні канали; початкове нагрівання деревини і самої камери; втрати через огородження камери, двері; втрати через припливно-витяжні канали; на випаровування вологи з матеріалу; втрати при транспортуванні магістраллю від котельні до сушарки.

Витрати тепла в процесах сушіння залежать від великої кількості факторів, зокрема від: породи, товщини та початкової вологості матеріалу, який підлягає сушінню; вибраного режиму сушіння; часу сушіння; пори року та кліматичних умов тощо.

Електрична енергія використовується на роботу вентиляторів, циркуляційних pomp, виконавчі механізми сушильних камер, роботу систем автоматичного контролю і управління

З огляду на велику енергомісткість виробничих процесів підприємства керівництво ТОВ «ВІВАД 09» розробило внутрішнє «Положення про енергозбереження», що включає такі пункти:

1. Щорічно проводити необхідні огляди та заміри для аналізу фінансово-економічної і технічної підготовки можливих заходів з економії енергії.
2. Скорочувати витрати електроенергії ще на етапі її надходження на підприємство та ефективний розподіл її в мережі підприємства.
3. Оптимізувати реактивні потужності в розподільчих мережах за допомогою конденсаторних установок.
4. Проводити аналіз стану обладнання, оцінювати його відповідність технічним характеристикам та умовам експлуатації, а також розробляти рекомендації для оптимізації роботи обладнання.
5. Проводити модернізацію системи опалення об'єктів підприємства, замінивши її на більш економічну.
6. Розробити систему преміювання за економію енергоресурсів, щоб стимулювати працівників до енергозбереження.
7. Створити службу енергетичного менеджменту під керівництвом головного енергетика підприємства.

Результати політики енергозбереження відображені у табл. 2.12-2.13.

Аналізуючи табл. 2.12 можна помітити наступні тенденції. Протягом 2021-2023 рр. відбулося зменшення обсягу споживання електроенергії. Кількість спожитої електроенергії знизилась на 19,9% з 23,987 кВт до 19,200 кВт. Це свідчить про певні зусилля у зниженні енергоспоживання, що може бути наслідком

впроваджених енергозберігаючих заходів. В той же час витрати на електроенергію збільшилися на 27,6%, що пов'язано із зростанням середнього тарифу для бізнесу на 59,4%.

Таблиця 2.12

Витрати електроенергії ТОВ «ВІВАД 09» за 2021-2023 рр.

Рік	Споживання (кВт)	Середній тариф	Вартість (грн.)
2021	23987	27,10	650047,70
2022	22109	32,75	724069,75
2023	19200	43,20	829440,0
Відхилення 2023 р. від 2021 р., %	-19,9	59,4	27,6

Джерело: складено автором за даними підприємства

Виробництво деяких видів продукції (наприклад ламелю) потребують витрат водних ресурсів. Вода на підприємстві використовується головним чином для гідротермічної обробки матеріалу, миття обладнання та потреб працівників. Шкідливих водних відходів підприємство не створює. Вода для виробництва надходить централізовано, а для задоволення потреб працівників закуповується очищена вода в бутлях. З метою зменшення витрат водних ресурсів ТОВ «ВІВАД 09» здійснило заміну застарілої системи водопостачання на нову та встановило лічильники, що дозволило скоротити споживання води на 12,1%.

Таблиця 2.13

Витрати на водоспоживання та водовідведення
ТОВ «ВІВАД 09» за 2021-2023 рр.

Рік	Споживання (м ³)	Середній тариф	Вартість (грн.)
2021	2782	24,54	68279,28
2022	2572	37,54	96552,88
2023	2445	48,51	118606,95
Відхилення 2023 р. від 2021 р., %	-12,1	97,7	73,71

Джерело: складено автором за даними підприємства

З огляду на дані табл. 2.13 видно, що навіть при скороченні витрат споживання водних ресурсів на 12,1%, за рахунок зростання тарифу на 97,7% протягом 2021-2023 рр. відбулося зростання вартості використаних ресурсів у грошових одиницях на 73,71%.

Наразі управління відходами є одним із ключових питань підприємства. ТОВ «ВІВАД 09» працює з деревиною, від якої залишається багато відходів, що є нешкідливими для навколишнього середовища. Однак, крім деревних, на виробництві є й інші види відходів, такі як відходи від ремонтних робіт, побутові відходи працівників, зіпсовані інструменти тощо. Основні види відходів компанії наведено в таблиці 2.14.

Таблиця 2.14

Динаміка відходів ТОВ «ВІВАД 09»

Види відходів	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення 2023 р. від 2021 р.	
				+/-	%
Виробничо-технологічні тверді відходи:	1095 кг	935 кг	860 кг	-235	-21,5
- кускові відходи	210 кг	153 кг	130 кг	-80	-38,1
- рейки	149 кг	102 кг	90 кг	-59	-39,6
- обапіл	90 кг	119 кг	112 кг	22	24,4
- обрізки	279 кг	240 кг	232 кг	-47	-16,8
- відрізки	103 кг	95 кг	79 кг	-24	-23,3
- відструги	127 кг	106 кг	98 кг	-29	-22,8
- розривний шпон	137 кг	120 кг	119 кг	-18	-13,1
Виробничо-технологічні м'які відходи:	1586 кг	1470 кг	1447 кг	-139	-8,8
- деревна стружка	322 кг	278 кг	254 кг	-68	-21,1
- тирса	308 кг	284 кг	263 кг	-45	-14,6
- тріска	51 кг	49 кг	57 кг	6	11,6
- кора	905 кг	859 кг	873 кг	-32	-3,5
Бракована продукція:	6804 м	6429 м	6167 м	-637	-9,4
- деревний кряж	2050 м	2004 м	1980 м	-70	-3,4
- заготовки з деревини	2076 м	2021 м	2037 м	-39	-1,9
- листова фанера	1673 м	1484 м	1320 м	-353	-21,1
- шпон	1005 м	920 м	830 м	-175	-17,4
Ремонтні відходи:	296 кг	249 кг	258 кг	-38	-12,8
- брукт металів	59 кг	41 кг	20 кг	-39	-66,1
- відходи інструментів	31 кг	37 кг	49 кг	18	59,1
- деталі обладнання	126 кг	103 кг	116 кг	-10	-7,9
- відпрацьовані мастила	31 кг	26 кг	28 кг	-3	-9,8
- зіпсовані батареї	49 кг	41 кг	45 кг	-4	-8,2
Відходи утворені під час роботи працівників:	584 кг	579 кг	649 кг	65	11,1
- комунальні відходи	372 кг	354 кг	360 кг	-12	-3,2
- сміття	154 кг	165 кг	179 кг	25	16,2
- лампи	31 кг	26 кг	22 кг	-9	-29,0
- пластикова тара	27 кг	34 кг	48 кг	21	77,8

Джерело: складено автором за даними підприємства

За даними табл. 2.14 найбільше відходів припадає на відходи від виробничо-технологічних процесів – 2307 кг та на браковану продукцію – 6167 м за 2023 рік. Найменше відходів від ремонтних робіт – 258 кг. Варто відмітити, що у відповідності із екологічною політикою підприємства вартість всіх відходів зменшилася за всіма видами відходів, крім відходів утворених під час роботи працівників, їх вартість збільшилася на 11% (серед яких найбільшого зростання зазнали витрати пластикової тари – 77,8%, відходи сміття збільшилися на 16,2%).

Для забезпечення економічного та стабільного розвитку ТОВ «ВІВАД 09» здійснює інноваційну діяльність. Протягом останніх років підприємством впроваджено сучасні технології та екологічні інновації, табл. 2.15.

Таблиця 2.15

Показники інноваційної діяльності ТОВ «ВІВАД 09» за 2019-2023 рр.

Показник	Роки					Відхилення 2023р. від 2019р.	
	2019	2020	2021	2022	2023	+/-	%
Питома вага впроваджених технологій у новій техніці, %	4,69	3,27	1,14	7,27	8,40	3,71	х
Кількість впроваджених нових видів техніки, од.	3	2	1	4	5	2	66,7
Кількість впроваджених прогресивно-новітніх технологій, од.	2	1	-	2	3	1	50
Кількість впроваджених технологічних процесів	2	1	-	1	2	0	0
Кількість впроваджених ресурсозберігаючих та маловідходних процесів	1	-	-	2	3	2	в 2 р.б.

Джерело: складено автором за даними підприємства

Як видно з табл. 2.15, щороку ТОВ «ВІВАД 09» впроваджувало нові технології та процеси спрямовані на збереження ресурсів. Найвищий відсоток впроваджень був у 2022 та 2023 роках, а найнижчий – у 2020 та 2021 роках. Високий відсоток нововведень у 2022-2023 рр. обумовлений викликами, перед якими опинилося підприємство на початку воєнного стану. По-перше, постало питання забезпечення максимальної енергетичної автономії підприємства від зовнішніх джерел, шляхом впровадження енергозберігаючих та ресурсозберігаючих технологій, по-друге

різке підвищення цін на сировину, матеріали, паливо та тарифів за користування енергоресурсами пришвидшили прийняття керівництвом даних рішень.

Виробництво заготовки паркетної супроводжується утворенням відходів (стружка, тирса, обрізки). З метою їх утилізації та підвищення раціонального використання вторинної сировини ТОВ «ВІВАД 09» встановило міні-котельню, де відходи спалюються, а отримане тепло використовується для виробничих потреб і для гідротермічної обробки.

Підсумовуючи проведені дослідження розрахуємо показники ефективності використання ресурсів підприємством, табл. 2.16.

Аналізуючи дані табл. 2.16 за період 2021-2023 років, можна зробити такі висновки. Фондовіддача знизилася на 68,8% (з 8,12 у 2021 р. до 2,53 у 2023 р.), що свідчить про зменшення ефективності використання основних засобів підприємством. Це може означати, що підприємство отримує менше доходу на кожен одиницю вкладеного капіталу в основні засоби. Фондомісткість продукції зросла в 2,3 рази (з 0,12 до 0,40), що вказує на збільшення затрат на основні засоби для виробництва продукції. Це може свідчити про збільшення додаткових вкладень у основні засоби або неефективність їх використання.

Таблиця 2.16

Показники ефективності використання ресурсів підприємством

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення 2023 р. від 2021 р.	
				+/-	%
Фондовіддача	8,12	6,86	2,53	-5,59	-68,8
Фондомісткість	0,12	0,15	0,40	0,28	в 2,3 р.б.
Матеріаломісткість	0,69	0,71	0,49	-0,2	-28,9
Матеріаловіддача	1,45	1,41	2,04	0,59	40,7
Енергомісткість продукції підприємства	2,04	1,97	1,83	-0,21	-10,3

Джерело: складено автором за даними підприємства

Матеріаломісткість знизилася на 28,9% (з 0,69 у 2021 р. до 0,49 у 2023 р.), що означає покращення використання матеріальних ресурсів, оскільки на одиницю продукції почало витрачатися менше матеріалів. Матеріаловіддача зросла на 40,7%, що свідчить про підвищення ефективності використання матеріалів. Це

означає, що підприємство виробляє більше продукції на кожну одиницю використаних матеріалів.

Енергомісткість продукції підприємства зменшилася на 10,3% (з 2,04 у 2021 р. до 1,83 у 2023 р.), що є позитивною зміною, оскільки свідчить про зменшення енерговитрат на одиницю продукції.

Загалом, підприємство покращило ефективність використання матеріальних і енергетичних ресурсів, але показники, пов'язані з основними фондами, потребують уваги, оскільки свідчать про зниження фондівіддачі та зростання фондомісткості.

Отже, ТОВ «ВІВАД 09» останніми роками активно розвиває екологічну політику на виробництві. На підприємстві впроваджено програму ISO 14001 – «Специфікація і керівництво з використання систем екологічного менеджменту». Протягом останніх років на підприємстві введено ряд ресурсозберігаючих технологій, які дають можливість знизити обсяги відходів завдяки раціональному використанню деревини, що сприяє збереженню цінних порід дерев. Крім того, підприємством реалізовано ряд заходів щодо для економії електроенергії та води.

Висновки до розділу 2

Об'єктом дослідження в роботі стало ТОВ «ВІВАД 09». ТОВ «ВІВАД 09» – потужне деревопереробне підприємство, яке знаходиться в смт. Романів, Житомирської області. ТОВ «ВІВАД 09» – займається заготівлею та переробкою деревини, виробництвом ламелю, паркету індустріального; паркету мозаїчного; паркету штучного; заготовки пиляної (пиломатеріалів); паливних брикетів; обрізів та уламків дубових для розпалювання камінів. Товариство виробляє кінцеву продукцію та активно займається її експортом до країн ближнього зарубіжжя. Хоча кінцева продукція не має широкого асортименту, проте її якість та натуральність не викликають сумнівів у кінцевого споживача. Підприємство здійснює повний цикл переробки деревини, проте виробництво ще не є безвідходним.

Аналізуючи основні економічні показники діяльності підприємства відмітимо, що чистий дохід підприємства у 2023 р. зменшився на 15,9% порівняно

з 2021 р., що, ймовірно, є наслідком військових дій, які негативно вплинули на економіку та стабільність ринку. Це зменшення може свідчити про зниження попиту на продукцію або логістичні проблеми з постачанням деревини та інших матеріалів. Чистий прибуток у 2023 р. також знизився на 14,3%, що свідчить про зростання витрат або скорочення прибутковості підприємства. Це може бути спричинене зростанням вартості ресурсів, енергоносіїв, а також витратами на безпеку, що є типовим для підприємств, які господарюють під час воєнного стану.

Зростання середньорічної вартості активів на 96,9% може бути пов'язане зі збільшенням інвестицій в обладнання та техніку для підтримки виробництва в складних умовах або ж потребою в оновленні активів, які могли бути пошкоджені або потребують модернізації. Середньорічна вартість необоротних активів збільшилася на 170,8%, що може свідчити про значні інвестиції в обладнання або виробничі потужності. У період війни це може бути викликано потребою в закупівлі нової техніки, яка може працювати в умовах нестабільного постачання електроенергії чи інших енергетичних ресурсів.

ТОВ «ВІВАД 09» останніми роками активно розвиває екологічну політику на виробництві. На підприємстві впроваджено програму ISO 14001 – «Специфікація і керівництво з використання систем екологічного менеджменту». Протягом останніх років на підприємстві введено ряд ресурсозберігаючих технологій, які дають можливість знизити обсяги відходів завдяки раціональному використанню деревини, що сприяє збереженню цінних порід дерев. Крім того, підприємством реалізовано ряд заходів щодо для економії електроенергії та води.

Так, наприклад, протягом 2021-2023 рр. відбулося зменшення обсягу споживання електроенергії. Кількість спожитої електроенергії знизилась на 19,9% з 23,987 кВт до 19,200 кВт. Це свідчить про певні зусилля у зниженні енергоспоживання, що може бути наслідком впроваджених енергозберігаючих заходів. В той же час витрати на електроенергію збільшилися на 27,6% , що пов'язано із зростанням середнього тарифу для бізнесу на 59,4%.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ТОВ «ВІВАД 09»

3.1. Організаційно-методичні засади удосконалення системи екологічного менеджменту деревообробних підприємств

Пришвидшення темпів науково-технічного прогресу, незважаючи на всі переваги, загострює проблеми негативного антропогенного впливу на навколишнє середовище, а також впливу довкілля на здоров'я самої людини. Велика кількість досліджень довела безапелляційний зв'язок між значною концентрацією забруднюючих речовин в атмосфері, в ґрунтах, воді і підвищенням рівня захворюваності населення.

Непоправної шкоди довкіллю завдає як виробнича діяльність людини, так і накопичення різного роду відходів, сміття як промислової діяльності, так і життєдіяльності самої людини.

Внесок у ці процеси різних видів економічної діяльності є неоднаковим.

Неконтрольоване антропогенне забруднення природи здатне спричинити загрозу самому існуванню всього живого на планеті. А тому цей процес потребує ретельної уваги, вивчення і контролю.

Ст. 9 Закону України «Про охорону навколишнього середовища» [67] задекларовано серед основних екологічних прав громадян України право на «безпечне для його життя та здоров'я навколишнє природне середовище, а також вільний доступ до інформації про стан навколишнього природного середовища (екологічна інформація)». Але це право чим далі, тим все більше порушується. Тому питання екології і захисту навколишнього середовища стоїть зараз дуже гостро.

Людство здавна вважає навколишнє середовище, насамперед, джерелом сировинних ресурсів, необхідних для забезпечення життєдіяльності людини. При цьому, значна частина видобутих природних ресурсів повертається в природу у вигляді різноманітних відходів.

За цих умов нагально постало питання зміни агресивного споживацького ставлення до природи на турботу про навколишнє середовище і все живе не тільки з боку окремих громадян, але і бізнесових структур.

Одним з таких шляхів вирішення є запровадження системи екологічного менеджменту на деревообробних підприємствах, дослідження механізму її функціонування, обґрунтування необхідності, переваг від її запровадження тощо.

Найчастіше, до одних із найбільших забруднювачів довкілля відносять підприємства, що займаються деревообробною діяльністю. Діяльність цих підприємств є осередком техногенної небезпеки, що досить часто створює надзвичайні ситуації з забруднення навколишнього середовища. Результати проведеного вивчення аналітичних даних підтверджують, що внесок деревообробних підприємств, є досить значним, але далеко не найбільшим. Тим не менше, підприємства цієї галузі витрачають значні кошти на відновлення завданої шкоди довкіллю.

Але, наразі, в Україні досить низька дієвість і ефективність механізмів екологічного контролю і управління.

Для досягнення кращої результативності ці зусилля мають мати регулярний характер, бути продуманими і плановими. Економіка має стати не тільки однією з причин глобальних екологічних проблем, але і частиною їх вирішення. Досягнути такого системного підходу покликане запровадження системи екологічного управління на всіх у тому числі і деревообробних підприємствах.

Серед сучасних управлінських підходів реалізації принципів концепції сталого розвитку все більшого визнання дістає впровадження системи екологічного менеджменту на основі вимог ISO 14001:2015. Цей стандарт відноситься до екологічних міжнародних стандартів ISO серії 14000.

В Україні реалізація вимог цього стандарту регламентується ДСТУ ISO 14001:2015. Вимоги стандарту ISO 14001 надають основу і керівні принципи створення системного підходу до побудови і функціонування системи екологічного менеджменту підприємства.

Якщо розглядати систему управління підприємством загалом як систему взаємопов'язаних або взаємодійних елементів організації для формування політик і встановлення цілей та процесів, щоб досягти цих цілей [20], то система екологічного менеджменту деревообробних підприємств розглядається як частина загальної системи управління, яку використовують для керування екологічними аспектами виконання обов'язкових для дотримання відповідності вимог та розв'язання питань, пов'язаних з ризиками та можливостями [20].

Впровадження системи екологічного менеджменту українськими підприємствами є добровільною, як наслідок розуміння керівництва важливості даної проблеми.

Впровадження на деревообробних підприємствах системи екологічного менеджменту дозволить створити таку систему управління, за допомогою якої підприємства будуть здатні управляти всією сукупністю своїх впливів на навколишнє середовище.

Запровадження системи екологічного менеджменту дозволить перейти від контролю за рівнем забруднення внаслідок промислової діяльності, запобігання надмірних забруднень до концепції сталого розвитку, згідно якої слід забезпечити рівновагу між задоволенням сучасних потреб людства і потребами майбутніх поколінь, зокрема в потребу в збереженні для них безпечного і здорового довкілля.

Економічне зростання деревообробних підприємств за умови зниження негативних впливів їх господарської діяльності на довкілля можливе, зокрема і завдяки запровадженню на підприємстві системи екологічного управління, рис 3.1. На практиці вже неодноразово було доведено, що попередження екологічних проблем набагато ефективніше, навіть економічно, аніж ліквідація негативних наслідків цих екологічних проблем.

Реалізація підприємством заходів в обох напрямках буде ефективніша, але на початку підприємство може сконцентруватись і на одному з цих напрямків.

Так, до прикладу, якщо в процесі своєї діяльності підприємство використовує екологічно чисті сировину і матеріали, відходи діяльності не забруднюють довкілля, це свідчить, що підприємство дбає про своїх споживачів, навколишнє

середовище. Загальна сучасна світова тенденція: основним критерієм вибору споживача є екологічність виробництва і екологічні властивості продукту.

Рис. 3.1. Напрямки системи екологічного управління деревообробними підприємствами

Джерело: складено автором на основі [69]

Система екологічного управління деревообробних підприємств повинна включати в себе набір політик і планів, визначених процедур і процесів, які регламентують взаємодію суб'єкта господарювання з навколишнім середовищем. Всі бізнес-процеси підприємства коригуються і функціонують з врахуванням цих моментів. Система функціонування екологічного управління деревообробних підприємств, рис. 3.2.

Цей процес є циклічним, безперервним і таким, що постійно вдосконалюється..

Якщо раніше впливом виробничої діяльності підприємств на навколишнє середовище переймалися, в основному, уряди, науковці, то зараз все більше зацікавлення до цього спостерігається з боку суспільства як в особі окремих

споживачів, так і різних громадських організацій. Саме запити і очікування зацікавлених осіб (стейкхолдерів) виступають тією рушійною силою всього механізму. Ці запити і очікування можуть бути як обов'язковими, так і загальнозрозумілими, виконання яких від підприємства є очікуваним внаслідок його звичайної чи загальноприйнятої практики.

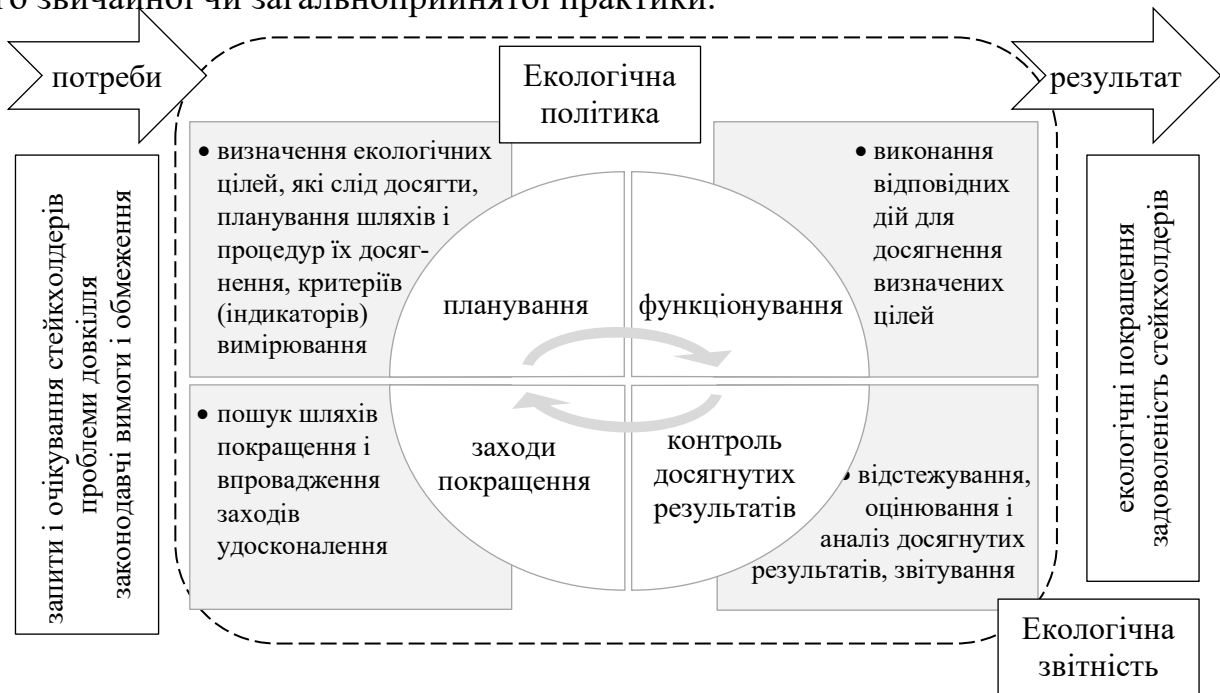

Рис. 3.2. Механізм функціонування системи екологічного управління деревообробним підприємством

Джерело: складено автором на основі [69]

Розробка системи екологічного менеджменту деревообробних підприємств розпочинається з прийняття підприємством екологічної політики, яка покликана задекларувати рівень екологічної відповідальності конкретного підприємства (його наміри і спрямованість), а також ті зобов'язання щодо збереження навколишнього середовища, які бере на себе це підприємство. Основні поширені елементи екологічної політики наведено на рис. 3.3.

Екологічні цілі і завдання, задекларовані в екологічній політиці, після її оприлюднення стають для підприємства обов'язковими до виконання аналогічно до законодавчих екологічних вимог.

Екологічні цілі можуть бути оперативним, тактичними і стратегічними. Як правило, насамперед, формуються стратегічні цілі, на досягнення яких встановлюються тактичні. Для поточного періоду тактичні цілі деталізуються через оперативні.

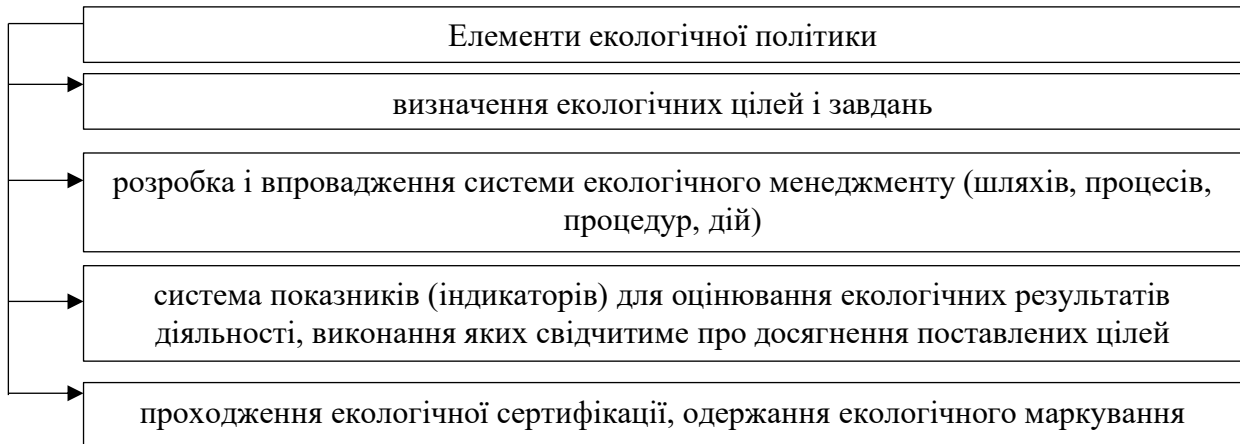

Рис. 3.3. Елементи екологічної політики деревообробного підприємства

Джерело: складено автором на основі [69]

Чинники, які слід підприємствам взяти до уваги при розробці екологічної політики наведено на рис. 3.4.

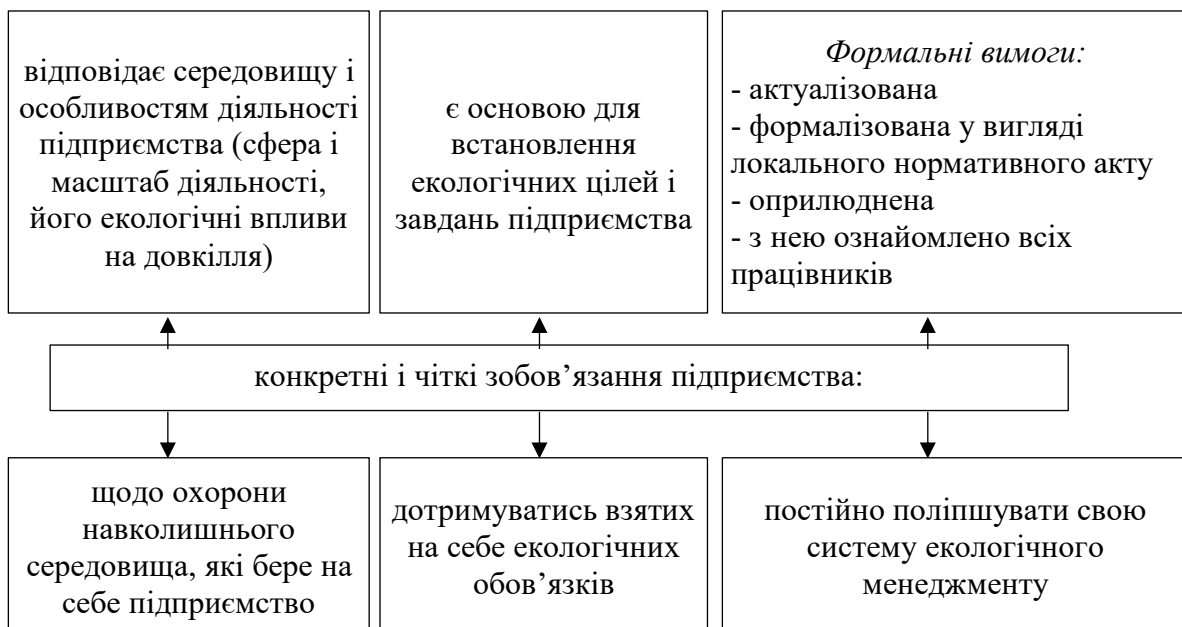

Рис. 3.4. Чинники, які повинні враховуватись при формуванні екологічної політики

Джерело: складено автором на основі [69]

На етапі контролю досягнутих результатів відбувається оцінювання відповідності чи невідповідності результатів поставленим цілям з метою виявлення причин невідповідності і вжиття коригувальних дій. Саме на цьому етапі підприємство оцінює результативність своєї екологічної діяльності, пов'язану з керуванням екологічними аспектами своєї діяльності.

Для правильності оцінювання результатів такого аналізу важливим є продуманість встановлення необхідних індикаторів (критеріїв) моніторингу на етапі планування. Саме досягнення чи не досягнення цих критеріїв і свідчить про результативність екологічної діяльності підприємства.

Дієвість екологічної діяльності підприємства значно залежить від задіяності всіх працівників у цьому процесі, їх підтримки і зацікавленості, а також від бажання і готовності менеджменту до постійного удосконалення, поліпшення адекватності і результативності системи екологічного менеджменту.

Існує поширена думка, що екологічна відповідальна діяльність підприємства зумовлює значні додаткові витрати. Це витрати, насамперед, на встановлення додаткових фільтрів, очисних споруд тощо. Натомість результат інтегрованого впровадження системи екологічного менеджменту якраз протилежний: зменшуючи використання енергоємних і зайвих матеріалів і енергії, впроваджуючи енергозберігаючі технології можна досягти економії загальних витрат, що підвищить конкурентноспроможність підприємства, а демонстрування дотримання екологічності виробничого процесу і характеристик продукту може призвести і до збільшення обсягів попиту і реалізації. Таким чином, підприємство одержує цілий ряд вигод, в тому числі і економічних, рис. 3.5.

Підтвердженням успішного впровадження системи екологічного менеджменту може стати одержання відповідного екологічного сертифікату. Дана сертифікація є добровільною.

Таким чином, в результаті проведеного дослідження була визначена необхідність і переваги для підприємства запровадження системи екологічного менеджменту як кращого способу вирішення ряду екологічних проблем.

Очікувані економічні вигоди від запровадження екологічного менеджменту	
вигода	наслідок
зниження виробничих витрат внаслідок скорочення неефективного чи надмірного споживання енергії, води, сировини і матеріалів	зниження собівартості виробництва і зростання конкурентоспроможності
зниження споживання невідновлюваних видів енергії, сировини і матеріалів	раціональне використання невідновлюваних ресурсів, збереження їх для наступних поколінь
зниження кількості відходів діяльності внаслідок запровадження маловідходних і безвідходних технологій	зменшення відходів і забруднення ґрунтів, економія витрат на утилізацію відходів, удосконалення системи поводження з відходами
зменшення транспортних витрат внаслідок удосконалення логістичних маршрутів	економія витрат на усунення їх наслідків
попередження аварійних ситуацій, катастроф	прогнозованість і зменшення непередбачених витрат, зменшення ризиків судових розглядів і екологічних штрафів
зменшення екологічних ризиків	економія витрат і залучення додаткового фінансування
використання пільг і мотивацій, передбачених законодавством для екологічно активних підприємств	залучення додаткових фінансових ресурсів для впровадження екологічних проєктів
використання грантів, спонсорського і державного цільового фінансування	збільшення попиту, кількості споживачів, обсягів реалізації, залучення інвестицій
поліпшення репутації, підвищення довіри з боку споживачів, суспільства, контрагентів	одержання спеціальних кредитів ЄБРР чи світового банку
спрощення доступу до залучення додаткового фінансування	системність управління
поліпшення всієї системи управління підприємством	

Рис 3.5. Економічні вигоди, які одержує деревообробне підприємство від запровадження екологічного менеджменту

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

Успішність системи екологічного менеджменту залежить від врахування і взаємодії цілого ряду чинників:

- залучення до реалізації не тільки найвищого керівництва, але і працівників всіх рівнів і підрозділів, а також розуміння ними важливості цих дій;
- належного врахування середовища функціонування підприємства, наявних обов'язкових до виконання екологічних вимог;
- особливості деревообробної діяльності підприємства і екологічні впливи на довкілля цієї діяльності;
- рівень конкретизації і складність системи екологічного управління, що впроваджена на підприємстві;
- конкретизація, вимірюваність і зрозумілість очікуваних результатів екологічної діяльності;
- звітування про одержані результати діяльності і одержання «зворотного відгуку» від зацікавлених сторін.

Наявність у підприємства сертифікованої системи екологічного менеджменту чи наявності висновків за результатами екологічного аудиту з приводу одержання відповідного сертифікату у майбутньому є суттєвою перевагою підприємства як в переговорах з контрагентами, так і при виборі потенційними покупцями свого постачальника.

3.2. Обґрунтування резервів удосконалення системи екологічного менеджменту підприємства

Основною метою управління ресурсозбереженням в довгостроковій перспективі є досягнення оптимального рівня витрат всіх видів ресурсів, які використовуються підприємством в процесі своєї господарської діяльності, особливо в жорстких умовах ринку, які на перший план виводять питання енергозбереження, що спонукає підприємство безупинно шукати нові альтернативи для їх використання.

Висока ресурсомісткість продукції знижує ефективність виробництва, що, в свою чергою, збільшує собівартість деревної продукції підприємства. Для підвищення ефективності та раціональності роботи ТОВ «ВІВАД 09» слід розробити та впровадити стратегію зниження собівартості продукції за рахунок оптимізації витрат на засадах енергозбереження.

Дана стратегія повинна мати один загальний напрямок і в той же час об'єднувати ряд політик з конкретизацією щодо оптимізації витрат та забезпечення енергозбереження підприємства.

Стратегічний підхід щодо оптимізації витрат та забезпечення енергозбереження повинен в першу чергу бути спрямованим на ощадне використання ресурсів, що орієнтоване на формування оптимальної структури виробничого потенціалу ТОВ «ВІВАД 09», повинен враховувати прогресивні норми та співвідношення, засновані на сучасних досягненнях науки та техніки в галузі господарювання підприємства.

Для створення ефективної структури виробничого потенціалу, потрібно забезпечити економію всіх видів ресурсів. Досягнувши синергії, можна задовольнити більше потреб споживачів з меншими витратами ресурсів за рахунок виробництва більшої кількості продукції. Що в свою чергу, потребує підвищення якісного складу виробництва та його елементів.

Щороку зростає проблема витрат на енергоносії, тому енергетична оцінка технічних засобів підприємства набуває особливої важливості. Своєчасне оновлення обладнання сприятиме пришвидшенню науково-технічного прогресу на виробництві. Впровадження ефективних технологічних рішень дозволить підприємству заощаджувати ресурси й енергію, підвищуючи тим самим ефективність виробництва.

На виробництві розрізняють такі поняття, як чинник та резерв ресурсозбереження. Чинники відображають окремі аспекти виробничого процесу, тоді як резерви показують, наскільки ефективно ці аспекти використовуються. Під резервами підвищення ефективності на виробництві розуміють невикористані можливості в різних чинниках, які можуть покращити кінцевий результат за певних

умов. Це конкретні заходи, що дозволяють зменшити витрати ресурсів без погіршення якості кінцевого продукту, наприклад паркету .

Резерви поділяються на:

- технологічні (покращення обладнання, використання альтернативних джерел енергії),
- економічні (зниження витрат на енергоресурси),
- соціальні (людський фактор).

Головна мета стратегії полягає у забезпеченні підприємства достатньою кількістю сировини, матеріалів, палива та інших необхідних ресурсів, враховуючи їхню доступність і значення для ефективності виробництва. Особливо важливими є енергетичні ресурси, оскільки енергія є головним компонентом, який впливає на процес перетворення сировини та матеріалів в готовий продукт. Тому дуже важливим є здійснення аналізу енергоємності та енергоефективності виробництва.

Мета стратегії полягає у налагодженні такого процесу виробництва продукції, при якому висока якість продукції буде поєднуватися з мінімальними витратами, при поступовому зниженні її ціни у порівнянні з аналогами. Дана стратегія має назву стратегією оптимальних витрат. Реалізація даної стратегії передбачає те, що ТОВ «ВІВАД 09» повинне запропонувати таку ж якість паркету, як і конкуренти, але з меншими виробничими витратами, і відповідно за нижчою ціною.

На нашу думку для ТОВ «ВІВАД 09» найоптимальнішим підходом до ресурсозбереження є реалізація стратегії оптимальних витрат, яка передбачає виробництво різних видів паркету та іншої продукції з мінімальними витратами та високою якістю, що дозволяє гнучко реагувати на ринкові зміни.

Реалізація стратегії передбачає розробку плану її реалізації для ТОВ «ВІВАД 09» шляхом послідовного виконання наступних кроків:

1. Визначення основної мети діяльності підприємства на ринку (отримання прибутку та підвищення продуктивності праці за рахунок забезпечення енергоефективності та ресурсоощадності виробничих процесів).

2. Розробка та конкретизація виробничих цілей з розбивкою на періоди (підвищення ефективності виробництва паркету та іншої продукції, раціональне

використання деревини, впровадження ресурсозберігаючих і енергозберігаючих технологій; мінімізація витрат на всіх етапах виробництва без втрати якості).

3. Оцінка впливу зовнішніх факторів на ресурсозбереження (зміни цін на деревну сировину, паркетну продукцію, інфляція тощо).

4. Оцінка впливу внутрішніх факторів на ресурсозбереження (наявний ресурсний потенціал, чисельність та кваліфікація працівників, технічний стан обладнання тощо).

5. Оцінка наявних можливостей ТОВ «ВІВАД 09» та потенційних ризиків.

6. Розробка програми ресурсозбереження (збільшення масштабів виробництва, при зменшенні постійних витрат на кожну додаткову одиницю виробленої продукції; використання якісніших та доступніших ресурсів; оптимізація витрат енергії та впровадження енергоощадних та ресурсозберігаючих технологій).

Реалізація цих пунктів плану дозволять ТОВ «ВІВАД 09» ефективно використовувати ресурси та підвищити конкурентоспроможність продукції власного виробництва на ринку.

Завдяки представленому стратегічному плану ресурсозбереження формується підхід до зниження собівартості готової продукції підприємства. Для більш детальної розробки представленого стратегічного плану потрібно провести аналіз впливу зовнішніх факторів на конкурентну позицію ТОВ «ВІВАД 09» на ринку деревної продукції.

Першим кроком має стати оцінка факторів, що включає набір показників, які відображають вплив на конкурентну позицію підприємства на ринку, як з точки зору виробництва, так і з точки зору споживача, а саме аналіз споживчих якостей та властивостей продукції.

Щоб продукція максимально могла задовольнити попит споживачів підприємство повинно забезпечити її високу якість та конкурентоспроможність порівняно із продукцією конкурентів. Аналіз зовнішніх факторів впливу на конкурентну позицію ТОВ «ВІВАД 09» представлено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Аналіз впливу зовнішніх факторів на конкурентну позицію
ТОВ «ВІВАД 09» на ринку

Фактори	Зміна фактору	Вплив зміни фактору на підприємство	Можливість (+)	Загроза (-)
1	2	3	4	5
Економічні	Зменшення темпів інфляції	Дає можливість отримання кредитів у ФКУ на вигідних умовах	+	
	Зростання податкового тягара	Гальмують темпи розвитку та ускладнюють розширене відтворення виробничих потужностей підприємства		-
Соціальні	Високий рівень безробіття	Дає можливість наймати висококваліфікованих спеціалістів	+	
	Висока вартість житла через війну	Відсутня можливість забезпечити житлом молодих спеціалістів		-
Нормативно-правова база	Розбалансування дій виконавчої та законодавчої гілок влади	Ускладнює процес розробки довгострокових планів ресурсозбереження та стратегічного планування		-
Ресурси	Висока вартість сировини (деревини) та енергоресурсів	Для забезпечення конкурентоспроможності продукції підприємство змушене закуповувати дорогі матеріали і нести значні енергетичні витрати		-
	Укомплектованість підприємства кваліфікованою робочою силою	Своєчасна виплати заробітної плати утримує на підприємстві досвідчених працівників	+	
	Достатня кількість коштів для оновлення матеріальної бази	Доступ до фінансових ресурсів дає можливість здійснити розширення виробництва	+	
Галузеві фактори	Висока конкуренція	Постійна конкуренція стимулює підприємство до розширення виробництва та підвищення ефективності використання ресурсів	+	
	Незначна кількість постачальників деревної сировини	Постійна боротьба за отримання деревини		-
Технологічні	Не всі підприємства галузі фінансово спроможні оновлювати	Підприємство постійно модернізує власну техніко-технологічну базу	+	

Продовження табл. 3.1

1	2	3	4	5
	виробничі потужності			
	Недостатня інформованість щодо нових технологій	Підприємство значно відстає у впровадженні інновацій в порівнянні з іноземними конкурентами		-

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

Отже, ТОВ «ВІВАД 09» має всі передумови для завоювання лідуєчих позицій в галузі щодо конкурентів шляхом впровадження та реалізації стратегії зниження витрат шляхом ресурсозбереження та енергоефективності. З метою зниження собівартості продукції необхідно наростити обсяг виробництва, усунути непродуктивні витрати та перевитрати. Збільшення випуску продукції допоможе знизити собівартість за рахунок скорочення постійних витрат і отримати ефект економії на масштабах виробництва.

Складовими загальної стратегії є окремі політики та напрямки, реалізація яких дасть можливість забезпечити зниження витрат та зростання ресурсозбереження та енергоефективності підприємства.

Так, окремою складовою загальної стратегії підприємства має стати розробка стратегії управління трудовими ресурсами, адже зважаючи на воєнний стан в країні і постійну мобілізацію чоловіків, підприємству важливо створити кваліфікований і продуктивний колектив. Основним інструментом такого управління має стати матеріальне стимулювання працівників за їхні досягнення.

В рамках загальної стратегії на нашу думку окрему увагу слід приділити екологічній політиці, а саме політиці зменшення відходів. Така політика повинна бути спрямована на створення та застосування технологій, які дають можливість мінімізувати відходи. Основні принципи екологічної політики повинні включати:

- забезпечення безперервності технологічних процесів для максимального використання природних ресурсів та енергії;
- зведення кількості етапів виробництва до мінімуму, адже кожен етап супроводжується відходами та втратою сировини;

- оптимізація виробничої потужності обладнання для відповідності її коефіцієнту корисної дії та мінімізації витрат;
- інтеграція автоматичних систем у комп'ютерні мережі при створенні нового обладнання, що дозволяє мінімізувати шкідливі відходи;
- використання тепла, що виділяється у виробничому процесі, для економії енергоресурсів та зниження теплового навантаження на довкілля [11].

ТОВ «ВІВАД 09» прагне виготовляти продукцію якомога тоншою. Це пов'язано не лише з економічними вигодами, але й зі збільшенням обсягів виробництва. Щорічне подорожчання деревини змушує підприємство шукати можливості отримувати максимум продукції з кожної колоди. В той же час, раціональне використання деревини сприяє зменшенню вирубки лісів.

Екологічна ситуація в Україні значною мірою залежить від промислового виробництва, яке часто має високий рівень природоємності. Щороку промисловість нарощує матеріальний та енергетичний обмін із навколишнім середовищем, що негативно впливає на природу та призводить до екологічних проблем.

В сучасних умовах складно зацікавити керівництво у фінансуванні заходів із екологізації та ресурсозбереження. Витрати на раціональне використання ресурсів і зниження екологічних збитків часто мають низькі показники ефективності, є нерентабельними та не обіцяють швидкої окупності, хоч і важливі з точки зору екології.

Тому сьогодні, один із головних напрямів екологічної політики є орієнтація на інноваційний розвиток підприємств полягає у створенні системи ресурсозбереження і поліпшення екології на основі комплексного й раціонального використання природних ресурсів.

На основі проведеного дослідження нами було встановлено, що на підприємстві хоча і існує система екологічного менеджменту, проте вона є ще відносно новою, тобто не набула ознак комплексності та системності і не охопила всі виробничі процеси підприємства. Спрямовання екологічного менеджменту більшою мірою стосувалося встановлення нового більш продуктивного і той же час

більш ефективного з точки зору витрат сировини, матеріалів та енергетичних ресурсів обладнання. Тому ми вбачаємо доцільним розробити план модернізації цеху з виробництва паркету ТОВ «ВІВАД 09»

Таким чином, нами запропоновано здійснити модернізацію виробничого цеху з виготовлення паркету ТОВ «ВІВАД 09», яка передбачає:

- заміну системи освітлення на енергоефективну;
- модернізацію електродвигунів;
- реалізацію заходів для збереження теплової енергії;
- впровадження нових технологій для виробництва паркету.

Хоча підприємство і проводить політику енергозбереження, система освітлення на виробництві ще не була оновлена. Освітлення може становити незначну частку загального енергоспоживання, але проєкти з впровадження енергоефективного освітлення мають високу економічну вигоду. Наразі на ТОВ «ВІВАД 09» досі ще використовуються лампи розжарювання та ртутні лампи, які є малоефективними. Їх слід замінити на флуоресцентні та натрієві лампи, які споживають менше енергії та окупляться протягом п'яти років за чинними тарифами, які діють в країні.

До переваг впровадження таких ламп варто віднести:

- зниження витрат на експлуатацію та обслуговування завдяки більш тривалому терміну служби;
- підвищена безпека в процесі експлуатації та якісніше освітлення.

Установлення ефективного освітлення продемонструє, що компанія прагне до енергоефективності та готова до подальшої модернізації виробництва.

Спершу слід визначити потребу в освітленні, вимірюючи його в люменах або люксах. Для внутрішнього освітлення рекомендується рівень освітлення у 500-10000 люкс, а для зовнішнього – 10-300 люкс.

Лампи розжарювання є застарілими й малоефективними. Хоча коштують вони не дорого, а експлуатаційні витрати за період служби в порівнянні з флуоресцентними лампами значно менші, що звісно робить їх більш конкурентоспроможними.

В той же час, флуоресцентні лампи добре підходять для внутрішнього освітлення, сприяючи енергозбереженню. Для зовнішнього освітлення краще використовувати натрієві лампи високого або низького тиску.

Натрієві лампи низького тиску є дуже ефективними, хоча передача кольору в них обмежена. Лампи високого тиску забезпечують кращу кольорову передачу та ефективніші за ртутні, хоча поступаються низькотисковим натрієвим лампам в ефективності на 60%. В той же час їх можна розглядати як проміжний варіант.

Відмітимо, що варто обирати освітлення відповідно до вимог: для місць, де важлива передача кольору, варто застосовувати натрієві лампи високого тиску, а де це не так важливо – лампи низького тиску.

Альтернативою попереднім варіантам є сучасні світлодіодні лампи які мають ряд переваг. Дані лампи здатні забезпечити високий світловий потік, до 1100 люмен (LM); енергоефективність даних ламп доходить до 100 люмен на 1Вт (LM/W); вони спроможні видавати максимально яскраве освітлення; робочий ресурс даних ламп доходить до 100000 циклів вмикання-вимикання; спроможність природної передачі кольору з індексом $Ra > 90$ світлового спектру; мають чудову сумісність з усіма типами світильників та забезпечують кут розсіювання світла до 270° .

Дані лампи вважаються найбільш безпечними завдяки спеціальному керамічному радіатору, що захищає споживачів від ураження електричним струмом. Також ці лампи вважаються найбільш енерго- ефективними, адже при цілодобовому використанні лампи з потоком 300 люмен витрати на електроенергію за рік становитимуть лише до 250 гривень.

В табл. 3.2. наведено перелік витрат при використанні двох видів ламп: розжарювання та ртутних ТОВ «ВІВАД 09».

Як видно, у 2023 році витрати на утримання ламп становили 2512 грн., а витрати на електроенергію – 28260,8 грн. Найбільше ламп використовувалося у виробничих цехах підприємства – 68 штук, що призвело до найбільших витрат на електроенергію в цих цехах – 16480 грн.

Таблиця 3.2

Перелік витрат при використанні двох видів ламп: розжарювання
та ртутних, 2023 р.

Об'єкт	Кількість ламп розжарювання, шт.	Кількість ртутних ламп, шт.	Витрати на експлуатацію, грн.	Витрати на електроенергію, грн.
Виробничі цехи	52	16	590	16480
Склад сировини	11	3	320	1280
Склад готової продукції	26	11	490	5120
Комерційні служби підприємства (лісо постачання, МТП, відділ збуту та декларування)	15	-	265	1416
Відділ кадрів	9	-	159	849,6
Бухгалтерія	12	-	212	1132,8
Юридичний відділ	6	-	106	566,4
Інформаційний відділ	7	-	123	660,8
Планово- економічний відділ	8	-	141	755,2
Загальний відділ	6	-	106	566,4
Всього	152	30	2512	28260,8

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

Отже, ключовою умовою використання резервів є підвищення ефективності за рахунок впровадження сучасних досягнень науково-технічного прогресу в виробничу діяльність. Впровадження нової техніки та сучасних технологій у ТОВ «ВІВВАД 09» дозволить ефективніше використовувати наявні ресурси. Мета ресурсозбереження полягає у чіткості, досяжності, відповідності вимогам і забезпеченні енергоефективності виробничого обладнання підприємства. Важливо своєчасно впроваджувати заходи з метою зниження, як трудових, так і матеріальних витрат.

3.3. Розрахунок економічної ефективності запропонованих заходів

На основі представлених варіантів та опису характеристик різних типів ламп розрахуємо планові витрати на їх експлуатацію з метою обрання для підприємства найкращого варіанту.

Якщо на підприємстві здійснити заміну всі ламп на нові енергоощадні флуоресцентні лампи, то отримаємо результати, наведені в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Перелік планових витрат при використанні флуоресцентних ламп

Об'єкт	Кількість флуоресцентних ламп, шт.	Витрати на експлуатацію, грн.	Витрати на електроенергію, грн.
Виробничі цехи	68	0	7481,2
Склад сировини	14	0	1542,3
Склад готової продукції	37	0	4070,7
Комерційні служби підприємства (лісопостачання, МТП, відділ збуту та декларування)	15	0	1650,2
Відділ кадрів	9	0	992,3
Бухгалтерія	12	0	1323,8
Юридичний відділ	6	0	661,9
Інформаційний відділ	7	0	789,2
Планово-економічний відділ	8	0	885,5
Загальний відділ	6	0	661,9
Всього	182	0	20059,0

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

При використанні флуоресцентних ламп витрати на їх обслуговування відсутні, оскільки вони мають 5-річну гарантію та довговічні, що зменшує потребу в частій заміні. Крім того, ці лампи енергоефективні, тож витрати на електроенергію знизяться на 29,0%.

Дані проаналізуємо витрати при використанні світлодіодних ламп у разі заміни всіх ламп на підприємстві, табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Перелік планових витрат при використанні світлодіодних ламп

Об'єкт	Кількість флуоресцентних ламп, шт.	Витрати на експлуатацію, грн.	Витрати на електроенергію, грн.
Виробничі цехи	68	0	6555,2
Склад сировини	14	0	1349,6
Склад готової продукції	37	0	3566,8
Комерційні служби підприємства (лісопостачання, МТП, відділ збуту та декларування)	15	0	1446
Відділ кадрів	9	0	867,6
Бухгалтерія	12	0	1156,8
Юридичний відділ	6	0	578,4
Інформаційний відділ	7	0	674,8
Планово-економічний відділ	8	0	771,2
Загальний відділ	6	0	578,4
Всього	182	0	17544,8

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

За даними табл. 3.3 видно, що використання світлодіодних ламп не потребує додаткових витрат на обслуговування, адже термін гарантії їх експлуатації становить до 4 років. При використанні світлодіодних ламп витрати на електроенергію зменшаться на 37,9%.

Як видно з наведених розрахунків світлодіодні лампи є більш ефективними та енергоощадними, забезпечують вищий рівень освітлення, природну передачу кольору та є безпечнішими для людей.

Однак заміна всіх ламп на нові енергоощадні потребує вкладень: вартість флуоресцентної лампи складає 105-120 грн, тоді як світлодіодна коштує 285-345 грн. З урахуванням тарифів, які сьогодні діють в країні повна окупність такої заміни очікується через 5 років.

У табл. 3.5 представлено планові витрати на освітлення в порівнянні з 2023 р. за умови встановлення світлодіодних ламп. У таблиці 3.4 показано, що встановлення світлодіодних ламп на виробництві дозволяє зекономити 2080 кВт електроенергії, що призводить до зниження витрат на 9111,2 грн.

Таблиця 3.5

Ефективність використання електроенергії від модернізації системи
освітлення та встановлення світлодіодних ламп

Період	Витрат на освітлення (кВт)	Вартість, грн.
2023 р.	13280	26656
2025 р.	10200	17544,8
Економія	2080	9111,2

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

Окрім оновлення системи освітлення, підприємство може впровадити і інші заходи з енергозбереження. Найпростішим способом є вимикання світла, коли в ньому немає потреби. Рекомендується встановити автоматичну систему регулювання освітлення, яка вимикатиме світло за відсутності працівників, що дозволить зекономити ще 8% електроенергії.

Економії можна досягти також завдяки локальному освітленню, спрямовуючи світло саме на робочі місця та встановлюючи світильники якомога ближче до них. Регулярне технічне обслуговування систем освітлення підвищить ефективність освітлення і зменшить витрати.

ТОВ «ВІВАД 09» займається виготовленням натурального паркету, який є дорогим матеріалом, особливо з цінних порід деревини. Виробництво паркету у найближчому майбутньому буде здійснюється на дорогому імпортному обладнанні такому як, роторний верстат компанії «Fezer». Цей верстат дозволяє виконувати надзвичайно точні та якісні зрізи, зменшуючи відходи на 4%. Завдяки цьому обладнанню підприємство може виробляти паркет товщиною до 22-26 мм, хоча такі вироби переважно створюються в експериментальних умовах.

Головним завданням підприємства є забезпечення високих експлуатаційних властивостей паркету товщиною 22–26 мм, щоб його мінімальна товщина не ускладнювала подальше використання та не знижувала якість кінцевого продукту.

ТОВ «ВІВАД 09» виготовляє паркет з різних порід дерев (дуб, ясен, бук, сосна), однак не всі вони підходять для надтонкого стругання. Компанія планує наростити виробництво паркету з клена, оскільки ця порода найкраще підходить для тонкого стругання. Використання надтонкого паркету дозволить ефективніше

використовувати деревину та знизити потребу в вирубці лісів. Для забезпечення підприємства природними ресурсами існує два підходи: екстенсивний і інтенсивний.

На сьогодні на ринку найбільш затребуваними розмірами паркету всіх сортів є товщини від 24 до 40 мм. Імпортне обладнання настільки сучасне і універсальне, що його не потрібно під налагоджувати для роботи з місцевою деревиною. Стругальні верстати розроблені так, щоб автоматично змінювати налаштування при переході до обробки різних порід деревини.

Під час обробки однієї колоди отримують заготовки для паркету різної якості. Відразу після стругання смуга сортується за кількома критеріями: якістю текстури, довжиною, шириною. З 1 м³ деревини виходить приблизно 600–700 м² матеріалу, з якого половина – паркет першого гатунку, решта – другого або відходи. Використання сучасної імпоротної техніки може підвищити частку першосортного паркету до 63% і знизити частку браку до 3%, табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Відсоток виходу паркету різних гатунків з однієї колоди

Вихід	При використанні встановленого обладнання, %	При використанні нового обладнання, %
Перший гатунок	50	63
Другий гатунок	32	28
Брак	10	6
Відходи	8	3

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

Отже, сучасне обладнання дає можливість отримати з однієї колоди 400–500 м² паркету вищого гатунку, 150–200 м² паркету другого гатунку, 50–80 м² браку і всього лише 5–10 м² відходів.

Важливою статтею витрат на підприємстві є витрати на тепловою енергію, особливо в зимово-осінньо-весняний період. Підприємство має впровадити заходи для її збереження.

У зимово-осінньо-весняний період для економії тепла слід:

- замінити дерев'яні вікна на склопакети (дерев'яні) ;
- утеплити трубопровід;

- розробити схему зниження тепловитрат у нічний час, вихідні та святкові дні;
- ущільнити двері та вікна зовнішніх стін для збереження тепла;
- провести утеплення всіх віконних отворів і воріт, а також оптимізувати налаштування системи опалення цеху для максимальної тепловіддачі тощо.

Також модно запропонувати здійснити модернізацію електродвигунів та електрообладнання. На виробництві широко використовуються різні вили електродвигунів, які приводять у дію багато видів обладнання, особливо в процесі виробництва паркету, споживаючи значну кількість електроенергії. З точки зору енергозбереження, модернізація електродвигунів є перспективним об'єктом для інвестицій.

Перший крок для підвищення ефективності двигунів – це систематичний збір даних про кожен двигун, який працює понад 2000 годин на рік. Збираючи дані, важливо враховувати розташування двигунів, їхнє призначення, частоту обертання, технічні характеристики тощо. Правильний вибір потужності двигуна дозволяє зменшити енергоспоживання на 11%.

Особливо важливо правильно підбирати електродвигуни при їх покупці, обираючи такі, які мають можливість забезпечувати ефективну роботу при навантаженні 75-100% від номінальної потужності. Це знижує витрати енергії, оскільки двигуни часто мають завищену потужність для роботи в умовах перевантаження, що робить їх дорожчими.

Ще один спосіб економії енергії – використання двигунів з частотно-керованим приводом, особливо коли навантаження на двигун змінюється на тривалий час.

Вигідно застосовувати частотно-керовані приводи для двигунів потужністю понад 10 кВт, які працюють більше 7000 годин на рік. Ці приводи адаптують енергоспоживання до рівня навантаження, змінюючи частоту обертів. Вони ефективні для насосів, вентиляторів та іншого обладнання, а також сприяють зниженню витрат на обслуговування і підвищенню якості продукції.

Ще один спосіб підвищення енергоефективності – це регулювання та натяжка пасових передач. Підприємство має регулярно перевіряти стан ременів передач,

оскільки ослаблення чи неправильне налаштування ременів призводить до збільшеного тертя, що, своєю чергою, підвищує витрати енергії та знижує термін служби приводу. Хоча такі приводи не є дорогими, вони вимагають постійного технічного обслуговування.

Також на підприємстві варто переглянути технології термообробки деревини з метою підвищення її ефективності, адже вона потребує раціонального підходу до нагрівання, вибору економного режиму та збереження властивостей матеріалу. Адже неправильна гідротермічна обробка може призвести до пошкодження деревини та втрати її придатності. Тому важливо розробити методику контролю витрат тепла при гідротермічній обробці, встановити економічні норми споживання тепла та забезпечити максимальну економію в процесі обробки.

Таким чином суттєво покращити показники ресурсозбереження та енергозбереження на підприємстві можна шляхом не стільки фінансових методів (покупки нового обладнання), а шляхом покращення організаційних засад діяльності підприємства (встановлення датчиків, ущільнення віконних рам та дверей в рамках реалізації стратегії оптимізації витрат шляхом ресурсозбереження та енергоощадності.

Висновки до розділу 3

На основі проведеного дослідження нами запропоновано організаційно-методичні засади удосконалення системи екологічного менеджменту деревообробних підприємств на основі системності та комплексності, де окремо виділено напрямки системи екологічного управління деревообробними підприємствами, розроблено механізм функціонування системи екологічного управління деревообробним підприємством, деталізовано елементи екологічної політики деревообробного підприємства, проаналізовано чинники, які повинні враховуватись при формуванні екологічної політики підприємствами та зазначено ряд економічних вигоди, які одержить деревообробне підприємство від запровадження екологічного менеджменту.

З метою забезпечення прибутковості та ефективності господарської діяльності ТОВ «ВІВАД 09» у використанні ресурсів, нами запропоновано розробити відповідну стратегію управління ресурсами, яка буде спрямованою на оптимізації витрат і базуватися на принципах ресурсозбереження та енергоефективності. Ефективність реалізації даної стратегії може забезпечуватися:

- впровадженням нової техніки та технологій, які використовують технологію ресурсозбереження,
- перехід на безвідходне або маловідходне виробництво,
- зменшення ресурсомісткості кожної одиниці продукції,
- енергозбереження,
- використання вторинної сировини,
- пошук альтернативних джерел енергетичних ресурсів,
- застосування досягнень науково-технічного прогресу.

Економне використання ресурсів має вирішальний вплив на зниження витрат виробництва, що напряду впливає на рентабельність та підвищення прибутковості підприємства. Найбільш ефективним підходом є маловідходне виробництво, яке не лише зменшує шкідливі викиди у довкілля, а й підвищує ефективність використання ресурсів.

Для ТОВ «ВІВАД 09» в якості одного із елементів екологізації було запропоновано здійснити заміну ламп розжарювання та ртутних ламп на світлодіодні лампи. Результатом такої заміни стане економія 2080 кВт електроенергії, що призведе до зниження витрат на 9111,2 грн. Також буде досягнуто соціальний ефект у вигляді покращення умов праці працівників підприємства адже такі лампи мають біль якiсні споживчі характеристики.

Також на підприємстві наразі відбувається монтаж нового обладнання яке підвищить частку першосортного паркету до 63% і знизити частку браку до 3%, Отже, обладнання дасть можливість отримати з однієї колоди 400–500 м² паркету вищого гатунку, 150–200 м² паркету другого гатунку, 50–80 м² браку і всього лише 5–10 м² відходів.

ВИСНОВКИ

В ході проведеного дослідження встановлено, що система екологічного менеджменту – це частина загальної системи менеджменту, яка включає організаційну структуру, планування діяльності, розподіл відповідальності, практичну роботу, а також процедури, процеси та ресурси для розробки, впровадження, оцінки досягнутих результатів реалізації та вдосконалення екологічної політики, цілей і завдань.

Головною метою впровадження екологічного менеджменту на підприємстві є мінімізація негативних наслідків бізнес-діяльності на навколишнє середовище, досягнення високого рівня екологічної безпеки процесів виробництва і споживання продукції, що випускається підприємством, продукції і послуг, що надаються. При цьому реалізація цих завдань повинна бути узгоджена з досягненням підприємством інших його пріоритетних цілей, включаючи забезпечення поточної і довгострокової конкурентоспроможності.

Механізм екологічного менеджменту реалізується наступним чином: суб'єкт екологічного менеджменту управляє об'єктом екологічного менеджменту, тобто передбачається прийняття і реалізація управлінських заходів суб'єкта на об'єкт – таких, як планування, аудит, фінансування, інформування. Результатом таких дій є фактичний стан об'єкта впливу. Завершальним етапом є порівняльна оцінка відхилень фактичного стану об'єкта екологічного менеджменту від його ідеального стану, через порівняння їх екологічних аспектів, під якими розуміють характеристики функціонування об'єкта щодо вимог екологічного законодавства та вирішення екологічних завдань.

В оцінці екологічного менеджменту підприємства важливим є порівняння отриманих значень показників оцінки екологічного складника діяльності окремого виробничого підприємства зі значеннями цих показників провідних виробничих підприємств України та світу, які працюють у виробничій сфері. Це дасть змогу не тільки встановити спрямованість екологічної діяльності окремого виробничого підприємства, а й оцінити ступінь використання наявних у світі розробок щодо

забезпечення рівноваги в системі «суспільство-виробництво-природа», здатність підприємства виконувати виробничі функції, забезпечуючи максимально можливу корисність сучасному суспільству без шкоди інтересам потреб майбутніх поколінь.

Нормативно-правова база екологічного менеджменту на сьогоднішній день є достатньо широкою і охоплює міжнародний, національний і локальний рівні. Проте в діючому законодавстві України є багато невідповідностей та декларативних положень, які необхідно відповідно усувати та конкретизувати задля досягнення цілей екологічної політики держави. Крім того, розвиток екологічного менеджменту стримує нестача фінансових ресурсів. У таких умовах державне регулювання повинно окрім адміністративних методів, зокрема, таких як обов'язкова стандартизація, містити ринкові інструменти для стимулювання підприємств до впровадження екологічного менеджменту.

Об'єктом дослідження в роботі стало ТОВ «ВІВАД 09». ТОВ «ВІВАД 09» – потужне деревопереробне підприємство, яке знаходиться в смт. Романів, Житомирської області. ТОВ «ВІВАД 09» – займається заготівлею та переробкою деревини, виробництвом ламелю, паркету індустріального; паркету мозаїчного; паркету штучного; заготовки пиляної (пиломатеріалів); паливних брикетів; обрізів та уламків дубових для розпалювання камінів. Товариство виробляє кінцеву продукцію та активно займається її експортом до країн ближнього зарубіжжя. Хоча кінцева продукція не має широкого асортименту, проте її якість та натуральність не викликають сумнівів у кінцевого споживача. Підприємство здійснює повний цикл переробки деревини, проте виробництво ще не є безвідходним.

Аналізуючи основні економічні показники діяльності підприємства відмітимо, що чистий дохід підприємства у 2023 р. зменшився на 15,9% порівняно з 2021 р., що, ймовірно, є наслідком військових дій, які негативно вплинули на економіку та стабільність ринку. Це зменшення може свідчити про зниження попиту на продукцію або логістичні проблеми з постачанням деревини та інших матеріалів. Чистий прибуток у 2023 р. також знизився на 14,3%, що свідчить про зростання витрат або скорочення прибутковості підприємства. Це може бути

спричинене зростанням вартості ресурсів, енергоносіїв, а також витратами на безпеку, що є типовим для підприємств, які господарюють під час воєнного стану.

Зростання середньорічної вартості активів на 96,9% може бути пов'язане зі збільшенням інвестицій в обладнання та техніку для підтримки виробництва в складних умовах або ж потребою в оновленні активів, які могли бути пошкоджені або потребують модернізації. Середньорічна вартість необоротних активів збільшилася на 170,8%, що може свідчити про значні інвестиції в обладнання або виробничі потужності. У період війни це може бути викликано потребою в закупівлі нової техніки, яка може працювати в умовах нестабільного постачання електроенергії чи інших енергетичних ресурсів.

ТОВ «ВІВАД 09» останніми роками активно розвиває екологічну політику на виробництві. На підприємстві впроваджено програму ISO 14001 – «Специфікація і керівництво з використання систем екологічного менеджменту». Протягом останніх років на підприємстві введено ряд ресурсозберігаючих технологій, які дають можливість знизити обсяги відходів завдяки раціональному використанню деревини, що сприяє збереженню цінних порід дерев. Крім того, підприємством реалізовано ряд заходів щодо для економії електроенергії та води.

Так, наприклад, протягом 2021-2023 рр. відбулося зменшення обсягу споживання електроенергії. Кількість спожитої електроенергії знизилась на 19,9% з 23,987 кВт до 19,200 кВт. Це свідчить про певні зусилля у зниженні енергоспоживання, що може бути наслідком впроваджених енергозберігаючих заходів. В той же час витрати на електроенергію збільшилися на 27,6% , що пов'язано із зростанням середнього тарифу для бізнесу на 59,4%.

На основі проведеного дослідження нами запропоновано організаційно-методичні засади удосконалення системи екологічного менеджменту деревообробних підприємств на основі системності та комплексності, де окремо виділено напрямки системи екологічного управління деревообробними підприємствами, розроблено механізм функціонування системи екологічного управління деревообробним підприємством, деталізовано елементи екологічної політики деревообробного підприємства, проаналізовано чинники, які повинні

враховуватись при формуванні екологічної політики підприємствами та зазначено ряд економічних вигоди, які одержить деревообробне підприємство від запровадження екологічного менеджменту.

З метою забезпечення прибутковості та ефективності господарської діяльності ТОВ «ВІВАД 09» у використанні ресурсів, нами запропоновано розробити відповідну стратегію управління ресурсами, яка буде спрямованою на оптимізації витрат і базуватися на принципах ресурсозбереження та енергоефективності. Ефективність реалізації даної стратегії може забезпечуватися: впровадженням нової техніки та технологій, які використовують технологію ресурсозбереження, перехід на безвідходне або маловідходне виробництво, зменшення ресурсомісткості кожної одиниці продукції, енергозбереження, використання вторинної сировини, пошук альтернативних джерел енергетичних ресурсів, застосування досягнень науково-технічного прогресу.

Економне використання ресурсів має вирішальний вплив на зниження витрат виробництва, що напряду впливає на рентабельність та підвищення прибутковості підприємства. Найбільш ефективним підходом є маловідходне виробництво, яке не лише зменшує шкідливі викиди у довкілля, а й підвищує ефективність використання ресурсів.

Для ТОВ «ВІВАД 09» в якості одного із елементів екологізації було запропоновано здійснити заміну ламп розжарювання та ртутних ламп на світлодіодні лампи. Результатом такої заміни стане економія 2080 кВт електроенергії, що призведе до зниження витрат на 9111,2 грн. Також буде досягнуто соціальний ефект у вигляді покращення умов праці працівників підприємства адже такі лампи мають біль якісні споживчі характеристики.

Також на підприємстві наразі відбувається монтаж нового обладнання яке підвищить частку першосортного паркету до 63% і знизити частку браку до 3%, Отже, обладнання дасть можливість отримати з однієї колоди 400–500 м² паркету вищого гатунку, 150–200 м² паркету другого гатунку, 50–80 м² браку і всього лише 5–10 м² відходів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аніщенко В. О., Галькевич Т.Л. Сучасні методичні засади формування екологічного менеджменту в Україні. Екологічний менеджмент: збірник наук. праць за заг. ред. В. А. Гайченка. К.: МАУП, 2018. С. 31–34.
2. Анциферова І.В. Екологічний менеджмент: навч. пос. Суми: «Університетська книга», 2017. 280 с.
3. Бабчинська О.І. Інструменти формування механізму екологічного менеджменту в сучасних умовах. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2020/54.pdf
4. Белмане І., Далхаммар К. Системи екологічного менеджменту: Практичний посібник щодо впровадження СЕМ у відповідності з вимогами міжнародного Стандарту ISO 14001. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2022. 196 с.
5. Белопольський М.Г., Толпежнікова Т.Г. Система екологічного маркетингу промислових підприємств. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. 2023. Вип. 2. Т. 1. С.24-28
6. Білик О.С. Екологічний менеджмент на промислових підприємствах України: зміст та сутність поняття. Енергозбереження. Енергетика. Енергоаудит. 2016. № 12 (106). С. 49-64.
7. Білявська Ю.В. Екологічний менеджмент підприємства. Економіка України. 2016. № 4. С. 104–111.
8. Біляєва О.С., Верещак В.С. Удосконалення механізму стимулювання природоохоронної діяльності промислового підприємства. Вісник Криворізького технічного університету. 2021. № 13. С. 233–236.
9. Бобра Т. В. Екологічний менеджмент та аудит. Львов: Вид-во «Доля», 2020. 340 с.
10. Василенко Л.О., Березницька Ю.О., Жукова О.Г. Розвиток екологічного менеджменту на підприємствах в умовах глобалізації економіки України. URL: <https://repository.knuba.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9486413a-dd80-4a57-aa41-636dd8b69a0f/content>

11. Волошин І. М. Методика дослідження проблем природокористування. Львів: ЛДУ, 2021. 160 с.
12. Галушкіна Т. П., Грановська Л.М., Кисельова Р.А. Екологічний менеджмент та аудит : Навч. посібн. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 456 с.
13. Галушкіна Т.П. Економічні інструменти екологічного менеджменту (теорія та практика). Одеса: Ін-т проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, 2020. 280 с.
14. Гончарук Т. І. Конкуренція і конкурентоспроможність: зміст і розвиток у перехідній економіці. Суми: ВВП «Мрія-1» ЛТД, УАБС, 2019. 159 с.
15. Дейч М.Є. Екологічний менеджмент: участь громадськості. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/180108/11-Deich.pdf?sequence=1>
16. Декалюк О.В., Стасюк І.В. Впровадження екологічного менеджменту та аудиту для забезпечення екологічної безпеки підприємства. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vchnu_ekon/2010_2_1/235242.pdf
17. Демяненко К.А. Нормативно-правове забезпечення екологічного менеджменту. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_11/94.pdf
18. Демяненко К.А. Сутність екологічного менеджменту та конкурентоспроможності підприємства. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/download/1041/889>
19. Добуш Ю. Я. Формування системи екоменеджменту у економіці сталого розвитку. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2018. №. 623. С. 74–84.
20. ДСТУ ISO 14001:2015 (ISO 14001:2015, IDT) Системи екологічного управління. Вимоги та настанови щодо застосування. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 30 с.
21. Дуднікова І.І. Становлення і розвиток екологічного менеджменту: теоретико-методологічний контекст. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2024. № 58. С. 259-268.

22. Екологічний менеджмент в контексті ринкових перетворень та трансформацій: монографія. За ред. В. Ф. Семенова, О. Л. Михайлюк К. : Центр навчальної літератури, 2018. 407 с.
23. Економіка довкілля і природних ресурсів: монографія. За заг. ред. Ю.В. Дзядикуевич. Тернопіль: Астон. 2019. 392 с.
24. Закірова Д. І. Проблеми та перспективи розвитку екологічного менеджменту. Вісник ХНУ. 2024. Вип. 33. С. 147–154.
25. Земельний кодекс України від 15.01.1993 № 561-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
26. Караїм О.А., Лавринюк З.В. Методологічні засади розвитку екологічного менеджменту в Україні. URL: <https://periodicals.karazin.ua/ecology/article/view/5536>
27. Кірсанова Т.О. Екологічний контролінг в системі управління підприємством : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.08.01. Суми: Сум. держ. ун-т, 2018. 20 с.
28. Князева Т. В. Розвиток системи екологічного менеджменту на підприємстві: основні теоретичні положення. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. 2019. Вип. 1 (10). Т. 1. С.391-396.
29. Кодекс України про надра від 27.07.1994 № 132/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-%D0%B2%D1%80#Text>
30. Кожушко Л. Ф., Скрипчук П.М. Екологічний менеджмент. К. : Академія, 2017. 430 с.
31. Колесніченко-Янушева Д.С., Ключарева Н.С. Управління екологічними ризиками на підприємстві. Економіка і суспільство. 2019. № 2. С. 131-136.
32. Кулешова А. Б. Конкуренція у питаннях та відповідях: навч. пос. К.: Каравела, 2014. 254 с.
33. Купалова Г. І., Ульянова Д.К. Формування ефективної системи екологічного менеджменту та аудиту. Вісник Університету банківської справи Національного банку України. 2017. №1 (11). С. 48-53.
34. Куриленко В.В. Основи управління природо- та надрокористуванням. Екологічний менеджмент. К.: МАУП, 2020. 208 с.

35. Лебедевич С.І. Теоретико-методологічні засади формування галузевої системи екологічного менеджменту підприємств: монографія. Львів: Ліга-Прес, 2018. 340 с.
36. Лесь А.В., Ращенко А.В., Фітісов А.М. Ефективність системи екологічного менеджменту на підприємствах лісопромислового комплексу. Агросвіт. 2020. № 19–20. С. 69–74.
37. Лисенко Ю., Садеков А. Екологічний підхід до управління підприємством: проблеми і перспективи. Економіка України. 2003. № 5. С. 33-40.
38. Лісовий кодекс України від 21.01.1994 № 3852-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text>
39. Лук'янихіна О. А. Екологічний менеджмент в системі територіального управління. автореф. дис. канд. екон. наук: 08.08.01. Суми, 2020. 19 с.
40. Лукьянихин В.А., Петрушенко Н.Н. Екологічний менеджмент: принципи та методи: монографія. Суми: ІТД «Університетська книга», 2018. 408 с.
41. Максимів Л.І. Екологічний менеджмент в системі корпоративного управління. Тези доповідей науково-практичної конференції: «Розвиток корпоративного управління і глобальному середовищі». Тернопіль: ТОВ «Поліграфіст», 2014. С. 84-87.
42. Максимів Л.І., Загвойська Л.Д., Матвеев М.Е. Економіка довкілля і природних ресурсів. Львів: Афіша, 2019. С. 53-59.
43. Максимів Л.І., Потай О.А. Сутність, функції, завдання і нормативно-правове забезпечення екологічного менеджменту. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/chem_biol/nplanu/2017_2/LAN_5_103_109.pdf
44. Малюк О.С. Формування системи показників оцінки екологічного потенціалу виробничого підприємства. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/9_ukr/148.pdf
45. Малюк О.С., Кирилюк В.С. Формування еколого збалансованої інвестиційної стратегії підприємства: Монографія. Суми: Університетська книга, 2019. 157 с.

46. Мартиненко В. О. Екологічний менеджмент як новий ефективний метод управління виробництвом. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/ebook/apdu/2019-2/doc/2/19.pdf>
47. Мельник Л., Малюга Л. Інструменти екологічно зорієнтованого менеджменту. Соціально-економічні проблеми і держава. 2023. Вип. 2 (9). С. 178-187.
48. Методи оцінки екологічних втрат: монографія / За ред. д.е.н. Л.Г. Мельник та О.І. Карінцевої. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2018. С. 288.
49. Медведєва О.Е. Методичні рекомендації щодо здійснення еколого-економічної оцінки ефективності проектів запланованої господарської діяльності. К.: МАУП, 2021. 96 с.
50. Михайлова М. Д., Костенко О. К. Переваги та недоліки впровадження системи екологічного менеджменту та сертифікації на промислових підприємствах. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/7_2016/11.pdf
51. Могильницька А.М. Інформаційне забезпечення екологоорієнтованого управління аграрного виробництва. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.24.37>
52. Монт О., Плєпис А., Дуркин М. Екологічне управління та більш чисте виробництво. К: КНЕУ, 2016. 289 с.
53. Найдєнко О.Є. Проблеми екологічного оподаткування та шляхи їх вирішення. Економіка і суспільство. 2016. № 1. С. 31-34.
54. Національна екологічна політика України: стратегічні оцінки і рекомендації. Стратегічний документ під заг. ред. В. Шевчука. К., 2027. 57 с.
55. Олєфіренко О. В Екологічний менеджмент як основа сталого розвитку. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/efdu_2018_36_13.pdf.
56. Онищенко В.О., Брижань І.А., Чевганова В. Я. Екологоорієнтований розвиток України: проблеми та перспективи. Актуальні проблеми економіки. 2019. № 2(86). С. 261-270.
57. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>

58. Пахомова Н., Ендрес А., Рихтер К. Екологічний менеджмент. К.: Знання, 2021. 544 с.
59. Петров В. Конкурентоспроможність деревообробних підприємства в умовах глобального ризику: Актуальні проблеми економіки. 2019. № 4. С. 4–11.
60. Пиріг Г.І., Лещик І.Б., Крупка А.Я. Концептуальні аспекти стратегії сталого розвитку. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/10526>
61. Питель Н.Я. Концептуальні складові екологічного менеджменту аграрного виробництва. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/588/564/>
62. Портер М. Стратегія конкуренції: Методика аналізу галузей і діяльності конкурентів. К. : Основи, 2011. 390 с.
63. Потапова Н.М., Екологічний менеджмент як фактор еколого-економічної ефективності діяльності промислових підприємств. URL: https://journals.urau.ua/ves_pstu/article/view/133139
64. Про екологічний аудит: Закон України від 24.06.2004 № 1862-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1862-15#Text>
65. Про затвердження інструкцій щодо заповнення форм державних статистичних спостережень з охорони навколишнього природного середовища Наказ Державного комітету статистики України від 24.10.2006 № 494. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=964-15>
66. Про охорону атмосферного повітря: Закон України від 16.10.1992 № 2707-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12#Text>
67. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 № 1264-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>
68. Розум Р.І., Хамедюк Р.В. Підвищення ефективності управління асортиментною політикою підприємств деревообробного комплексу. Матеріали наукового семінару “Екологізація економіки та регулювання використання природних ресурсів”. 20 травня 2019. Тернопіль: ТНЕУ. С. 8-10

69. Савчук Т.В., Накладнюк Н.М. Система екологічного менеджменту: особливості впровадження українськими підприємствами. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. 2022. Вип. 35. С. 115-122.
70. Сагайдак Ю.А. Екологічний менеджмент: нові можливості для українських підприємств. Економіка. Управління. Інновації. 2015. № 2. С. 134-143.
71. Сагірова А.С. Вплив системи екологічного менеджменту на підвищення конкурентоспроможності українських підприємств. Стратегія розвитку України. 2017. № 2. С. 125–129.
72. Семенов В. Ф. Екологічний менеджмент: навч. посіб. К. : Центр навчальної літератури, 2004. 407 с.
73. Стойков В.Ф. Екологічна оцінка діяльності підприємства. Вісник ХНУ. 2022. № 2. С. 32–35.
74. Тендюк А. О. Система методів та інструментів екологічного менеджменту. Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. 2020. Вип. 7(26). Ч. 3. С. 224–233.
75. Тендюк А. О. Теоретичні проблеми екологічного менеджменту. Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. 2021. Вип. 8 (30). С. 329–337.
76. Теслюк М.О., Панвіська О.В., Стрішенець О.М. Особливості екологічного менеджменту на підприємстві. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/12699/1/804-806.pdf>
77. Ульянова Д.К., Купалова Г.І. Формування ефективної системи екологічного менеджменту та аудиту. Вісник Університету банківської справи Національного банку України. 2019. № 1 (11). С. 48-53.
78. Федулова Л. І. Менеджмент організацій: підручник. К. : Либідь, 2016. 448 с.
79. Харченко Т. Б. Формування та впровадження екологічного менеджменту на підприємствах України. URL: http://www.econom.univ.kiev.ua/articles/EMAB/Kharchenko/Forming_and_introduction_of_ecological_management_at_the_Ukrainian_enterprises.pdf

80. Царенко О.М. Основи екології та економіка природокористування. Курс лекцій. Практикум: Навчальний посібник. Суми: видави. «Універсальна книга», 2019. 326 с.
81. Шевчук В. Я., Саталкін Ю.М., Білявський Г.О. Екологічне управління: підручник. К. : Либідь, 2017. 430 с.
82. Штраль Дж., Соргаард М., Лорентцен Б. Екологічний менеджмент (екологічне управління) підприємства. К.: Каравела, 2020. 237 с.
83. Якимчук С.А. Система екологічного менеджменту в Україні. Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції. 2018. Вип. 19, № 1. С. 76-83.
84. Янковий О. Г. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення: монографія. Одеса : Атлант, 2016. 470 с.
85. Dyckhoff H. Umweltmanagement. Berlin, Heidelberg, New York, 2020. 148 p.
86. Environmental management systems – Requirements with guidance for use: ISO 14001:2004. Geneva, 2014. 23 p. (International Standard).
87. Hopfenbeck W., Jasch C., Jasch A. Lexikon des Umweltmanagements. Lech: Verl. Moderne Industrie, 2016. 521 p.
88. North K. Environmental business management: An introduction (second edition). Geneva, International Labour Office, 2017. 205 p.
89. Weiss P., Bentlage J. Environmental Management Systems and Certification. Uppsala, 2006. 254 p.
90. Zukunftsfaehige Unternehmen. Wege zur nachhaltigen Wirtschaftsweise von Unternehmen (Hrsg. von BUND und Unternehmen Gruen. Muenchen: oekom. Gesellschaft fuer oeko logische Kommunikation, 2002. 241 p.

ДОДАТКИ

			КОДИ
Підприємство ТОВ "ВІВАД 09"		Дата (рік, місяць, число)	01.01.2022
Територія Житомирська обл., смт. Романів		за ЄДРПОУ	36311007
Організаційно-правова форма господарювання ТОВ		за КОАТУУ	UA18040470010042845
Вид економічної діяльності Лісопилльне та стругальне виробництво		за КОПФГ	240
Середня кількість працівників 738		за КВЕД	16.10
Баланс (Звіт про фінансовий стан)			
на 31 грудня 2021 року	Форма №1	Код за ДКУД	1801001
Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи :	1000	32	45
первісна вартість	1001	123	166
накопичена амортизація	1002	91	121
Незавершені капітальні інвестиції	1005	5257	11621
Основні засоби:	1010	61684	72789
первісна вартість	1011	160893	190325
знос	1012	99209	117536
Інвестиційна нерухомість	1015		
первісна вартість	1016		
знос	1017		
Довгострокові біологічні активи	1020		
первісна вартість	1021		
знос	1022		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Гудвіл	1050		
Відстрочені аквізиційні витрати	1060		
Залишок коштів у централізованих страхових резервах	1065		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	66873	84455
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	37480	50699
Виробничі запаси	1101	19570	27962
Незавершене виробництво	1102	7304	9820
Готова продукція	1103	10606	12917
Товари	1104		
Поточні біологічні активи	1110		
Депозити перестрахування	1115		
Векселі одержані	1120		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	26919	11537
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за видами авансів	1130	29303	53010
з бюджетом	1135	6620	12516
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140		
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	62	406
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	9047	7964
Готівка	1166		
Рахунки в банках	1167	9047	7925
Витрати майбутніх періодів	1170	25	42
Частка перестраховика у страхових резервах у тому числі:	1180		
резервах довгострокових зобов'язань	1181		
резервах збитків або резервах належних витрат	1182		
резервах незароблених премій	1183		
інших страхових резервах	1184		
Інші оборотні активи	1190	406	466
Усього за розділом II	1195	109862	136640
III. Необоротні активи отримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
БАЛАНС	1300	176735	221095

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований капітал	1400	63	63
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401		
Капітал в дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410		
Емісійний дохід	1411		
Накопичені курсові різниці	1412		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	45014	62285
Неоплачений капітал	1425		
Вилучиний капітал	1430		
Інші резерви	1435		
Усього за розділом I	1495	45077	62348
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Пенсійні зобов'язання	1505		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515	2439	
Довгострокові забезпечення	1520		
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521		
Цільове фінансування	1525		
Благодійна допомога	1526		
Страхові резерви	1530		
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язання	1531		
резерв збитків або резерв належних витрат	1532		
резерв незароблених премій	1533		
інші страхові резерви	1534		
Інвестиційні контракти	1535		
Призовий фонд	1540		
Резерв на виплату джек-поту	1545		
Усього за розділом II	1595	2439	
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	22121	37062
Векселі видані	1605		
Поточна заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	3252	2171
товари, роботи, послуги	1615	85062	85807
розрахунки з бюджетом	1620	2492	2900
у тому числі з податку на прибуток	1621	1095	1750
розрахунки зі страхування	1625	802	1087
розрахунки з оплати праці	1630	1802	3594
Поточна кредиорська заборгованість за одержаними авансами	1635	4664	12421
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640		333
Поточна кредиторська заборгованість за із внутрішніх розрахунків	1645		
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650		
Поточні забезпечення	1660	5247	9121
Доходи майбутніх періодів	1665	2141	
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670		
Інші поточні зобов'язання	1690	1736	4251
Усього за розділом III	1695	129219	158747
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу та групами вибуття	1700		
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800		
БАЛАНС	1900	176735	221095

Підприємство ТОВ "ВІВАД 09"		число)	КОДИ
Територія Житомирська обл., смт. Романів		за ЄДРПОУ	01.01.2023
Організаційно-правова форма господарювання ТОВ		за КОАТУУ	36311007
Вид економічної діяльності Лісопильне та стругальне виробництво		за КОПФГ	UA18040470010042845
Середня кількість працівників 815		за КВЕД	240
			16.10
на 31 грудня 2022 року	Форма №1	Код за ДКУД	1801001
Актив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи :	1000	45	46
первісна вартість	1001	166	209
накопичена амортизація	1002	121	163
Незавершені капітальні інвестиції	1005	11621	71033
Основні засоби:	1010	72789	119033
первісна вартість	1011	190325	257833
знос	1012	117536	138800
Інвестиційна нерухомість	1015		
первісна вартість	1016		
знос	1017		
Довгострокові біологічні активи	1020		
первісна вартість	1021		
знос	1022		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Гудвіл	1050		
Відстрочені аквізиційні витрати	1060		
Залишок коштів у централізованих страхових резервах	1065		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	84455	190112
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	50699	66626
Виробничі запаси	1101	27962	30168
Незавершене виробництво	1102	9820	23462
Готова продукція	1103	12917	12956
Товари	1104		40
Поточні біологічні активи	1110		
Депозити перестрахування	1115		
Векселі одержані	1120		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	11537	12576
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за видами авансів	1130	53010	66825
з бюджетом	1135	12516	67375
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140		
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	406	2655
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	7964	3515
Готівка	1166		
Рахунки в банках	1167	7925	3512
Витрати майбутніх періодів	1170	42	1608
Частка перестраховика у страхових резервах у тому числі:	1180		
резервах довгострокових зобов'язань	1181		
резервах збитків або резервах належних витрат	1182		
резервах незароблених премій	1183		
інших страхових резервах	1184		
Інші оборотні активи	1190	466	412
Усього за розділом II	1195	136640	221592
III. Необоротні активи отримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
БАЛАНС	1300	221095	411704

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	4	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований капітал	1400	63	63
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401		
Капітал в дооцінках	1405		313
Додатковий капітал	1410		
Емісійний дохід	1411		
Накопичені курсові різниці	1412		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	62285	101441
Неоплачений капітал	1425		
Вилучиний капітал	1430		
Інші резерви	1435		
Усього за розділом I	1495	62348	101817
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Пенсійні зобов'язання	1505		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521		
Цільове фінансування	1525		
Благодійна допомога	1526		
Страхові резерви	1530		
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язання	1531		
резерв збитків або резерв належних витрат	1532		
резерв незароблених премій	1533		
інші страхові резерви	1534		
Інвестиційні контракти	1535		
Призовий фонд	1540		
Резерв на виплату джек-поту	1545		
Усього за розділом II	1595		
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	37062	56181
Векселі видані	1605		
Поточна заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	2171	2734
товари, роботи, послуги	1615	85807	214594
розрахунки з бюджетом	1620	2900	2546
у тому числі з податку на прибуток	1621	1750	1872
розрахунки зі страхування	1625	1087	518
розрахунки з оплати праці	1630	3594	2407
Поточна кредиорська заборгованість за одержаними авансами	1635	12421	10721
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	333	
Поточна кредиторська заборгованість за із внутрішніх розрахунків	1645		
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650		
Поточні забезпечення	1660	9121	6834
Доходи майбутніх періодів	1665		
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670		
Інші поточні зобов'язання	1690	4251	13352
Усього за розділом III	1695	158747	309887
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу та групами вибуття	1700		
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800		
БАЛАНС	1900	221095	411704

			КОДИ
Підприємство ТОВ "ВІВАД 09"		Дата (рік, місяць, число)	01.01.2024
Територія Житомирська обл., смт. Романів		за ЄДРПОУ	36311007
Організаційно-правова форма господарювання ТОВ		за КОАТУУ	UA18040470010042845
Вид економічної діяльності Лісопилне та стругальне виробництво		за КОПФГ	240
Середня кількість працівників 742		за КВЕД	16.10
Баланс (Звіт про фінансовий стан)			
на 31 грудня 2023 року			
	Форма №1	Код за ДКУД	1801001
Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи :	1000	46	20
первісна вартість	1001	209	217
накопичена амортизація	1002	163	197
Незавершені капітальні інвестиції	1005	71033	90834
Основні засоби:	1010	119033	128780
первісна вартість	1011	257833	300514
знос	1012	138800	171734
Інвестиційна нерухомість	1015		
первісна вартість	1016		
знос	1017		
Довгострокові біологічні активи	1020		
первісна вартість	1021		
знос	1022		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Гудвіл	1050		
Відстрочені аквізиційні витрати	1060		
Залишок коштів у централізованих страхових резервах	1065		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	190112	219634
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	66626	59925
Виробничі запаси	1101	30168	11808
Незавершене виробництво	1102	23462	40652
Готова продукція	1103	12956	7230
Товари	1104	40	235
Поточні біологічні активи	1110		
Депозити перестраховування	1115		
Векселі одержані	1120		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	12576	25077
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за видами авансів	1130	66825	39524
з бюджетом	1135	67375	7408
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140		
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	2655	15421
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	3515	768
Готівка	1166		
Рахунки в банках	1167	3512	765
Витрати майбутніх періодів	1170	1608	1073
Частка перестраховика у страхових резервах у тому числі:	1180		
резервах довгострокових зобов'язань	1181		
резервах збитків або резервах належних витрат	1182		
резервах незароблених премій	1183		
інших страхових резервах	1184		
Інші оборотні активи	1190	412	2683
Усього за розділом II	1195	221592	151879
III. Необоротні активи отримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
БАЛАНС	1300	411704	371513

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	4	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований капітал	1400	63	63
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401		
Капітал в дооцінках	1405	313	311
Додатковий капітал	1410		
Емісійний дохід	1411		
Накопичені курсові різниці	1412		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	101441	114436
Неоплачений капітал	1425		
Вилучиний капітал	1430		
Інші резерви	1435		
Усього за розділом I	1495	101817	114810
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Пенсійні зобов'язання	1505		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521		
Цільове фінансування	1525		
Благодійна допомога	1526		
Страхові резерви	1530		
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язання	1531		
резерв збитків або резерв належних витрат	1532		
резерв незароблених премій	1533		
інші страхові резерви	1534		
Інвестиційні контракти	1535		
Призовий фонд	1540		
Резерв на виплату джек-поту	1545		
Усього за розділом II	1595		
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	56181	42529
Векселі видані	1605		
Поточна заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	2734	2963
товари, роботи, послуги	1615	214594	170619
розрахунки з бюджетом	1620	2546	2348
у тому числі з податку на прибуток	1621	1872	513
розрахунки зі страхування	1625	518	1644
розрахунки з оплати праці	1630	2407	4235
Поточна кредиорська заборгованість за одержаними авансами	1635	10721	14787
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640		
Поточна кредиторська заборгованість за із внутрішніх розрахунків	1645		
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650		
Поточні забезпечення	1660	6834	5331
Доходи майбутніх періодів	1665		
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670		
Інші поточні зобов'язання	1690	13352	12247
Усього за розділом III	1695	309887	256703
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу та групами вибуття	1700		
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800		
БАЛАНС	1900	411704	371513

			КОДИ
		Дата (рік, місяць, число)	01.01.2022
Підприємство ТОВ "ВІВАД 09"		за ЄДРПОУ	36311007
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)			
за 2021 рік			
	Форма №2	Код за ДКУД	1801003
I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	615030	391839
Чисті зароблені страхові премії	2010		
Премії підписані, валова сума	2011		
Премії, передані у перестрахування	2012		
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013		
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014		
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	512274	323661
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070		
Валовий:			
прибуток	2090	102756	68178
збиток	2095		
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105		
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110		
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111		
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112		
Інші операційні доходи	2120	10061	9584
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121		
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122		
Адміністративні витрати	2130	20141	11464
Витрати на збут	2150	47358	32492
Інші операційні витрати	2180	13574	10608
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181		
Витрати від первісного визначення біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182		
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	31744	23198
збиток	2195		
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220	20	53
Інші доходи	2240	92	
Дохід від благодійної допомоги	2241		
Фінансові витрати	2250	2554	4622
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270		2
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275		
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	29302	18627
збиток	2295		
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	5434	3604
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	23868	15023
збиток	2355		

II. СУКУПНИЙ ДОХІД			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450		
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	23868	15023
III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Матеріальні затрати	2500	423639	239546
Витрати на оплату праці	2505	87839	34096
Відрахування на соціальні заходи	2510	18783	7762
Амортизація	2515	19779	18185
Інші операційні витрати	2520	80082	58748
Разом	2550	630113	358337
IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Середньорічна кількість простих акцій	2600		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605		
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610		
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615		
Дивіденди на одну просту акцію	2650		

			КОДИ
		Дата (рік, місяць, число)	01.01.2023
Підприємство ТОВ "ВІВАД 09"		за ЄДРПОУ	36311007
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)			
за 2022 рік			
	Форма №2	Код за ДКУД	1801003
I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	941259	615030
Чисті зароблені страхові премії	2010		
Премії підписані, валова сума	2011		
Премії, передані у перестрахування	2012		
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013		
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014		
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	764742	512274
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070		
Валовий:			
прибуток	2090	176517	102756
збиток	2095		
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105		
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110		
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111		
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112		
Інші операційні доходи	2120	34409	10061
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121		
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122		
Адміністративні витрати	2130	24767	20141
Витрати на збут	2150	104431	47358
Інші операційні витрати	2180	28734	13574
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181		
Витрати від первісного визначення біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182		
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	31490	31744
збиток	2195		
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		20
Інші доходи	2240		92
Дохід від благодійної допомоги	2241		
Фінансові витрати	2250	4654	2554
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270	1	
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275		
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	48239	29302
збиток	2295		
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	8785	5434
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	39454	23868
збиток	2355		

II. СУКУПНИЙ ДОХІД			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450		
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	39454	23868
III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Матеріальні затрати	2500	667828	423639
Витрати на оплату праці	2505	91783	87839
Відрахування на соціальні заходи	2510	21279	18783
Амортизація	2515	21894	19779
Інші операційні витрати	2520	171402	80082
Разом	2550	974186	630113
IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Середньорічна кількість простих акцій	2600		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605		
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610		
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615		
Дивіденди на одну просту акцію	2650		

			КОДИ
		Дата (рік, місяць, число)	01.01.2024
Підприємство ТОВ "ВІВАД 09"		за ЄДРПОУ	36311007
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)			
за 2023 рік			
	Форма №2	Код за ДКУД	1801003
I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	517626	941259
Чисті зароблені страхові премії	2010		
Премії підписані, валова сума	2011		
Премії, передані у перестрахування	2012		
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013		
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014		
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	418181	764742
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070		
Валовий:			
прибуток	2090	99445	176517
збиток	2095		
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105		
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110		
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111		
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112		
Інші операційні доходи	2120	19766	34409
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121		
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122		
Адміністративні витрати	2130	22637	24767
Витрати на збут	2150	46092	104431
Інші операційні витрати	2180	19128	28734
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181		
Витрати від первісного визначення біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182		
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	31354	31490
збиток	2195		
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240		
Дохід від благодійної допомоги	2241		
Фінансові витрати	2250	6066	4654
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270	2	1
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275		
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	25286	48239
збиток	2295		
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	4839	8785
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	20447	39454
збиток	2355		

II. СУКУПНИЙ ДОХІД			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450		
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	20447	39454
III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Матеріальні затрати	2500	254374	667828
Витрати на оплату праці	2505	82828	91783
Відрахування на соціальні заходи	2510	18828	21279
Амортизація	2515	33301	21894
Інші операційні витрати	2520	98436	171402
Разом	2550	487767	974186
IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Середньорічна кількість простих акцій	2600		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605		
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610		
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615		
Дивіденди на одну просту акцію	2650		